

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SURİYE VE TÜRKİYE KÖKENLİ ERGENLERDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
VE SOSYAL MEDYA KULLANIM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HAZIRLAYAN
GONCA GÜL AŞAN

GAZİANTEP-2021

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SURİYE VE TÜRKİYE KÖKENLİ ERGENLERDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
VE SOSYAL MEDYA KULLANIM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HAZIRLAYAN
GONCA GÜL AŞAN

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi MEHMET DİNÇ

GAZİANTEP-2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Suriye ve Türkiye Kökenli Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Medya Kullanım Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.**”

isimli çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

04/01/2021

Gonca Gül AŞAN

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerin psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi konu alınmıştır.

Tez sürecimde bana destek olan, yanlışlarımı ve eksiklerimi tamamlamam konusunda beni motive eden ve bilgisiyle bana yol gösteren kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet DİNÇ hocama şükranlarımı sunarım.

Bu süreçte bilgisi ve destekleri ile yol gösteren Akif AVCU hocama çk teşekkür ederim. Hayatım boyunca bana annelik ve babalık yapan annem Filiz'e eēitim hayatımdaki destekleri ve motivasyon kaynaēım olduēu için minnettarım. Hayatımda ki varlıēı için teşekkür ederim. Ayrıca benden desteklerini esirgemeyen ablam Zekiye Uray'ada teşekkürlerimi sunarım. Hayatta olmasa da varlıēımı kalbimde hissettiēim babam Orhan AŞAN'a sevgilerimi sunarım. Son olarak, bu araştırmamı annem Filiz ve rahmetli babam Orhan AŞAN'a ithaf etmeyi kendime bir borç bilirim.

İyi ki varsınız.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerin psikolojik dayanıklılığı ile sosyal medya kullanım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma 2019-2020 yıllarında Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde öğrenim gören 10, 11 ve 12. sınıf Suriyeli ve Türk öğrenciler üzerine gerçekleştirilmiştir. Suriyeli örneklem grubu olarak 220 kız ve 165 erkek olmak üzere toplam 385 kişiye ulaşılmıştır. Türk örneklem grubu olarak 171 kız ve 184 erkek olmak üzere toplam 355 kişiye ulaşılmıştır. Ergenlere; Sosyo-Demografik Bilgi Formu, psikolojik dayanıklılık düzeylerini ölçmek için “Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlaması” ve sosyal medya kullanım düzeylerini ölçmek için “Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği” uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (SPSS) 22.0 sürümü kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeklerden elde edilen veriler betimsel analizler, pearson korelasyon analizi, regresyon analizi, T-Testi, anova, cronbach alpha gibi analizleri ile incelenmiştir. Araştırmaya katılım gösteren ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre sosyal medya bağımlılığı yüksek olan ergenlerin psikolojik dayanıklılık durumlarının düşük olduğu saptanmıştır. Psikolojik dayanıklılığın alt boyutları ile sosyal medya bağımlılığı arasında da ilişki bulunmuştur. Suriyeli ve Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri azaldıkça sosyal medya bağımlılık düzeylerinin arttığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, göçmen, psikolojik dayanıklılık, sosyal medya

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the relationship between Turkish and Syrian origin adolescents resilience and social media usage levels. The research was conducted on 10th, 11th and 12th grade Syrian and Turkish students studying in Reyhanlı district of Hatay in 2019-2020. As a Syrian sample group, a total of 385 people, 220 girls and 165 boys, were reached. As a Turkish sample group, a total of 355 people, 171 girls and 184 boys, were reached. Socio-Demographic Information Form was applied to adolescents, “Adaptation of Child and Youth Resilience Scale to Turkish Culture” to measure their psychological resilience and “Social Media Addiction Scale for Adolescents” to measure their social media usage levels. The data obtained from the study were analyzed using Statistics Program for Social Sciences (SPSS) 22.0 version. The data obtained from the scales were analyzed by descriptive analysis, Pearson correlation analysis, regression analysis, T-Test, anova, cronbach alpha. A significant relationship was found between social media addiction and psychological resilience levels of adolescents participating in the study. Accordingly, adolescents with high social media addiction have low psychological resilience. A relationship was also found between sub-dimensions of resilience and social media addiction. It was observed that as the psychological resilience levels of Syrian and Turkish adolescents decreased, their social media addiction levels increased.

Keywords: Adolescence, immigrant, resilience, social media

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.1.1. Problem Cümlesi	3
1.1.2. Alt Problemler	4
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın varsayımları	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Ergenlik Dönemi	7
2.1.1. Ergenlik Dönemi Tanımı	7
2.2. Suriye'den Türkiye'ye Göç Eden Birey	9
2.2.1. Göç Eden Bireyler İle İlgili Kavramlar	9
2.2.2. Suriye'den Türkiye'ye Göç Eden Bireyler İle İlgili Tanımlar	11

2.2.3. Suriye’den Türkiye’ye Göç Eden Bireylerin Etkileri	13
2.3. Sosyal Medya.....	16
2.3.1. Sosyal Medya tanımları	16
2.3.2. Sosyal Medya Ağının Tarihçesi	17
2.3.3. Sosyal Medya Uygulamaları	19
2.3.4. Sosyal Medya Bağımlılığı.....	21
2.3.5. Sosyal Medya Bağımlılığın Nedenleri ve Etkileri.....	23
2.4. Psikolojik Dayanıklılık.....	25
2.4.1. Psikolojik Dayanıklılık Tarihsel Gelişimi.....	25
2.4.2. Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Tanımlar	26
2.4.3. Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Kavramlar	29
2.5. İlgili Araştırmalar.....	36
2.5.1. Göçmen	36
2.5.2. Sosyal Medya	39
2.5.3. Psikolojik Dayanıklılık	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	45
YÖNTEM.....	45
3.1. Araştırma Modeli	45
3.2. Evren ve örneklem	45
3.3. Veri toplama araçları.....	48
3.3.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu	48
3.3.2. Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ).....	48
3.3.3. Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması	49
3.4. Verilerin analizi	49
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	49
BULGULAR VE YORUM.....	49

BEŞİNCİ BÖLÜM	105
TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER	105
5.1. Tartışma	105
5.1.1. Psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya bağımlılığı değişkenlere göre tartışma .	105
5.1.2. Sosyal medya bağımlılığının diğer değişkenlere göre tartışma.....	105
5.1.3. Psikolojik dayanıklılığın diğer değişkenlere göre tartışma	107
5.2.Sonuç	110
5.3.Öneriler	112
KAYNAKÇA	114
EKLER	128
EK1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu	128
EK2. Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği.....	130
Ek3. Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması.....	131

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Yüksek Psikolojik Dayanıklılığa Sahip Çocuk ve Ergenlerin Özellikleri	34
Tablo 2. Çalışma Grubundaki Suriyeli Öğrencilerin Demografik Bilgileri.....	45
Tablo 3. Çalışma Grubundaki Türk Öğrencilerin Demografik Bilgileri	47
Tablo 4. Çalışma Grubundaki Suriyeli Öğrencilerin Sosyal Medya Bilgileri	50
Tablo 5. Çalışma Grubundaki Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bilgileri	50
Tablo 6. Çalışma Grubundaki Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Bilgileri Frekans Tablosu	51
Tablo 7. Çalışma Grubundaki Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Bilgileri	52
Tablo 8. Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları ile Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeğine Yönelik Betimsel İstatistikler	52
Tablo 9. Suriyeli Öğrencilerin Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları ile Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeğine Yönelik Betimsel İstatistikler	53
Tablo 10. Türk Öğrencilerin Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları ile Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeğine Yönelik Betimsel İstatistikler	53
Tablo 11. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Bağımsız t Testi Sonuçları	54
Tablo 12. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Bağımsız t Testi Sonuçları	56
Tablo 13. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Yaşa Göre ANOVA Sonuçları	56
Tablo 14. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Yaşa Göre ANOVA Sonuçları	58
Tablo 15. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Aile Yapısına Göre ANOVA Sonuçları.....	58
Tablo 16. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapısına Göre ANOVA Sonuçları.....	60
Tablo 17. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyi Göre ANOVA Sonuçları.....	60
Tablo 18. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyi Göre ANOVA Sonuçları.....	63
Tablo 19. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyi Göre ANOVA Sonuçları.....	64

Tablo 20. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyi Göre ANOVA Sonuçları.....	66
Tablo 21. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyoekonomik Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	66
Tablo 22. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyoekonomik Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	68
Tablo 23. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana Göre ANOVA Sonuçları	68
Tablo 24. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana Göre ANOVA Sonuçları	71
Tablo 25. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin En Çok Kullanılan Sosyal Medyaya Göre ANOVA Sonuçları.....	72
Tablo 26. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin En Çok kullanılan Sosyal Medyaya Göre ANOVA Sonuçları.....	74
Tablo 27. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Kullanılan Teknolojik Alete Göre ANOVA Sonuçları	74
Tablo 28. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Kullanılan Teknolojik Alete Göre ANOVA Sonuçları.....	76
Tablo 29. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Teknolojik Alete Sahip Olmasına Göre Bağımsız t Testi Sonuçları.....	77
Tablo 30. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Teknolojik Alete Sahip Olmasına Göre Bağımsız t Testi Sonuçları.....	78
Tablo 31. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Anne ve Babalarının Doğum Yeri Arasındaki İlişki.....	79
Tablo 32. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Anne ve Babalarının Doğum Yeri Arasındaki İlişki.....	79
Tablo 33. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Anne ve Babalarının Doğum Yeri Arasındaki İlişki.....	80
Tablo 34. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Anne ve Babalarının Doğum Yeri Arasındaki İlişki.....	80
Tablo 35. Suriyeli Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Cinsiyet Arasındaki İlişki.....	81
Tablo 36. Suriyeli Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Cinsiyet Arasındaki İlişki.....	81
Tablo 37. Suriyeli Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	82

Tablo 38. Suriyeli Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	82
Tablo 39. Suriyeli Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Yaş Arasındaki İlişki	83
Tablo 40. Suriyeli Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Yaş Arasındaki İlişki	83
Tablo 41. Suriyeli Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Yaş Arasındaki İlişki	84
Tablo 42. Suriyeli Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Yaş Arasındaki İlişki	84
Tablo 43. Türk Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	85
Tablo 44. Türk Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	85
Tablo 45. Türk Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	86
Tablo 46. Türk Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	86
Tablo 47. Türk Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Yaş Arasındaki İlişki	87
Tablo 48. Türk Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Yaş Arasındaki İlişki	87
Tablo 49. Türk Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Yaş Arasındaki İlişki	88
Tablo 50. Türk Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Yaş Arasındaki İlişki	88
Tablo 51. Psikolojik Dayanıklılık, Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları ve Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki Korelasyon Analizi	89
Tablo 52. Suriyeli Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık, Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları ve Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki Korelasyon Analizi	90
Tablo 53. Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık, Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları ve Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki Korelasyon Analizi	91
Tablo 54. Suriyeli Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyinin Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerine Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları	92
Tablo 55. Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyinin Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerine Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları	93
Tablo 56. Örneklemdedeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları	93
Tablo 57. Örneklemdedeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	94
Tablo 58. Örneklemdedeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları	94
Tablo 59. Örneklemdedeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	94

Tablo 60. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları	95
Tablo 61. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	96
Tablo 62. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları.....	96
Tablo 63. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	97
Tablo 64. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları	98
Tablo 65. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Yaş ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları	98
Tablo 66. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Yaş ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	98
Tablo 67. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Aile Yapısı ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları.....	99
Tablo 68. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapısı ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları.....	100
Tablo 69. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapısı ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	100
Tablo 70. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyoekonomik düzeyine ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları	100
Tablo 71. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyoekonomik düzeyine ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	101
Tablo 72. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyoekonomik düzeyine ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları	101
Tablo 73. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyoekonomik düzeyine ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	102
Tablo 74. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları	102
Tablo 75. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	102

Tablo 76. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları .103	
Tablo 77. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	103

KISALTMALAR LİSTESİ

Aİ	:	Aile Desteği
ASD	:	Arkadaş/Sosyal Destek,
BMMYK	:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DSM	:	Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı
PD	:	Psikolojik Dayanıklılık
SA	:	Sosyal Aidiyet
SB	:	Sosyal Beceri Sergileme/ Kendini Ortaya Koyma
SMB	:	Sosyal Medya Bağımlılıkları
TUİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İnsan, bebeklikten yaşlılığa kadar geçen zaman diliminde birçok gelişim evrelerinden geçer ve bu evreler içerisinde birbirinden farklı psikolojik ve fizyolojik bazı özellikler gösterir (Koç, 2004). Bu evrelerden bir tanesi ergenliktir. Ergenlik döneminde bireyler, kendilerini anlamaya çalışırlar ve hayatlarını gelecekte nasıl bir birey olarak devam etmek istediklerini belirlerler (Aytekin, 2018). Çocukluktan ergenliğe geçişte biyolojik, duygusal ve bilişsel alanda pek çok değişim gerçekleşir. Ergenlikte gerçekleşen biyolojik değişimler büyüme atağını, hormonlarda değişiklikleri ve cinsel olgunlaşmayı içerir.(Derman, 2008). Bilişsel gelişim alanında ise soyut ve mantıklı düşüncelerde artış görülmeye başlar (Santrock, 2014). Ergenlerde gerçekleşen sosyal ve duygusal değişimlerde bağımsızlık ve özgürlük arayışı, ebeveynlerle çatışma ve yaşatları ile daha çok zaman geçirme isteği oluşur (Derman, 2008). Ergenlik döneminde oluşan kimlik, bireyin hayatı boyunca olan tutumlarını ve davranışlarını şekillendirir. Bireyin gelecekteki yaşamı için kritik bir değere sahip olan ve bireyin yaşamına dair karşılaşacağı zorlu durumlarda karar vermesi beklenen bu dönem, bazı durumlarda bireyde strese neden olabilmektedir. Ergenlik dönemi, döneme özgün sorunların haricinde bireyin çevresinde gerçekleşen olumsuz olaylar sebebiyle sorunlu hale gelebilir. Örneğin, bireyin akrabaları, arkadaşları, içinde yaşadığı çevrenin kültürü ve değerleri, siyasi politikalar, savaşlar, doğal afetler ve yaşanan olumsuz toplumsal olaylar gibi birçok etken ergenlik dönemini etkileyebilmektedir (Aytekin, 2018).

Ergenlik, çoğu bireyde olan değişimler ve dönemin getirdiği krizler sebebiyle zorlu bir dönemdir. Ergenlik döneminin sorumlulukları ile birlikte zorunlu göç yaşanması ergenin yeni sorunlar ve zorlayıcı tecrübeler ile karşılaşmasını da beraberinde getirmektedir. Bu durum göç etmek zorunda kalan bireyler için şartları ve süreci daha çok çetinleştirmektedir (Aytekin, 2018).

Buna göre Suriye Arap Cumhuriyeti'nde 2011'de yaşanan iç savaş nedeniyle Suriyeli vatandaşların bir kısmı ülkesinden göç etmek zorunda kalarak Türkiye'ye gelmiştir. 2020 yılının yaş dağılımı kayıtlarına göre 10-18 yaş arasında Türkiye'de kayıtlı olarak yaşayan 643 721 Suriyeli ergen bulunmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020). Göç eden ergenlerin aynı travmatik yaşantıları görmelerine ve aynı olumsuz sorunlar ile karşılaşmalarına rağmen bazı bireylerin bu dönemi daha kolay atlatabildiği görülmektedir. Böylelikle gelişim dönemlerinde hiçbir gecikme yaşanmadan gelişim özelliklerini tamamlamaktadırlar.

Bireylerde koruyucu bir faktör olarak görülen bu durum psikolojik dayanıklılık olarak adlandırılmaktadır (Aytekin, 2018).

Psikolojik dayanıklılık; olumsuz olaylar ile karşılaşıldığında, risk ve koruyucu faktörlerin etkileşimleri ile ortaya çıkan süreçte, kişinin yaşamındaki değişikliğe adaptasyon göstermesini içermektedir (Kararımak, 2016).

Bulunduğu çevre ile sürekli adaptasyon çabasında olan insan; sevdiği birinin ölümü, işten çıkarılma, savaş, göç, ölümcül bir hastalık geçirme, çevresel problemler, aile içi sorunlar gibi birçok olumsuz olaylar ile karşılaşmaktadır. Bu olumsuz olaylarla karşı karşıya kaldığında birey kendini koruyacak yeterli güce sahip değilse problemler karşısında güçsüzleşmekte, fiziksel ve psikolojik hastalıklar yaşamaktadır. Bazı bireyler ise en kötü olaylar karşısında bile etkilenmemekte, hayatlarını sürdürmekte, kendileri için olması gereken güçte ve enerjide hissetmektedir. Bu bireylerin sahip oldukları bu yetkinlik sayesinde olumsuz olaylar karşısında yıkılmayan, sağlıklı yaşam sürmeye yönelmiş, kişisel planları ve anlamlı gelecek hedefleri olan bireylerdir. Ruh sağlığı ve eğitim alanlarında kişilerin olumsuz yaşam şartlarından kurtulabileceklerine ve bu sorunları atlattıkça güçleneceklerine ilişkin düşünceler psikolojik dayanıklılık (resilience) kavramında toplanmaktadır (Terzi, 2008). Ayrıca olumsuz olaylar karşısında ayakta kalabilen bireyler psikolojik dayanıklılıkları yüksek bireyler olarak tanımlanmaktadır (Gürgan, 2006).

Psikolojik dayanıklılık, çoğunlukla günlük yaşamın dışında yaşanan travmatik olaylar söz konusu olduğu düşünülse de günlük yaşamın içinde olan ve stresli olduğumuz dönemler için de psikolojik dayanıklılıktan bahsedebiliriz (Ungar, 2011). Bu dönemler, bireyin yaşamındaki koşulların olumsuz değiştiği dönemleri kapsadığı gibi gelişim dönemlerini de kapsayabilir. Gelişim dönemleri arasında bireyin yaşamında en stresli geçirdiği dönem ergenliktir (Dolgin, 2014).

Ergenlik döneminde yaşanan bilişsel ve psikolojik değişikliklerle beraber sosyal ve duygusal yönden de değişiklikler yaşamaktadır. Bu durum ergenin çevresi ve ailesi ile olan iletişim türlerini de değiştirmektedir. Ergenlik dönemindeki birey sosyal ilişkilerinde değişimler yaşamaktadır ve teknolojik gelişmelerin bu ilişkiler üzerinde de etkisi vardır (Bayhan ve Işıntaş, 2010).

Günümüzde teknolojiye yaşanan gelişimle beraber iletişim araçlarında da çeşitlilik gözükmektedir. Ayrıca teknoloji de yaşanan bu gelişme iletişimi ve kişilerarası etkileşimi kolaylaştırmaktadır. Bu durum internet ve sosyal medya platform kullanım alanlarının genişlemesini sağlamıştır (Kuşay, 2013). Fakat bu durum bireyleri teknoloji ve interneti fazla kullanmaya yöneltmiş ve bundan kaynaklı oluşan sorunları beraberinde getirmiştir.

İnternetin fazla kullanımından kaynaklı ortaya çıkan fiziksel (beden duruşu, gözde bozukluk, boyun ağrısı, uykusuzluk vb.) ve sosyal (başarıyı olumsuz etkilemesi, çevre ile ilişkisel sorunlar, zamanı yönetememe, internet dışındaki arkadaşlarla iletişim kurmama vb.) gelişim alanlarına ilişkin sorunlar göz ardı edilemeyecek kadar ciddi boyutlara ulaşmıştır (Türkiye Yeşilay Cemiyeti, 2020). Ayrıca bir internet ağı olan sosyal medyanın çok fazla yaşamımızın içinde olması ve günlük yaşamımızdaki olumsuz değişimler araştırmacıları sosyal medya bağımlılığı ve aşırı sosyal medya kullanımı konularını araştırmaya yöneltmiştir. Yapılan çalışmaların çoğu Facebook ağı hakkında olmasına rağmen, son zamanlarda diğer sosyal medya ağları hakkında da çalışmalar başlatılmıştır (Ünlü, 2018).

Sosyal medyaya aşırı yönelen ergenler, bu platformlarda geçirdikleri sürenin farkında değildirler. Ve bu durumdan dolayı bir süre sonra gerçek yaşamlarında olan sorumluluklarını yerine getirmemeye başlıyorlar. Gerçek ilişkileri ve yaşamı sanal boyuttan yaşayan ergenler, zamanla gerçek hayattan kopuyorlar. Ergenlik döneminde; bireylerin özgür olma ve aileden ayrılma arzuları, hakimiyet kazanma, fantezilerini gerçekleştirme ve sosyal medya platformu ile duygusal çöküşleri engelleme arzuları sosyal medya bağımlılığının sebepleri arasındadır. Ayrıca ergenin ailesiyle yaşadığı iletişim sorunları, aile içi baskı ve sorunlarda ergeni sosyal medyaya yöneltmektedir. Böyle bir psikolojide olan ergene rehberlik edilmemesi de sosyal medya bağımlılığına sebep olabilir (Kırık vd., 2015).

Son zamanlarda yaşanan Suriye'den Türkiye'ye göçten etkilenen birçok insan bulunmaktadır. Bunda dolayı, ergenlerin gelişimsel dönemlerinin özellikleri ve yaşadıkları göç karşısında koruyucu etken olarak gösterilecek psikolojik dayanıklılık çalışılması gereken bir kavramdır ve bu bağlamdaki psikolojik dayanıklılık literatüre katkı sağlayacak öneme sahiptir. Ayrıca ergenlik döneminin özellikleri ve yaşanan stresli olumsuz olaylar neticesinde sosyal medya platformlarına olan ilginin, kullanımın aşırı artması ve bu platformların günlük hayatın içerisinde konumunun önemli bir yerini kapsaması ergenlerde sosyal medya bağımlılığının da araştırılması gereken bir konu haline getirmiştir. Yapılacak olan araştırmada Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Yapılan literatür taramasında bu konuda yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1.Problem Durumu

1.1.1. Problem Cümlesi

Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya

kullanım düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

1.1.2. Alt Problemler

1) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde sosyal medya kullanım süreleri arasında fark var mıdır?

2) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde cinsiyete göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

3) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde cinsiyete göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

4) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde yaşa göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

5) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde yaşa göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

6) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde aile yapısına göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

7) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde aile yapısına göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

8) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde anne ve babanın eğitim düzeyine göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

9) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde anne ve babanın eğitim düzeylerine göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

10) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde sosyoekonomik düzeye göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

11) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde sosyoekonomik düzeye göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

12) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde sosyal medyada geçirdikleri zamana göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

13) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde sosyal medyada geçirdikleri zamana göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

14) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile en çok kullanılan sosyal medya arasında ilişki var mıdır?

15) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile en çok kullanılan sosyal medya arasında ilişki var mıdır?

16) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeylerinin kullanılan teknolojik alete göre farklılaşmakta mıdır?

17) Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde sosyal medya bağımlılık düzeyleri kullanılan teknolojik alete göre farklılaşmakta mıdır?

18) Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile sosyal medya kullanım düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerin psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

2011 yılında ülkelerinde gerçekleşen iç savaş nedeniyle Türkiye'ye zorunlu göç yapan Suriyeli bireylere yönelik çalışma yapmak önemli bir yere sahiptir. Çünkü ülkemizde misafir ettiğimiz ve hayatımızın bir parçası haline gelen Suriyeli bireylerin, yaşadıkları olumsuz olaylar neticesinde psikolojik durumlarını daha iyi çözümlmek için ruh sağlığı alanında pek çok çalışma yapılması gerekmektedir. Bundan dolayı, ergenlerin gelişimsel dönemlerinin özellikleri ve yaşadıkları göç karşısında koruyucu etken olarak gösterilecek psikolojik dayanıklılık çalışılması gereken bir kavramdır ve bu bağlamdaki psikolojik dayanıklılık literatüre katkı sağlayacak öneme sahiptir. Ayrıca ergenlik döneminin verdiği sorumluluklar, sıkıntılar, sosyal ilişkilerindeki değişiklikler ve yaşanan stresli olumsuz olaylar neticesinde sosyal medya ağlarına olan ilginin ve kullanımın aşırı artması ve bu platformların günlük hayatın içerisindeki konumundan dolayı önemli bir yeri kapsaması ergenlerde sosyal medya bağımlılığını da araştırılması gereken bir konu haline gelmiştir. Suriyeli bireylere yönelik ruh sağlığı alanında çok sayıda araştırma mevcuttur ve yapılmaktadır. Fakat literatürde Suriye kökenli ergenlerin psikolojik dayanıklılık özelliklerinin inceleyen bir tane tez çalışması bulunmuştur (Aytekin, 2018) ancak Suriyeli göçmenler ile sosyal medya bağımlılıklarını inceleyen bir çalışma bulunamamıştır. Ayrıca Türk bireylerde sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir tane tez çalışması bulunmuştur (Ünlü, 2018). Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerin psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanımı düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma olmayışı ve kavramları yeni bir bakış açısı ile araştırılacağından dolayı literatüre katkı sağlayacağı düşünmekteyim. Araştırma birlikte veya ayrı şekilde yapılacak olan Suriye ve Türkiye kökenli örneklem gruplarının psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanımı ile ilgili çalışmalara örnek niteliği taşımaktadır. Ayrıca sosyal medya kullanıcılarının genellikle öğrenci ve genç bireylerden oluşması, bu platformlar kullanıcıların hayatlarında büyük bir rol alması ve çok fazla zaman geçirmelerini dikkate alırsak bu durumu doğrularız. Sosyal medya

bağımlılığının kullanıcıların bireysel ve sosyal hayatlarına verebilecekler olumsuz etkiler bakımından bu çalışma büyük önem taşımaktadır. Psikolojik dayanıklılık, bireylerin yaşamındaki zorluklara, stresli ve üzücü olaylara karşı mücadele edebilme gücünü artırır. Bu bakış açısından baktığımızda ise ergen bireylerin psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi anlamak önem taşır.

1.4. Araştırmanın varsayımları

Araştırmaya katılacak olan katılımcıların ölçeği gönüllülükleri esas alınarak, samimiyetle ve doğru cevaplandıracakları varsayılmıştır.

Suriyeli öğrencilerde Türkçe bilgisi belli düzeyde olanların ölçekleri anladıkları varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın katılımcıları sadece Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde yaşayan 15-18 yaş aralığında bulunan Suriye ve Türkiye kökenli ergen bireylerden oluşmaktadır. İki gruba da Türkçe ölçek uygulanması Suriyeli ergenlerin ölçeği anlamalarını etkilemiş olabilir. Covid-19 virüsünden dolayı okulların tatil edilmesi, verilerin sadece iki liseyle sınırlı kalmasına sebep olmuştur. Ayrıca verilerin sadece okula giden Suriyeli ve Türk ergenlerden toplanmış olması, çalışmanın sonuçlarının çalışan ya da okula gidemeyen ergenlere genelleşmesini zorlaştırmaktadır. Araştırma katılımcıları arasındaki cinsiyet, etnik köken sayısındaki eşitsizlik ve Suriyeli bireylerin çoğunlukla sosyoekonomik düzeylerinin orta ve üzeri olması sınırlılıklar arasındadır.

1.6. Tanımlar

Ergenlik: İnsanın gelişim evreleri arasında yer alan, çocukluk döneminin sona ermesi ile bahsedilmeye başlayan fizyolojik olarak yetişkinliğe ulaşmaya kadar geçen döneme verilen addır (Koç, 2004).

Göç: bir bireyin veya bir grup insanın yaşadığı ülkenin içerisinde veya ülkesinin sınırları dışına çıkarak yaptığı yer değişikliğidir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2009: 35).

Göçmen: Göç yapan bireye verilen addır.

Sosyal Medya: İnsanların kendilerini tanıtmak için profil oluşturma, sosyal ağ ortamını iletişime geçme, arkadaşlık kurma, bu arkadaşlarla kişisel bilgilerini, fotoğraf ve video paylaşma olanağını sağlayan çevrimiçi bir platformdur (Ünlü, 2018).

Psikolojik Dayanıklılık: Bireyin işlevlerini veya gelişimine tehdit oluşturan önemli olumsuzluklara karşı başarıyla uyum sağlama potansiyeli olarak tanımlanır (Masten, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Ergenlik Dönemi

2.1.1.Ergenlik Dönemi Tanımı

Gelişim yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Gelişim evreleri, fizyolojik ve psikolojik süreçler arasındaki ilişkiyle bireyin ana rahmine düşmesi ile başlayıp hayatını kaybedene kadar geçen süreyi ya da süreci kapsamaktadır (Gerring ve Zimbardo,2014: 298). Bu evrelerden biri ergenliktir. Ergen teriminin kökeni Latince dolescent' fiiline dayanmaktadır ve olgunlaşmak, büyümek anlamında kullanılmaktadır (Yavuzer, 1993).

Stanley Hall 1994 yılında ergenlik dönemini, yaşamın önemli bir evresi olarak tanımlayan ilk kişi olarak tanınır ve ergenlik psikoloji üzerine ilk yazıları ile bilinir. Ancak Hall'ın ergenler ile ilgili yaptığı açıklamalar araştırmaya dayanmamaktadır. Bununla birlikte, Stanley Hall, ergenliği 'fırtına ve stres' kavramları ile ilişkilendirmiştir ve 50 yıl boyunca ergenlik ile ilgili yazılan yazılar üzerine büyük etkiye sahip olmuştur. (Petersan, 1988).

Ergenlik, çocukluk döneminin bitmesi ile başlayan yetişkin döneminin başlangıcıyla ile sonlanan döneme verilen addır (Koç, 2004). Ergenliğin başlangıcına puberte veya erinlik adı verilmektedir (Yazgan İnanç vd., 2019: 231). Ergenlik, gelişim dönemleri açısından bireyde toplumsal etkilerin en çok önem taşıdığı dönemdir; fiziksel gelişimin, cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşmanın yaşandığı dönemdir (Akçan Parlaz vd.,2012).

Ergenlik döneminin başlangıcı cinsiyet, ırk, beslenme ve iklim koşullarına bağlı olarak da değişebilmektedir (Koç, 2004). Erinliğe giriş yaş aralığı genel tanımıyla kızlarda 11-13, erkeklerde 13-15 yaş aralığında kabul edilse de, belli bir yaş sınırlaması yoktur (Yazgan İnanç vd., 2019: 242). Genel tanımıyla ergenlik dönemi 10 yaşların başları ile 20 yaşların başlangıcına kadar devam etmektedir (Sayar ve Dinç, 2013: 122).

Cinsel olgunlaşma veya yaş olarak tanımlanan ergenlik, sadece biyolojik değişimlerin olduğu dönem değil beraberinde psikolojik ve sosyal değişimlerin olduğu bir dönemdir (Yazgan İnanç vd., 2019). Bu alanlar fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişim olarak üç başlık altında ele alınmıştır.

2.1.1.1.Ergenlik Dönemi Fiziksel Gelişim Özellikleri

Ergendeki fiziksel büyüme önemli değişimlerden biridir (Akçan Parlaz vd,2012).

Geçişin somut örneği olan ergenlik büyüme atağı olarak bilinir. Kızlarda yaklaşık olarak 10 yaşlarında, erkeklerde ise 12 yaşlarında kan dolaşımına büyüme hormonları karışarak büyüme atağı gerçekleşir. Ergenler birkaç yıl içerisinde hızlı bir şekilde kilo alabilir

ve yılda 7-16 cm uzayabilir (Gerring ve Zimbardo, 2014: 303). Ergenin 3-5 yıl içerisinde antropometrik ölçümleri bir yetişkinin ölçümlerine ulaşır. Kalp, dalak, pankreas, gonadlar, dalak, uterus, penis ve birçok organın büyüklüğü ve ağırlığı ikiye katlanır (Akçan Parlaz vd.,2012).

Ergenliğin fiziksel gelişimde cinsel olgunlaşmada yaşanmaktadır. Birinci cinsiyet özelliği olarak kızlarda adet kanamasının görülmesi başlangıç olarak kabul edilirken, erkeklerde ilk canlı spermin ortaya çıkması kabul edilir (Gerring ve Zimbardo,2014: 303). İkincil cinsiyet özelliği olarak kızlarda göğüslerin gelişimi, erkeklerde ses kalınlaşması, yüz kıllarının artması ve iki cinsiyetin vücudunda kıllanma artmaktadır. Bu özelliklerin meydana geldiği yaşlar kişiler arasında farklılık göstermektedir(Gander ve Gandiner, 2004: 448).

Ergenlik döneminde psiko-motor (devinsel) gelişimde cinsiyete göre farklılıklar yaşanmaktadır. Kas gücü ve hız gerektiren etkinlikleri, erkeklerin kızlara göre daha iyi yaptıkları görülmektedir. Ergenlikte kızların eşgüdümlemiş hareketleri ile beden gücü neredeyse en yüksek seviyeye ulaşır (Yazgan İnanç vd., 2019: 243)

2.1.1.2.Ergenlik Dönemi Bilişsel Gelişim Özellikleri

Ergenler biyolojik değişimler ile birlikte zihinsel becerilerinde de değişimler yaşarlar. Bilişsel gelişim ergenin yalnızca kendisi, arkadaşları, ailesi veya çevresi üzerinde değil, dünyalarına karşı bakış açıları da büyük etkiler taşır. Ergenlerin düşünme biçimleri değişir, bu dönemde daha çok geleceğe yönelik ve soyut düşünceler düşünürler. Kendilerine dair değerler kazanırlar. Bunlar; din, ahlak, cinsellik gibi konular ile ilgili olur (Gander ve Gandiner, 2004: 458).

Bilişsel gelişimden bahsettiğimizde Jean Piaget kuramın en ünlü temsilcisidir. (Yazgan İnanç vd., 2019: 117). Bu Kuram duyu ve motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler olarak dört evreden oluşmaktadır. Ergenlik dönemini kuramın son evresi olan soyut işlemler evresine denk gelmektedir (Gerring ve Zimbardo,2014: 306-307).

Soyut işlemler evresi yaklaşık 11 yaştan itibaren başlar ve hayat boyu devam eder. (Gerring ve Zimbardo, 2014: 308). Soyut işlem evresinde ergenin düşünce sistemi çocukluktaki halinden daha farklı olmaya başlar (Yazgan İnanç vd. 2019: 130). Bu soyut döneme ulaşan ergenler mantıksal problemler çözebilir, tümdengelim mantık yolunu kullanabilir, varsayımlardan bahsedebilir, somut veya soyut olan karmaşık problemleri çözebilirler. Bu soyut dönemde ergenlerin düşünceleri sürekli farklılaşır, geleceğe dair soyut düşüncelerinde ise artış olur. (Gander ve Gandiner, 2004: 460).

2.1.1.3. Ergenlik Dönemi Psikososyal Gelişim Özellikleri

Ergenlik döneminde sosyal gelişim önemli bir boyuttur. Bireyin sosyalleşmesi ilk olarak ailede başlar. Buna göre bireyin sosyalleşme süreci çocuklukta başlayıp ve ergenlik döneminde devam ederek ailesi dışındaki arkadaş ve okul çevresine taşar. (Koç, 2014).

Erik H. Erikson tarafından geliştirilen psikososyal gelişim kuramı, farklı bir perspektifte geliştirilen bir kuramdır. Freud cinsel temelleri ele alırken Erikson psikososyal nedenlerin ve gereksinimlerinde, bireyin davranışları ve gelişimi üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Erikson, psikinalatik kuramdan farklı olarak yetişkinlik dönemini de ele almıştır (Yazgan İnanç vd., 2019: 44). Psikososyal kurama göre ergenliği temsil eden evre kimliğe karşı rol karmaşasıdır. Erikson'a göre erinlik döneminde ergenler, yaşanan krizlerin ve sosyal çevrenin içerisinde edinilen farklı roller ile kimlik karmaşası yaşarlar. Bunun sonucunda insanların gerçek kimliklerini keşfettiklerini düşünürler. (Gerring ve Zimbardo, 2014: 318).

Erinlik döneminde bireyin yaşadığı biyolojik değişimler sonucunda birey, duruma ayak uydurmaya çalışırken duygularında da değişimler yaşar. Bireyin yaşadığı duygusal değişimler çevresi ile olan iletişim biçimini de çeşitlendirmekte ve bireysel yeni ilişkiler kurmasını sağlamaktadır. Bu dönemde aile ile kurulan ilişkiler önemini korumakla birlikte akranları ile kurduğu bağlar ve romantik ilişkiler önem kazanmaktadır. (Bayhan ve Işntan, 2010).

2.2.Suriye'den Türkiye'ye Göç Eden Birey

Bu bölümde konunun daha iyi anlaşılması için öncelikle göç ve göç eden bireyler ile ilgili açıklamalar yapılacaktır. Daha sonra Suriye'den Türkiye'ye göç eden bireyler hakkında genel bir bakış açısı sunulacaktır. Göç etmenin birey ve çevre üzerinde olan etkilerinden bahsedilecektir.

2.2.1. Göç Eden Bireyler İle İlgili Kavramlar

Göç kavramı, insanoğlunun tarihi boyunca farklı sebeplerden dolayı yaşamında var olmuştur. Yerleşik ya da göçebe olsun bütün yaşam şekillerinde insanlar ara sıra bir bölgeden başka bir bölgeye gitmek zorunda kalmışlardır. Söz konusu durum sosyal veya siyasal olaylara dayanmaktadır. Ülke yöneticileri bu olguya özellikle sosyo-politik açıdan bakmaktadırlar. Bundan dolayı göç eden bireylerin psikolojik durumlarından çok ülkeye sağlayacakları ekonomik katkı, nerede ne şekilde yerleşecekleri, ülkenin vatandaşlarına etkileri gibi konular üzerine durmaktadır. (Aydın, 2017)

Göç, bir bireyin veya bir grup insanın yaşadığı ülkenin içerisinde veya ülkesinin sınırları dışına çıkarak yaptığı yer değişikliğidir. Bireylerin yaptıkları yer değişikliği süresi ve

sebebi ne olursa olsun nüfus hareketliğine neden olmaktadır. Göç tanımına; aile birliği için yer değiştirenler, mülteciler, işçi göçmenleri veya zorla yerinden edilen kişiler gibi farklı nedenlerden dolayı hareket eden kişiler de dâhildir. (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2009: 35-36).

İnsanların geçmişten bugüne kadar savaş, doğal afetler, zulüm gibi sebeplerden dolayı yaşadıkları bölgeden ayrılmak zorunda kalmaları ve mecburi bırakıldıkları için yaptıkları bu yer değişikliği zorunlu göç olarak adlandırılmaktadır. Bireyin kendi özgür iradesiyle yaşam şartlarını iyileştirmek için yaptığı yer değişikliğine ise gönüllü göç adı verilmektedir. Bu göçleri gerçekleştiren bireyler ve göç edilen yerdeki bireyler arasında kültürler arası etkileşim yaşandığı için birbirilerinin yaşamlarını etkilemektedirler (Yılmaz, 2014).

Göç, yer değiştirilen bölgeye göre farklı tanımlanmaktadır. Bireyin sebep fark etmeksizin sürekli ya da geçici amaçla kendi ülkesinin içerisinde yaşadığı bölgeden farklı bölgeye ikamet etmek amacıyla yer değiştirmesi iç göç olarak tanımlanmaktadır. Dış göç ise bireyin yaşadığı ülke sınırları dışında başka bir ülkede sebebi fark etmeksizin sürekli ya da geçici olarak ikamet etmek amacıyla yaptığı yer değişikliğine verilen addır (Oral ve Çetinkaya, 2017).

Göç, bireysel ya da aile ile birlikte olabileceği gibi toplumsal bir kitle dalgalanması şeklinde de yaşanabilir. Göçün şekli ve etki boyutunun nasıl gerçekleştiğinin bilinmesi göçü tanımlamak için faydalı olacaktır (Ekici ve Tünel, 2015). Bireysel göç ya da aile göçü, uluslararası çapta çoğunlukla bireylerin buldukları ülkelerden veya bölgelerden daha gelişmiş ülkelere veya bölgelere yapılan göçtür (Çağlar, 2018). Göç eden bireylerin tanımlanması yapılan göçün şekli ve nedenlerine göre değişmektedir. Göç eden bireylerin tanımları dört başlık şeklinde açıklanmıştır.

2.2.1.1. Göçmen

Uluslararası çerçevede, evrensel olarak onaylanmış 'göçmen' tanımı yoktur. Göçmen genellikle, kişinin kendi hür iradesiyle, herhangi bir zorlayıcı çevresel faktör olmaksızın ve kişisel uygunluk nedenlerini gözeterek göç eden kişiye denilmektedir. Bundan dolayı kişinin kendisinin ve ailesinin ekonomik durumunu, çevresel koşullarını iyileştirmek için kendisi ve aile fertleri de bu göç tanımının içerisine girmektedir. Birleşmiş Milletlere göre göçmen, " kendi isteği ile olup olmaması, nedenleri, düzenli veya düzensiz olması, göç şartları fark etmeksizin başka bir ülkede bir yıldan fazla yaşayan kişi" şeklinde tanımlanır. Birleşmiş milletler turistleri ve iş görüşmeleri için bir yıldan kısa süreliğine giden kişileri göçmen olarak tanımlamamaktadır. Fakat mevsimsel tarım işçileri bir yıldan az süreliğine seyahat etseler de kısa dönemli göçmen olarak tanımlanır(Perruchoud ve Redpath-Cross, 2009: 37).

2.2.1.2. Sığınmacı

Yaşadığı zulümden korunmak için yaşadığı ülkenin dışında başka bir ülkede güvende olmak isteyen, ulusal veya uluslararası kanunlar doğrultusunda mültecilik konumu için başvurusunun açıklanmasını bekleyen kişiye sığınmacı denir. Bu bireyler Başvurularının olumsuz açıklanması sonucunda buldukları ülkeyi terk etmek mecburiyetindedirler ve insani veya başka sebepler temelinde ülke içerisinde kalma izni verilmemiş ise ülkede kanun dışı veya düzensiz bir durumda bulunan yabancı bireyler gibi sınır dışı edilebilirler (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2009: 74)

2.2.1.3. Mülteci

Göç ile ilgili önemli kavramlardan biri mülteci'dir. Mülteci, BMMYK'nın yönetmelik şartlarına uyan ve 1967 yılında gerçekleştirilen Protokol ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesini kabul eden ülkede bulunup bulunmamasının ya da bahsedilen hukuksal belgelere göre gidilen ülkede mülteci olarak adlandırıp adlandırılmaması fark etmeksizin, Birleşmiş Milletlerin korumasında olan kişilerdir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2009:64-65) .

1951 yılında sunulan Mülteci Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmesine göre mülteci; ırkı, tabiiyeti, dini, belirli bir toplumsal grup üyesi olan ve siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında olan ve söz konusu ülkenin korunmasından faydalanmak istemeyen kişidir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2009:65).

2.2.1.4. Azınlık

Azınlık ile ilgili devlet hukukunda kabul edilmiş genel bir tanım yoktur. Ama azınlıklar, bir ülkenin genel nüfusuna bakıldığında sayı olarak az, farklı etnik köken, dile veya dinsel özelliklere sahip olan, hakim konumda bulunmayan, kendi sosyo-kültürel özelliklerini, dili ya da dini korumak için birbirine destek olan gruplara verilen addır (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2009: 12)

2.2.2. Suriye'den Türkiye'ye Göç Eden Bireyler İle İlgili Tanımlar

Suriye'de 2011 yılında başlayan halk ayaklanması zamanla iç savaşa neden olmuştur. Ortaya çıkan durumun belirsizliği Suriye halkını güvenli bölge arayışı mecburiyetinde bırakmıştır. Bu durum Suriyelileri ülke içinde bulunan güvenli yerlere ve ülke sınırları dışına zorunlu göçe sürüklemiştir (Orhan,2014, 5). Yaşanan bu göç durumu, Suriye'de ve göç edilen ülkelerde sosyal, ekonomik ve siyasal zorluklara sebep olmuştur (Ağır ve Sezik, 2015)

Suriye'nin yaklaşık 23 milyon olan nüfusunun iç savaştan sonra %50'sine yakın bir oranda yardıma muhtaç hale gelmesi sebebiyle nüfusun bir kısmı ülkenin içerisinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Yaklaşık 3 milyon Suriyeli ise komşu ülkelere sığınmak

zorunda kalmıştır(Kap, 2014). Bu ülkeler Türkiye, Ürdün, Lübnan ve Irak olmuştur(Orhan,2014, 5).

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonrasında Suriyeli bireylerin yarısından fazlası Türkiye’nin uyguladığı açık kapı politikasından faydalanmak ya da Türkiye’yi başka ülkelere göç etmek için geçiş ülkesi olarak kullanmak için Türkiye’ye gelmiştir. Göç idaresi Genel Müdürlüğünün raporlarına göre 2011’de Türkiye’de kayıtlı Suriyeli vatandaş sayısı 0 iken, 2012’de 14.237, 2013’de 224.655, 2015’de 2.503.549, 2016’da 2.834.441, 2017’de 3.426.786, 2018’de 3.623.192, 2019’da 3.576.370 ve 2020’de 3.599.531 olarak kayıtlara geçmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020).

Türkiye’de Suriyelilerin hukuksal statüleri hala belirsizliğini korumaktadır. Türkiye, 1951 yılında kabul edilen Mültecilerin Hukuki Statüsünü kabul etmektedir. Bu anlaşma ‘coğrafi sınırlandırma’ çekincesi ile onayladığı için Avrupa haricinde irticalik talep edenlere mülteci konumu vermemektedir, onlara geçici sığınma koruması vermektedir (Orhan, 2014, 11). Geçici korunma; şiddet veya silahlı çatışmaların yaygın olarak yaşandığı ortamdan grup olarak kaçıp gelen bireylerin öncelikle kişisel statü belirleme işleminden geçmeden göç alınan devlet tarafından sağlanan bir düzenlemedir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2009, 33).

2020 yılında Göç İdare Genel Müdürlüğünün aldığı istatistiksel verilere göre Türkiye’de kayıtlı olarak yaşayan 3.599.531 Suriyelinin 62.226’sı geçici barınma merkezlerinin içinde yaşarken 3.537.305 geçici barınma merkezlerinin dışında yaşamaktadır. Geçici barınma merkezleri Adana, Kahramanmaraş, Hatay, Kilis ve Osmaniye illerinde bulunmaktadır. 2020 yılının yaş dağılımı verilerine göre 10-18 yaş arasında Türkiye’de kayıtlı olarak yaşayan 643.721 Suriyeli bulunmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020). Türkiye’de bulunan Geçici barınma merkezleri işleyiş, tertip, eğitim, sosyal tesisler, sağlık imkanları, temizlik, güvenlik gibi imkanlar açısından Suriyeli bireyleri kabul eden başka ülkelere göre iyi bir seviyededir. Barınma merkezleri çadır ve konteyner kentlerden oluşmaktadır. Bu iki çeşit kent arasında farklar olmasına rağmen imkanları belli standartta tutulmaktadır. Barınma merkezine giriş ve çıkışlar güvenlik denetiminde parmak izi ile yapılmakta ve getirilen eşyalar X-ray cihazlarından geçirilmektedir. Herhangi bir güvenlik sorunu, kavga, hırsızlık gibi durumlar yaşanmaması için merkezin içinde koruma görevlileri görev yapmaktadırlar. Kişi başına düşen banyo ve tuvalet imkanları iyi olmakla birlikte çamaşır yıkama imkanları ailelere verilen kuponlar ile çamaşır yıkama merkezlerinde gerçekleştirilmektedir. Suriyelilerin yemek ihtiyaçları için yemek kartları bulunmakta ve bu kartlara aylık para yüklenmektedir. Bu kartı, barınma merkezinin içerisinde bulunan marketlerde ve yemekhanelerde kullanabilmektedirler. Geçici barınma merkezlerinin sunduğu imkanlar ayrıntılı bir şekilde

düşünülmüştür(Orhan,2014, 12). Suriyeli bireyler sadece geçici barınma merkezlerinde yaşamamakta elimizde bulunan verilere göre tüm ülke içerisinde yayılım göstermektedirler.

2.2.3. Suriye’den Türkiye’ye Göç Eden Bireylerin Etkileri

Türkiye’ye göç eden Suriyeli bireylerin, yerli halka olan etkileri ve kişisel sorunlarını ele alırken geçici barınma merkezleri içinde yaşayan ve yaşamayanlar ile birlikte kayıt altına alınmış ve hiçbir kaydı olmayan şekilde üçlü bir gruplandırmaya ayırmak daha doğru olur. Çünkü her grubun yerli halka olan etkileri ile kişisel yaşadıkları sorunları farklılık gösterebilmektedir. Geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli bireylerin gıda, eğitim, konaklama, sağlık, güvenlik gibi imkanları devlet koruması altındadır. Geçici barınma merkezleri dışında yaşayıp, kayıt altında olanlar sağlık, eğitim ve bazı ihtiyaçlarını karşılamak için maddi olanaklardan faydalanırken herhangi bir kaydı olmayan Suriyeli bireylerin, tüm ihtiyaçlarını kendisinin karşılaması gerekmektedir (Ağır ve Sezik, 2015). Bu durumlar Suriyeli bireylerin Türkiye’ye gelmesiyle ortaya çıkan ekonomik, siyasal, güvenlik, sağlık, sosyal, psikolojik ve eğitim gibi alanlarda hem bireyin kendisini hem de yerli halkı etkilemektedir.

Suriyeli bireylerin Türkiye’ye gelmesiyle açığa çıkan önemli etkilerden biri de sağlık alanında olmuştur. Yaşanın iç savaş sebebiyle gıda, su, ısınma imkanları, sağlık malzemeleri ve elektrik gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan birçok insan imkansızlık, hastalık ve açlık içerisinde hayatlarını sürdürmeye çalışmışlardır. Yaşadıkları iç savaşın oluşturduğu imkânsızlıklar içerisinde yetersiz sağlıklı ortam, yiyecek bulamama, su ve arındırıcı eşyalara ulaşamama gibi sebeplerden dolayı ciddi sağlık problemleri yaşamışlardır. Ülkemize yaşanan göçlerinden dolayı göçmenler, yaşadıkları sağlık problemlerini de beraberlerinde getirmişlerdir. Gün geçtikçe gerçekleşen göçlerinden dolayı yeteri sağlık kuruluşunun olmaması, dil problemi yaşamaları, sağlık güvencelerinin olmayışı ve yaşadıkları psiko-sosyal stres faktörlerinden dolayı sağlık problemleri artmaktadır. Bu durum buldukları ülkenin toplumunun sağlığını da olumsuz etkilemiştir (Akköz Çevik, 2016).

Suriye’den Türkiye’ye yaşanan göç birçok güvenlik sorununa neden olabilmektedir. Özellikle Suriyeli bireyler için açık kapı politikası uygulanması, sınır kontrolleri yapılmamasından dolayı Türkiye’ye gelebilecek terör örgütleri için kolaylıkla ülkeye giriş yapabilme ortamı hazırlamıştır. Geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeliler güvenlik sebepleri ve başka sorunlar açısından barınma merkezlerin dışında yaşayan Suriyelilere göre daha az sıkıntı yaşamaktadırlar. Barınma merkezlerinin dışında yaşayan Suriyeli bireylerin genellikle kentlerin kenar mahallerinde yaşamaları, suç işleme ve suç örgütlerinin bu bireyleri kullanabilmelerini kolaylaştırmaktadır. Suça karışan ve karışmayı düşünen bireylerin ceza

almama ihtimalleri fazladır. Kayıt altına alınan Suriyelilerin suç işledikten sonra ülkelerine kaçmaları sonucunda ceza almaları veya geri getirilme olasılığı yoktur. Kayıt altına alınmamış Suriyeli bireylerin diğer gruplara göre suç işleme olasılıkları daha yüksektir. Şehrin içinde yaşayan Suriyelilerin işledikleri suçlardan, sosyal ve ekonomik sebeplerden dolayı yerli halk tarafından saldırıya maruz kalabilme olasılıkları yüksektir(Ağır ve Sezik, 2015). Sınır bölgesinde bulunan şehirlerde yaşayan yerli halkın en büyük kaygısı terör olaylarına karşı kendilerini korumasız hissetmeleridir. Suriyeli bireyler kenar mahallelerinde yerli halkla birlikte uyum içinde yaşamadıkları için bu durum uzun vadede güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Öztürk ve Çoltu, 2015) . Türkiye’de, 11 Şubat 2013’te Suriye sınır kapısında ve 11 Mayıs 2013’te Hatay’ın Reyhanlı ilçesinde gerçekleşen bombalı saldırılarda yerli halktan 50’den fazla birey hayatını kaybetti. Bu durum Türkiye’ye Suriyeli bireyler ile birlikte göç eden yasadışı grupların, ülkenin iç ve sınır güvenliğini olumsuz etkilediğini işaret etmektedir. (Kap, 2014). Yapılan çalışmaya dahil edilen bireyler Suriye’nin sınır bölgesinde yaşayan ergenlerdir. Yaşanan güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya kalabilmektedirler ki bu durum bireylerde psikolojik sorunlara yol açabilmektedir.

Suriyelilerin ekonomiye olan etkilerinin risk ve avantajlarının iç içe geçtiği söylenebilir. Suriyeli bireylerin ekonomideki olumlu etkileri göçün başlangıç döneminde yaşanmıştır. Yaşanan hızlı nüfus artışı fabrikalarda üretimi, ticareti ve esnaf sektörünü canlandırmıştır. Devletin, Suriyeli bireyler için yaptığı hizmette kullandığı malları, yerli esnaftan alması yerel ekonomide de canlanma sağladı. Ancak Bu durum uzun süre devam etmedi. Suriyeli bireyler başlangıçta beraberlerinde getirdikleri nakit paraları hemen harcadıkları için ekonomiyi canlandırmışlardır, ama satışların artışı gibi malların fiyatlarında da artış gerçekleşmiştir. Merkezde kalan Suriyelilerin birçoğu ev kiralamak ve satın almak istedikleri için, ev ve kira fiyatlarında aşırı artış gerçekleşti. Bu durum yerli halkın ve dar gelirli ailelerin maddi olarak zorlanmalarına ve barınma sorunu yaşamalarına neden olmuştur (Kaypak ve Bimay, 2016). Sınır bölgelerde enflasyonda artma yaşanırken küçük işyerleri de kaçak işçi çalıştırma durumu yaygınlaşmıştır. Bundan dolayı Suriyeli bireyleri kaçak olarak çalıştıran ile kaçak olarak çalıştırmayan esnaf arasında haksız rekabet ortaya çıkmıştır. Suriyeli bireyler yerli halkın çalışmak istemediği alanlarda da çalışmayı kabul etmektedirler. Böylelikle vasıfsız işgücü açığının kapanmasını sağlamışlardır. Bu durum bölgedeki üretimin artmasına katkı sağladığı için fiyatlarda düşüş yaşanmıştır. Suriyeli bireylerinde küçük işletmeler ile ticaret ve üretimi canlandırdıkları görülmüştür. Bu işletmelerin çoğu kaçak olduğu, vergi gibi yasal sorumluluklarını yerine getirmediği için yerel hakla haksız rekabete neden olmuşlardır (Öztürk ve Çoltu, 2015). Suriyeli bireyler geçici koruma altında yaşadıkları

için gerekli olan ihtiyaçları Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Türkiye içerisinde yapılan yardım ve sınır dışında Kızılay aracılığıyla Suriyeli bireylere yapılan yardımlarda eklendiğinde harcama miktarı çok fazla bir meblağa ulaşmaktadır (Kap, 2014). Yani Suriyeli bireylerin Türkiye'ye gelmesiyle ortaya çıkan ekonomik etkileri hem bireyin kendisini hem de yerli halkı etkilemektedir. Çünkü yetişkin bireylerde ortaya çıkan sorunlar ergen bireyleri de etkilemektedir.

Suriyeli bireylerin çocukları ele alındığında ise çocukların eğitimi ve bu durumun doğurduğu psikolojik etkiler ön plana çıkmaktadır. Göç eden çocukların sosyal hayata uyumu için eğitimin merkezi bir rolü vardır. Çünkü göç eden çocukların ev sahibi ülkenin kültürüne adaptasyonu eğitim sürecinde gerçekleşmektedir. 2011 yılından bu yana Suriyeli çocukların eğitim sistemine dahil olmaları için birçok çalışma yürütülmüştür. Fakat bu çalışmalar resmi olarak 2014 yılında geçici korunma statüsü aldıktan sonra uygulanmaya başlanmıştır. Yani alınan karar ile birlikte Yabancılara Yönelik Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Genelgesi ile beraber Suriyeli öğrencilere Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında veya Suriyeliler için oluşturulan Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim olanağı sunulmuştur. 2016 yılından itibaren de Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısını ve Türkçeyi öğrenebilmeleri için devlet okullarında eğitim görmelerine ilişkin politikalar geliştirilmiştir. Ancak Suriyeli çocuklar okullara uyum konusunda sorunlar yaşanmaktadır (Emin, 2019). Eğitim alanından faydalı bir şekilde yararlanamayan çocuklar yaşadıkları travmatik olaylar nedeniyle aidiyet duygusunu kaybetme, birçok zararlı alışkanlığa ve şiddet eğiliminde artma bulunabilmektedirler.. Çocuklar, yoksulluk koşulları nedeni ile yaşitlarıyla daha mesafeli durmakta ve yaşadıkları bu sorunlar nedeniyle kayıp nesil riski artmaktadır (Acar Yutman, 2017). Bundan dolayı Suriyeli çocuklar, kötü çevresel koşullarda yaşamış; kaygı, güven sorunu, odaklanma problemi, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon atakları yaşamış veya yaşayabilecek hassasiyette olan bireyler oldukları için eğitim süreçleri önemsenmelidir. Çünkü, bunca yaşanmış olumsuz olay çocuğun bilişsel süreçlerini olumsuz yönde etkilemiş olabilir. Bu çocuklara, öğretmenleri tarafından sosyal destek sağlanmalı ve gerek görüldüğünde çocuklar uzmanlara yönlendirilerek gelişim süreçleri desteklenmelidir(Şeker ve Aslan, 2015).

Suriyeli bireylerin; yerli halk ile kurdukları olumlu temas iki grup arasındaki kaygının azalması, gruplar arası kabullenilmeyi ve grup içi kimlikleri ile özleşmenin artması, Suriyeli bireylerin psikolojik durumlarını olumlu etkilemektedir. Bundan dolayı travmatik hayat şartlarından geçmiş ve halen gelinen ülkeye adaptasyon sağlayamadan yaşayan Suriyeli

bireylerin psikolojik olarak daha iyi olmaları için yerli halk ile olumlu temas deneyimlemeleri gerekmektedir (Bağcı ve Canpolat, 2019).

2.3. Sosyal Medya

2.3.1. Sosyal Medya tanımları

Yaşadığımız bu yüzyıl içerisinde bilim ve teknolojiye birçok gelişmeler yaşandı. Bu yaşanan gelişmeler insanların yaşamındaki değişimleri de beraberinde getirdi. Bu değişimlerin olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz birtakım etkileri de bulunmaktadır. Teknolojik gelişmeler içerisinde, internet teknolojisi önemli bir yere sahiptir. İnternet gelişimin getirdiği yenilikler arasında zaman ve mekan sınırlarının kalkması vardır. Zaman ve mekan sınırlarının kalkması ile birlikte sözlü ve yüz yüze olan iletişimden farklı bir tarzda gerçekleşen sanal iletişim şekline geçilmiştir. Sanal ortamda gerçekleşen iletişim şekli bireyler arasında sosyalleşme olanağı sağlarken diğer yandan da bireyde birçok bağımlılık üreterek onları bireyselliğe ve yalnızlaşmaya itmektedir. Bireyin sanal iletişim şeklinden ne kadar ve ne şekilde etkileneceği ise yüz yüze iletişimden uzaklaşıp uzaklaşmamasına bağlı olarak değişmektedir (Güleç, 2018). Yani iletişim ve bilgi teknolojisi çağı ile beraber sosyal medya ortaya çıkmıştır. Teknolojinin yaşama getirileriyle ve dijital medyanın açığa çıkmasıyla kişiler arası iletişim sanal ortama taşınmıştır. Sosyal medya, aktif bir iletişim ağı oluşturmuştur (Mutlu, 2019).

Literatürde sosyal medya ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Sosyal medya; çok amaçlı kullanılabilmesi, paylaşım alanı olarak tanınması, sürekli güncellenebiliyor olması vb. avantajları ile tercih edilen mecralardan biridir (Vural ve Bat, 2010). Kişiler sosyal medyada düşüncelerini ifade edebilmekte ve tartışabilmektedir. Ayrıca bireyler sürekli karşılıklı bir etkileşim içerisinde olabilmeyi sağlayan internet üzerinde bir topluluk halindedir (Preeti, 2009: 130). Aynı zamanda kişisel profillerini oluşturup fotoğraf, video ve ilgi alanları ile ilgili paylaşımlarda bulunabilmektedir. Sosyal medya İnsanların İletişim kurma ve insanlarla tanışma isteğine yönelik olarak arkadaş listesi oluşturma imkanı tanıyan web tabanlı ortamlar olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca insanlara gerçek dünyayı internet ortamında yaşayabilme imkanı sağlamaktadır (Vural ve Bat, 2010). Aynı zamanda sosyal medya; toplumdaki sosyal etkileşimi derinleştirmekte, bireyler arası işbirlikçi projelerin gelişmesini ve topluluk oluşumuna imkan veren siteler olarak tanımlanmaktadır (Hazar, 2011). Özetle sosyal medya platformu internet tabanlı uygulamalardan oluşan bu platformda kullanıcıların kendilerini tanıttıkları kişisel profiller oluşturdukları ve sosyal ağ ortamında diğer kullanıcılar ile arkadaş

oldukları, iletişim kurdukları, paylaşımlarda buldukları ve diğer kullanıcılara da görünür oldukları uygulamalardır(Ellison, Steinfield ve Lampe, 2007).

2.3.2. Sosyal Medya Ağının Tarihçesi

Sosyal medya ağlarının tarihsel gelişiminde ilk tanınabilir sosyal medya ağ sitesi 1997 yılında SixDegrees.com tarafından oluşturulmuştur. Bu site kullanıcılarına bazı özellikler sunmaktadır. Bu özellikler; kullanıcıların kendi profillerini oluşturma, arkadaşlarını listelemelerine izin verme ve 1998 yılından itibaren arkadaş listelerinde bulunan ve gezindikleri bireylerinde oluşturdukları listede gezinebilme özelliğini sunmuştur. O dönemin teknolojik şartlarına bakıldığında Sixdegrees.com sitesinin sunduğu bu özellikler benzer başka bir site bulunmadığı dikkate alınırsa o dönemde yapılmış en önemli özellikler olarak düşünülmektedir. Kurulan bu platformun çok kullanıcısı olmasına rağmen, zamanla kullanıcılarının taleplerini karşılayamadığı için 2000 yılında kullanımı sonlandırmıştır (Boyd ve Ellison, 2007). 2002 yılında Sixdegrees.com kullanımının sonlanmasından iki yıl sonra kullanıma sunulan diğer sosyal medya ağı Friendster olmuştur (Boyd ve Ellison, 2007). Friendster, kullanıcılarına kendi profillerini oluşturma imkanı sağlıyordu. Kullanıcılar, aile bireyleri ve arkadaşları ile bağlantı kurabiliyorlar; arkadaş listesindeki bireylerin arkadaş listesine ulaşip yeni arkadaş arama olanağına sahip olabiliyor, bağlantı kurduğu yeni kişileri arayabiliyor, mesajlaşabiliyor ya da grup kurma imkanına sahip olabiliyorlardı. (Fiegerman, 2014). MySpace adlı sosyal medyanın kurulması, belli popülasyonu hedef alarak kullanıcılara yeni ve düzenli imkanlar sunarak Friendster'in kullanıcı sayısını geçti (Marwick, 2005). 2003 yılında MySpace kullanılmaya başlanmıştır. MySpace en önemli özelliklerinde birisi müzik paylaşım özelliğini sunuyor olmasıdır. Müzisyenler, bu sosyal medya ağı sayesinde gösterileri ile ilgili tanıtım yapabilme ve hayranları ile iletişime geçebilmektedirler. Aynı şekilde hayranlarda müzisyenler ve onların diğer hayranları ile iletişime geçerek etkileşimde bulunabiliyorlardı. Yaşlı bireylerin Friendster kullanmayı tercih ederken genç bireyler MySpace tercih ediyorlardı. Genç bireyler katılmaya başladıkça akranlarını da katılmaya teşvik ettiler. MySpace reşit olan bireyleri kabul etmemek yerine kullanıcı yaşını düşürdü. MySpace kullanıcı sayısı arttıkça, site üç gruba ayrıldı: sanatçılar, gençler ve üniversite sonrası bireyler şeklinde topluluklar oluşturuldu. Bu da son iki grubun etkileşime girmemesini sağladı (Boyd and Ellison, 2007). 2002 yılında Reid Hoffman tarafında ortaya atılan LinkedIn, 2003 yılında resmi olarak kurulmuştur. 2016 yılında Microsoft LinkedIn'in bünyesine almıştır. LinkedIn'in görevi, iş sektöründeki profesyoneller ve çalışanlar arasında iletişimi sağlamaktır. LinkedIn kullanıcıları yaptıkları iş sektörü ile ilgili haberlere, gelişmelere ve iş ilanlarına erişebiliyorlar. Günümüzde LinkedIn dünya çapında 200 ülkede

kullanılmaktadır ve 645 milyon üyesi bulunmaktadır (LinkedIn, 2020). 2004 yılında kurulan facebook, kullanıcılarının kişisel profil oluşturma, çevrimiçi olabilme, profillerinde paylaşımda bulunabilme, arkadaş listesi oluşturma, kullanıcılar arası profili ziyaret etme ve yorum yapma özelliği sunmaktadır. Ayrıca kullanıcılar ilgi alanı oldukları gruplara katılabilir, kullanıcılar hakkındaki bilgileri öğrenebilirler (Ellison, Steinfield and Lampe, 2007). 2007 yılında David Karp ve Marco Ament tarafından Tumblr geliştirildi. Bu internet sitesi, biraz sosyal medya ağını temsil ederken birazda blog sitesini temsil etmektedir. Tumblr'ın kullanıcılarının profillerinde günlük hayatlarını anlatan günlüklerini oluşturma, ilgi alanları olan bilgi içerikli paylaşımlarda bulunma, canlı blog yazma gibi blog özellikleri taşır. Aynı zamanda sosyal medya özellikleri olan beğeni, paylaşımlarını gizli tutabilme, kullanıcılar arası iletişime sağlayan özellikleri vardır (Statista, 2019a). Foursquare, 2009 yılında kurulmasıyla kullanıcı sayısı gün geçtikçe artarak günümüzde 13 milyardan fazla check-in yapan 150.000 iş ortağının olduğu konum bildirme tabanlı bir uygulamadır. (Fourquare, 2020). 2011'de Evan Spiegel, Reggie Brown ve Bobby Murphy tarafından kurulan Snapchat ise fotoğraf, video ve mesajlaşma uygulamasıdır. Snapchat'e, öncelikle kullanıcılar tarafından diğer kullanıcılara gönderilen fotoğraflar silinmeden önce kullanıcıların belirlediği bir süre zarfında görüntülenen özellikli mesaj 'snaps' ve kalıcı fotoğraflar paylaşmak için kuruldu. Diğer özellikleri arasında multimedya denilen anlık fotoğraf, fotoğrafları filtreleme ve çıkartmalar gibi özellikleri vardır. Ek olarak paylaşımları hikayesinde paylaşarak arkadaş listesinde bulunan herkese sunabilir ya da bireysel olarak arkadaşlarına göndererek paylaşabilir (Statista, 2020a). Sosyal Medya ağlarının literatürde gelişmelerine baktığımızda, 1997 yılında kurulan ilk sosyal medya ağı Sixdegrees.com sitesi ile birlikte başlayan ve daha sonrasında LinkedIn, Myspace, Friendster, Flickr, livejournal, ve facebook gibi belli aralıklarda kurulan birçok site olduğunu görüyoruz (Boyd ve Ellison, 2007). Genel olarak yüzlerce sosyal medya uygulamaları bulunmaktadır. Bu uygulamaların çoğunun ortak düşünceleri vardır. Herkese açık olan sosyal medya ağlarının olumlu yönleri olduğu düşünülmektedir. Mesela sanatçıların kendileri gibi sanatçılarla ve diğer kullanıcılarla sürekli etkileşim halinde olmalarını sağlamakta ve yaptıkları sanatsal faaliyetleri paylaşımlarına imkan tanımak ile sosyal medya, olumlu imkanlar sunmaktadır. Sosyal medya uygulamaları özellikle iş ağı, flört ve bireylerin kendilerini tanıtmaya gibi birçok amaç dahilinde kullanıcıların iletişimini kolaylaştırmak için özel olarak tasarlanmıştır. Ayrıca sosyal medya ağları ticari amaçlarda da kullanılmaktadır (Marwick, 2005).

Sosyal medya kullanıcıları 2020 yılında dünya çapında tahminen 3,6 milyar civarında iken, Türkiye'de 2020 yılında 54,34 milyon civarında kişi kullanmaktadır (Statista, 2020b;

Statista, 2020c). 2016 yılındaki Türkiye istatistikler kurumunun araştırmalarına göre internet kullanıcıların kullandıkları amaçlarda sosyal medya ilk sırada yer alıyor. İnternet kullanıcılarının %82,4' sosyal medyalarda kişisel profil oluşturma, iletişime geçme ya da video ve fotoğraf paylaşımından bulunuyor (TUİK, 2016).

2.3.3. Sosyal Medya Uygulamaları

Türkiye'de 2019'un 3. eyreğinden itibaren en çok kullanılan sosyal medya ağları sırasıyla youtube, instagram, whatsapp, facebook ve twitter'dır. (Statista, 2020).

2.3.3.1. Youtube

2005 yılında kullanıma sunulan Youtube sitesi, bir yıl sonra Google tarafında satın alınmasının ardından video paylaşımı konusunda dünyadaki en büyük online video sitesine dönüştü (Statista, 2020d). Youtube, kullanıcılara videoları beğenme veya beğenmeme, paylaşma ve videolar hakkında yorum yapmayı sağlayan evrimii bir sosyal medya platformudur. Kullanıcıları sadece videoları izleyerek beğeni ve yorum gibi hiçbir etkileşime girmeden pasif kalmayı seçebilir. Ancak çeşitli etkileşimlere girerek ve hatta paylaşılan videoyu yeniden tasarlayarak aktif bir rol oynayabilir. Youtube diğer sosyal medya platformlarından farklı olarak kullanıcılarına beğenmeme özelliği imkanı vermektedir (Khan, 2017). Youtube'a ilk yüklenen video, 23 Nisan 2015'de 'hayvanat Bahesindeyim' adlı video olmuştur (Youtube, 2020). YouTube, kendi profillerini oluşturup bireysel yayın yapma, videolar içeriğinde bir ürünü veya markanın tanıtımını ya da reklamını yapma imkanı sağlıyor. Aynı zamanda bilgi içerikli bir konu ile ilgili hazırlanan videoyu paylaşma imkanını kullanıcılarına vermektedir (Büyükçorak, 2018). Youtube sadece eğlence amaçlı değil kullanıcılara yorum yapma, bilgi edinme ve bilgi sağlamak için sosyal etkileşim içerisinde kullanılan bir sitedir (Khan,2017)

2.3.3.2 İnstagram

2010 yılında kullanılmaya başlayan İnstagram gün geçtikçe kullanıcı sayısını ve paylaşımları artmaktadır. Uygulamayı kullanan kişilerin çektikleri fotoğraflar üzerinde değişimler yapabilmeleri için fitreler kullanıp paylaşabildikleri bir fotoğraf paylaşma platformudur (Hu vd., 2014). İnstagram kuruluşundan iki yıl sonra yani 2012'de facebook tarafından satın alındı. Bu sosyal medya ilk kurulduğunda sadece ios kullanımına açıktı daha sonra android gibi diğer işletim sistemlerine uyumlu hale getirildi (Toker, 2016).

İnstagram, kullanıcılarına kamera açısından bir sürü özellik sunmaktadır. Fotoğraf veya video çekme, düzenleme, birçok filtre imkanı sunmaktadır. Hikaye özelliğiyle de Snapchat ile rekabet halindedir. Ayrıca paylaşılan gönderileri twitter, facebook, tumblr ve ficklr uygulamalarında kolayca aynı anda paylaşma imkanı sunan instagram, sosyal medyaları

bütünleştirme özelliği taşımaktadır. Instagram platformu aynı zamanda dünyada en çok ilgi çeken mobil uygulamalardan biridir (Statista, 2020e).

2.3.3.3. Whatsapp

2009 yılında kurulan WhatsApp, iletişim cihazları ile kullanıcılarının birbirlerine anlık mesajlar ile iletişim kurmalarını sağlayan bir uygulamadır. İngilizce kökenine ait WhatsApp kelimesinin anlamı 'naber'dir. WhatsApp; kullanıcılarına internet ortamında gezinme, fotoğraf, video, ses kaydı, yazılı mesaj, görüntülü ve sesli arama imkanı sunmaktadır. WhatsApp kurulan iletişim ile çevrimiçi etkileşimi sağlamaktadır. Böylelikle kullanıcılar anlık mesajlaşma şekli ile öğrenmek istedikleri haberleri, bilgileri ve güncellemeleri kolayca öğrenebilir ve paylaşabilir. Bu uygulamanın mesajlaşma şekli ile gönderdiği iletilerin hızlı bir şekilde cevaplandırılmasını sağlayabilir. Ayrıca birçok kişiye aynı anda iletişim sağlayan grup kurma özelliğine sahiptir (Hussain vd., 2017).

Jan Koum ve Brian Acton'nın kurduğu WhatsApp 2014 yılında Facebook firmasına satıldı. Fakat dünyada ayrı olarak mesajlaşma hizmeti sağlayan bir uygulama olarak kullanılmaya devam etmektedir. Whatsapp 2020 verilerine göre dünyada 2 milyardan çok insana ve 180'den fazla ülkeye hizmet vermektedir. WhatsApp uygulamasının ücretsiz olması büyük bir avantaj sağlamakta, SMS'e alternatif olarak dünyanın her yerinde bu uygulama sayesinde ücretsiz iletişim kurulmaktadır. WhatsApp iletişim teknolojinde kullanılabilen basit, güvenilir bir arama ve anlık mesajlaşma uygulamasıdır. Ayrıca diğer hizmetleri arasında belge, fotoğraf, konum, metin ve video gibi birçok medyayı gönderme fırsatı sağlıyor. WhatsApp gizliliği sağlamak için kurulan iletişim uçtan uca şifreleme yöntemi ile korumaya almaktadır: yani uygulamanın kendisinde dahil olmak üzere iletişim kuran bireyler haricinde üçüncü kişi olarak kimse mesajları veya aramaları okuyup dinleyemez (Whatspap, 2020).

2.3.3.4. Facebook

2004 yılında kurulan Facebook, Harvard öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kendi üniversitesi içerisinde bir ağ aracı olarak üretildi daha sonra diğer üniversitelerde kullanılmaya başlandı. 2006 yılında da herkesin kullanımına açıldı. Facebook'un kullanıcılarına kişisel profillerini oluşturma, arkadaş listesi, kişisel bilgilerini kaydetme, video ve fotoğraf yayınlama gibi imkânları vardır. Facebook istatistiklerine göre, kullanıcıların en çok hayranlık duyduğu özelliği 'beğen butonu' dur. Diğer kullanıcılara geri bildirim amacı ile sunulan bu özellik, artık bütün büyük ve özellikle içerik paylaşılan sosyal medya sitelerine entegre edilmiştir (Statista, 2020f). Facebook kullanan bireylere kişisel, iletişim bilgilerini, paylaştığı fotoğrafları ve videoları albüm içeren kişisel profil oluşturma, arkadaş ekleme ve

ilgi alanlarının olduğu müzik, bilim gibi sosyal topluluklara üye olma imkanı sağlar (Ellison vd., 2007).

Facebook WhatsApp ve Messenger adlı iki iletişim uygulamasına sahip. 2011’de kurulan Messenger Facebook’a bağlı ve anlık mesaj bölümünü üstlenen uygulamadır. Bunu kullanıcılar arasında sesli, görüntülü aramalar, çıkartmalar göndererek ve mesaj atarak sağlamaktadır (Statista, 2019b).

2.3.3.5. Twitter

2006 yılında Jack Dorsey, Evan Williams ve Noah Glass tarafından kurulan Twitter bir sosyal medya platformudur. Twitterı kullanan kişilere sunulan mikroblog özelliğinden faydalanarak, Twitter’da düşünce, fikir ve bilgi paylaşımlarını sağlıyor. Bu sosyal medya ağı özellikle genç yetişkin kişiler arasında yaygın olarak tercih edilmektedir (Kwak vd., 2010)

Twitter, üye kullanıcılarına Tweet olarak adlandırılan 280 karakterli mesaj paylaşma imkanı veren bir çevrimiçi sosyal medya platformudur. Son zamanların sosyal medya istatistiklerine göre, Twitter aktif üye bazında dünyada ön sıralarda yer alan sosyal ağlardan biridir. Twitter’ın gün geçtikçe etkinliklerde kullanımı artmaktadır. Birçok etkinliklerde kullanılmaktadır. Spor ile ilgili etkinliklerde veya televizyon sektörü gibi canlı tweetleme durumları, kullanıcıların güncel durumlar ile ilgili düşünce paylaşırken diğer kullanıcılar ile iletişim şekli halinde geldi. Ayrıca Twitter, siyasal konularda da kullanılan önemli bir medya ağı haline geldi. Siyaset ile ilgilenen kişiler, halk ile iletişime geçmek, duyuru yapmak ve ilişki kurmak için resmi Twitter hesapları kullanmaktadırlar (Statista, 2020g).

Twitter’ı bloglar ile karşılaştıracak olursak aradaki fark, anlık ve kısa metinlerle başka kullanıcılar ile içerik paylaşımı sunmasıdır. Twitter, günümüzdeki en iyi mikroblog sitelerinden biridir. Bu siteye üye kullanıcıların tweet atmaktaki amaçları; sürekli diğer arkadaş listesinde olan kullanıcılar ile etkileşim halinde olmak, öğrenmek istediği sosyal ve bilimsel bilgiler hakkında twitterda yapılan bilgi paylaşımlarından faydalanmak ve stresini azaltmak. Twitter kullanıcıları attıkları anlık içerikler ile kendi hayatlarının hikayesine dair paylaşımlar oluşturabiliyor. Kullanıcılar tweet, mentionlar ve retweetler ile diğer kullanıcıların kişisel yaşamları ile ilgili bilgileri de öğrenebiliyor (Eraslan, 2020: 19).

2.3.4. Sosyal Medya Bağımlılığı

İnternet, 1960 yılının başlangıçlarında fikirleri atılmaya başlanılan ama ilk 1969’da Kaliforniya Üniversitesinde kullanılmaya başlanılan bir projedir. İnternetin günlük hayatta kullanılması ve yayılması için 10 yıl gerekmiştir. Yani internet çağının başlangıcı 1980’li yılları bulmuştur (Arıcak, 2015: 14). Teknoloji çağı olarak isimlendirebileceğimiz bu çağda teknolojik aletler ve internet kullanımı artık yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir.

İnternetin sunduğu özellikler içerisinde aranan; bilgiye hızlı, kolay, maliyetsiz ve güvenli bir şekilde ulaşmak ve bireyler arası iletişimi kolaylaştırmayı sağlamaktadır. Fakat internetin hızlı bir şekilde yayılması bireylerde patolojik olarak adlandırabileceğimiz aşırı internet kullanımına ve internet bağımlılığına sebep olmaktadır (Arısoy, 2009). 1996 yılında Young, yaptığı araştırmada ilk kez internet bağımlılığı kavramından bahsetmiştir. Araştırmasında DSM-IV'teki kumar bağımlılığı tanı ölçütlerini internet bağımlılığına uyarlamıştır. Böylece aşırı internet kullanan kişilerde dürtü sorunu olduğunu görmüş ve internet bağımlılığının tanı ölçütlerini oluşturmuştur. Ayrıca patolojik internet kullanımını teknoloji bağımlılıkların alt başlığında değerlendirilmektedir (Young, 1996). Teknolojinin bireyin yaşamına kattığı faydalar kadar bireyin teknoloji kullanımında kontrolsüzleşmesi, sınırsız kullanması ve belli bir ölçüde kullanılmaması ciddi olumsuzluklara neden olabilmektedir. Teknoloji ve internet bağımlılığı, bireyin bağımlısı olduğu teknolojik aleti kullanmadığında yoksunluk yaşadığı, belirlediği zaman diliminden fazla zaman harcadığı, çok zaman geçirdiği için fiziksel şikayetler ettiği, teknolojik aletle geçirdiği süre konusunda çevresine yalan söylediği ve yüz yüze konuşmaktan çok sanal konuşmayı tercih ettiği durumlara denir (Yeşilay, 2020).

İnternetin gelişimi ile kişiler arası etkileşimi ve paylaşım yapmayı sağlayan Web 2.0 araçlarıyla birlikte başka bir internet platformu kullanılmaya başlamıştır. Bu platformlar microbloglar, sosyal etkileşim siteleri ve bloglar gibi sosyal ağları kapsayan web 2.0 diğer adıyla sosyal medyalar oluşturmuştur. İletişim ve internet teknolojisinin gelişimi ve kolay ulaşılabilir olması sosyal medyayı yaşamımızın önemli parçası haline getirmiştir. Sosyal medya platformları kullanıcı odaklı olması ve paylaşılan içerikler açısından günlük hayat için önde gelen bir mecradır. Bireyler bu platformları kişisel profillerini oluşturup, oluşturdukları profillerde istedikleri konular hakkında fikirlerini ifade edip diğer kullanıcılarla tartışabilmekte; fotoğraf, video, metin paylaşmak ve iş aramak için kullanmaktadır. Sanal ortamda gerçek yaşamı yaşamaktadırlar ve sadece günlük hayatta değil eğitimde de sosyal medyalar kullanılmaktadır (Argın, 2013).

Dijital bir ortam üzerine kurulan Web 2.0'in; psikolojik, sosyal, ekonomik, eğitim, siyaset, bilim, pazarlama gibi farklı alanlarda etkileri görülmektedir. Sosyal medyayı iş adamları, siyaset adamları, bilim insanları ve halk insanlarına kadar herkes günlük hayatlarının bir yerinde kullanmaktadır. Sosyal medya iletişim ve kişilerarası etkileşimleri etkilemektedir. Kişiler sanal ortamda birbirleriyle düşüncelerini, fikirlerini, arzularını, ilgi alanlarını, ihtiyaç ve bilgilerini paylaşmaktadır. Bu paylaşımları birçok şekilde yapabilmektedirler. Bunlar anlık mesajlar, beğendikleri fotoğraf ve videolar ile olabilir (Earslan, 2020). İnternet kullanımı, kişilerarası iletişim şeklinin değişimine neden oldu çünkü

sanal ortamlarda gerçekleşen iletişim zaman ve mekandan bağımsız gerçekleşmiş olur. Sosyal medya ağları teknolojinin bir parçası şeklinde, kişilerarası iletişim kanallarını değiştirmiştir. Dünya ve Türkiye’de sosyal medya ağı öğrenciler ve gençler arasında yoğun ilgi görmekte ve genel toplumlarda kullanımı gittikçe artmaktadır. Sosyal medya ağları internetten bağımsız olmayan uygulamalardır (Şahin, 2018). Yani günümüze baktığımızda teknoloji ve internet kullanıcılarının zamanla artış gösterdiği gibi bununla birlikte kullanan kişilerde fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Aşırı internet ve teknoloji kullanımının neden olduğu internet bağımlılığı arasında sosyal medya bağımlılığı da bulunmaktadır (Özgenel vd., 2019). Böylelikle sosyal medya bağımlılığı, internet bağımlılığının bir türü olarak düşünülmektedir (Kuss and Griffiths, 2012). Sosyal medyada aşırı zaman geçirmek isteyen kullanıcıların, sanal ortamda oluşabilecek hoşgörüyü, iletişime ve sanal ortamdaki sorunlardan hemen haberdar olma isteği görülmektedir. Kullanıcıları bu tarz hareketlere zorlayan davranışlar sosyal medya bağımlılığı olarak tanımlanabilir (Şahin, 2018). İnternet bağımlılığının türü görülen sosyal medya bağımlılığın kullanıcılarına benzer etkileri mevcuttur.

2.3.5. Sosyal Medya Bağımlılığın Nedenleri ve Etkileri

Aşırı internet kullanımından dolayı kişilerarası ilişkileri kapsayan evlilikler, duygusal ilişkiler, arkadaşlıklar olumsuz etkilenmektedir. Online arkadaşlıklar, gerçek yaşamdaki arkadaşlıkları kesintiye uğramasına sebep olmaktadır. Bağımlı olan bireyler teknolojik aletler ile internette çok fazla zaman harcadıkları için gerçek yaşamlarından uzaklaştılar. Bağımlı kişiler başlangıçta interneti günlük hayatlarının sorumluluklarından kaçınmak için bir araç olarak gördüler. Bu durum çocuklarını da ihmal etmelerine neden oldu. Online hizmetlerden dolayı sürekli ödeme yapan kullanıcılar maddi olarak da problemler yaşadılar. Aşırı internet kullanımı gençlerin eğitim hayatlarını etkiledi. Gençler sürekli uyuklu oldukları için ders notlarında ve akademik hayatlarında düşüş yaşamaya başladılar. İnternet bağımlıları uyku problemleri ve teknolojik aletler kullanırken sürekli hareketsiz oldukları için sırt, boyun ağrısı, göz yorgunluğunu gibi fiziksel sorunlar yaşamaktadırlar (Young, 1996).

Sosyal medyanın ergenlik çağındaki gençler üzerinde birçok etkisi vardır. Sosyal medya kullanmaya başlayan gençler, bu platformlarda geçirdikleri sürenin farkında olmuyorlar ve bir süre sonra gerçek yaşamlarındaki sorumluluklarını göz ardı etmeye başlıyorlar. Gerçek hayatlarını ve ilişkilerini sanal platformda yaşamaya başlayan gençler, zamanla gerçek hayattan kopmaktadırlar. Gençler normal hayatlarında arkadaş edinemezken sosyal medyada çok fazla arkadaş edinebilmektedir. Aynı şekilde akranları ve ailesi ile iletişim kurmakta zorlanan bir genç sosyal medya platformlarında tanıştığı bir kişi ile güzel

bir iletişim kurabilir. Böylelikle sanal kimlikleri ile gerçek kimlikleri dışında kalan her şey üzerinde hakimiyet kurma ihtiyaçlarını karşılayabiliyorlar (Kırık vd., 2015). Sosyal medya kullanan gençlerin sosyal çevresinde kabul görmeme endişesi, kendini bu çevreye kanıtlayarak gruba katılma arzusu, bireysel kimlik oluşturma çabası, bastırılmış duyguları ortaya çıkarma gereksinim ve duygusal olumsuzluk gibi nedenler sanal platformlarda daha çok vakit geçirmesini ve daha çok sosyal çevre oluşturmasını sağlamaktadır (Kırık vd., 2015).

Bazı psikolojik hastalıkların, ergenlerin sosyal medya kullanımı ve bağımlılığı üzerinde etkisi vardır. Fobik anksiyete yaşayan ergenlerde sosyal medya kullanımı daha az gözükmektedir. Çünkü bu ergenler yaşadıkları psikolojik sorunların akranlarında olmadığını görmek istemiyor olabilir ve arkadaşlarının paylaşımlarında kendisinden daha güzel duygular yaşadığını görmek istemiyor olabiliyorlar. Bu ergenlerde sosyal medya bağımlılığı olasılıkları daha düşüktür. Öfke ve düşmanlık problemleri yaşayan ve yüz yüze iletişimde problem yaşayan ergenler sosyal medya platformlarıyla öfkelerini daha kolay ifade edebilecekleri için bu kişilerde sosyal medya bağımlısı olma olasılıkları artmaktadır. Paranoid ve psikotik düşüncelere sahip ergenler ise düşünceleri çevresi ile kuracağı ilişkilerde sorun yaratacağı için derin ve samimi ilişki kurmaktansa daha yüzeysel ilişkiler kurmayı tercih etmektedirler. Bu ergenler sosyalleşme gereksinimleri ve yüzeysel arkadaşlık ihtiyaçlarını sosyal medya ağlarında gidermektedirler. Bu durum sosyal medya bağımlısı olma olasılıklarını arttırmaktadır. Yani ergenlerin sosyal medya ağlarında geçirdikleri zaman psikososyal gereksinimlerine göre değişiklik göstermektedir (Bilgin, 2018).

- İletişim cihazları, sosyal medya bağımlılığa neden olan sosyal ağ platformlarını ve internet erişimini destekler. Sosyal medya ağları ile birlikte kişilerarası ilişkilerde de değişimler meydana geldi. Sanal paylaşımlar, anlık mesajlar, sanal hediyeler ve oyunlar doğrudan iletişimi bitirdi. İnsanlar her ortamda zorlanmadan ulaşabileceği iletişim platformları olan sosyal medyalara yöneldiler. Sosyal medya platformlarına artan ilgi ile sosyal medya bağımlılığına sebep olmaktadır. Sosyal medya bağımlısı olan ergenlere genel olarak baktığımızda, psikolojik bozukluk, maddi zorluklar ve fiziksel yetersizlikler kişilerin gerçek yaşamlarından uzaklaşıp sanal dünyada teselli bulmalarına sebep oldu. Fakat bu durum, ergenlerin sosyal ilişkilerinin azaldığı ve izole kişilere neden olmaktadır. Ergenlerin bilgi yetersizliği ve ebeveynlerin evlatlarına sosyal medya platformlarının düzgün kullanımı konusunda yol göstermemesi, sosyal medya bağımlılığını tetikleyen sebepler arasındadır. Sosyal medya bağımlılığı, sosyal medya platformlarında aşırı zaman geçirmek ve bu platformlara ulaşmak için kendini kontrol edememek olarak tanımlansa da sosyal medya bağımlılığının kesin bir tanısı yoktur. O yüzden bir bireye sosyal medya bağımlılığı tanısı

koymak zordur. Ayrıca sosyal medya bağımlısı birey için sanal ve gerçek dünya arasındaki ayrım bulanıktır (Kırık vd., 2015).

2.4.Psikolojik Dayanıklılık

2.4.1. Psikolojik Dayanıklılık Tarihsel Gelişimi

Yıllarca psikologlar ve psikiyatrilere, davranışsal patolojik veya duygusal sorunları yaşayan kişilerin hayatlarını incelerken sadece biyolojik ve psikososyal gibi risk faktörlerinin olumsuz etkilerini incelemişlerdir. Bu yaklaşıma göre, çocuğun ebeveyninde ruhsal patoloji, travmalar ve genetik etkilere gibi durumlarca sadece olumsuz etkilenen çocukların hayatları incelenmiştir. Fakat 1980'li yıllardan sonra bakış açımız değişim görmeye başlamıştır. İnsanların doğumdan yetişkinliğe kadar süren çalışmalar yapılmıştır ve birçok olumsuz risk faktörüne maruz kalan çocuklar arasında sadece az bir kısımda ciddi ruhsal patolojiler ya da davranış problemleri ortaya çıktığı gözlemlenmiştir (Werner, 1995).

Dayanıklılık konusu 1970'li yıllarda, bir grup psikolog, psikiyatri ve araştırmacılar tarafından, genetik ve yaşanılmış koşullar sebebiyle psikopatoloji riski olan çocuklarda, psikopatoloji nedenlerini anlamak ve önlemek için araştırmaya başlanılan bir konu olmuştur. (Masten, 2001). Norman Garmezy, 1961 yılında Minnesota Üniversitesinin Psikoloji bölümüne geçmesi ile dayanıklılık biliminin ve gelişimsel psikopatolojinin araştırması için öncü olmuştur. Garmezy, yaptığı araştırmalarını psikopatoloji riski olan çocuklar hakkında yürütmüştür. Yaptığı araştırmalarda gelişimsel psikopatoloji ile dayanıklılığın bağlantıları olduğunu bulmuştur. Garmezy'in psikolojik dayanıklılık çalışmaları daha sonra yapılan çalışmalara öncü olarak nitelendirilmektedir (Masten and Cicchetti, 2012).

Tıp, psikoloji ve eğitim alanlarında derin bir tarihi olan psikolojik dayanıklılık araştırmaları, farklı alanlara odaklanan araştırma dönemlerinden geçmiştir (Masten ve Obradovic, 2006). Araştırmacılar dayanıklılık konusunun özgünlüğünden ve zorluğundan kırk yıllık çalışmalar gerçekleştirmişlerdir (Masten, 2007).

Son 50 yıl gibi zaman diliminde psikolojik dayanıklılık ile ilgili 4 dalga gerçekleşmiştir (Masten, 2015). İlk dalgada yapılan çalışmalarda, psikolojik dayanıklılık ile ilgili temel ve tanımlayıcı bilgiler elde etmek için ölçümler ve araştırmalarda daha temel konular dikkate alınmıştır. (Masten, 2007). Yani birinci dalga, psikopatoloji gelişimi hakkında yapılan araştırmalarda psikolojik dayanıklılığın, tanımı ve ölçümlerini kapsamaktadır (Lipsitt ve Demick, 2012). Ayrıca birinci dalgada psikolojik dayanıklılık nedir ve nasıl ölçülebilir sorularına cevap aranmıştır (Masten, 2015). Daha sonra gelişen dalgalarda, psikolojik dayanıklılık değişimini ve sürecini anlama, çalışmalarda çıkan teorileri araştırmak ve ortaya

çıkan dirence karşı yeni stratejiler geliştirmek gibi daha zorlayıcı amaçlar için araştırmalar yapıldı (Masten, 2007).

İkinci dalgada, birinci dalgadan farklı olarak psikolojik dayanıklılık süreçlerini açıklayabilmek için tanımlamadan daha ileriye gidilmeye çalışıldı. Bu araştırmalarda daha çok savaş, doğal afetler, travmalar, yoksulluk ve başka olumsuzluklara maruz kalan, gelişimi ve hayatı etkilenen çocuklara odaklanılmıştır. (Masten, 2011). İkinci dalga döneminde araştırılan temel sorular ise, psikolojik dayanıklılığın süreçleri nelerdir? Koruyucu faktörler nasıl etki eder? (Masten, 2015).

Üçüncü dalgada, yapılan bütün araştırmaların teorili hedefleyerek psikolojik dayanıklılık geliştirmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu amaç doğrultusunda, bireylerde psikolojik dayanıklılığın geliştirebileceğini kanıtlamak amacıyla deneysel çalışmalar planlanmış ve uygulanmıştır (Masten, 2011). Üçüncü dalgada cevap aranan soru psikolojik dayanıklılık geliştirilebilir mi? Olmuştur. Yani bu dalgada amaç tüm dalgalarda oluşan varsayımları deneysel çalışmalar ile test ederek müdahale etmektir (Masten, 2015).

Önleme ve müdahale araştırmaları ile bilinen üçüncü dalgadan sonra 2006 yılının şubat ayında düzenlenen “Resilience in Children” koferansı ile dördüncü dalga başlamıştır ve hala devam etmektedir. Dördüncü dalga biyolojinin, genetik bilimin ve sinir biliminin gelişiminin davranışsal adaptasyona bakmıştır. Araştırmacılar, çocukların yaşamlarını sürdürme ve iyi olma mecburiyetini nasıl başardıklarını anlamaya çalıştıkları için gelişim görevleri, yetkinlik, risk, olumsuzlukları ve koruyucu faktörler gibi dayanıklılık önemli özelliklerini tanımlarını ve değerlendirmelerini geliştirdiler. Dördüncü dalga bütün dalgaları bütünleştiren bir dalga olmuştur (Masten ve Obradovic, 2006). Bu dalga ile birlikte yaşanan nörolojik, genetik bilimi ve beyin görüntüleme konularındaki gelişmelerle psikolojik dayanıklılık ile genetik faktörler arasındaki ilişki araştırılmaya başlanmıştır (Masten, 2015)

Türkiye’de “resilience” kavramı ile ilgili literatür taraması yaptığımızda farklı terimler ile karşılık bulduğu görülmüştür. Bunlar; kendini toparlama gücü (Terzi, 2006), yılmazlık (Basım ve Çetin, 2011), psikolojik sağlamlık (Arslan, 2015) ve psikolojik dayanıklılık (Durak, 2002) olarak bulunmuştur.

2.4.2. Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Tanımlar

Psikolojik dayanıklılık kavramı olan “resilience” kökü Latinceye dayanır ve bir maddenin esnek ve kolayca dönebilmesi anlamında kullanılır (Greene, 2002). Ayrıca “resilience” kavramının birkaç Türkçe karşılığı bulunmaktadır. Bunlar psikolojik dayanıklılık, yılmazlık, kendini toparlama gücü, psikolojik sağlamlıktır (Işık, 2016). Bu araştırmada “resilience” kavramını psikolojik dayanıklılık olarak ele alacağım.

Psikoloji çalışmalarında bireylerin zayıf yönlerini araştırmanın yanında güçlü taraflarını da araştırmaya başlanması ile psikolojik dayanıklılık önem kazanmaya ve ortaya çıktığı günden bugüne kadar psikoloji araştırmaları devam eden bir kavram olmuştur. Psikolojik dayanıklılık, kötü ve zor ortamlarda yaşayan bireylerin bu ortamlara uyum sağlayarak baş etme mekanizması geliştirmeleri olarak değerlendirilmektedir (Şahin ve Güçlü, 2019 :3).

İnsanlar yaşları arttıkça, sevdiklerinin ölümleri ile daha çok karşılaşmaktadır. Herkesin bu tarz olumsuzluklar karşısında baş etme mekanizmaları aynı değildir. Bazı bireyler kurtulamadıkları kronik sıkıntılar yaşarken, bazıları daha kısa ve daha az acı çekerler. Hatta bazı bireyler hemen iyileşiyor gibi gözüküyor fakat ani sağlık sorunları yaşamaya, dikkat problemleri ve hayatta karşı isteksizlik sorunları yaşamaya başlıyorlar. Bazı bireyler ise bu olumsuzluklara uyum sağlar ve hayatı devam ettirirler. Yani iyileşme ve psikolojik dayanıklılık terimleri arasında farklılıklar vardır. İyileşme, bazı olumsuzluklara karşı bireyin normal düzeydeki işlevlerini yapmaması, depresyon gibi patolojik sorunlar yaşamaması ve çoğunlukla bu sorunların birkaç ay sonra yavaş yavaş eski duruma dönüşmesi olarak tanımlanmaktadır. Tam iyileşme hızlı bir ya da birkaç yıl sürebilir. Fakat psikolojik dayanıklılık, olumsuz durumlara karşı bireyin kararlı bir denge hali olarak tanımlanmaktadır (Bonanno, 2004).

Psikolojik dayanıklılık, insanın işlevlerini veya gelişimine tehdit oluşturan önemli olumsuzluklara karşı başarıyla uyum sağlama potansiyeli olarak tanımlanır (Masten, 2018). Genel bir tanımını bulunmayan psikolojik dayanıklılık kimi araştırmacılara göre kişisel bir özellik, kimisine göre kendini toparlayabilme gücü olarak tanımlanmaktadır (Pan ve Chan, 2007). Psikolojik dayanıklılık, olumsuz durumlarda bireyin adaptasyon kalıpları ile ilgili birçok konuyu kapsayan bir kavramsal şemsiyedir (Masten ve Obradovic, 2006).

Masten ve Obradovic (2006) yaşanan dört dalga ile ilgili psikolojik dayanıklılık kavramının hakkında önemli gördüğü temel maddeler oluşturdu.

A) Psikolojik dayanıklılık, her zaman itinayla yapılmış kavramsal ve operasyonel tanım yapılması gereken karmaşık bir kavram ailesidir.

B) Psikolojik dayanıklılık için birçok süreç ve özellikten bahsetmek mümkündür.

C) Psikolojik dayanıklılığa giden pek çok yolu vardır.

D) Psikolojik dayanıklılık tanımlarında tarihsel, kültürel ve gelişimsel faktörler belirtilmese de bu bağlamlarda gömülüdür.

E) Psikolojik dayanıklılık direncinin sadece içsel kapasiteden kaynaklandığını düşünürsek direnç oluşmadığında kişiyi suçlama hatasına düşeriz.

F) Psikolojik dayanıklılık zaman çerçevesine sahiptir. Olayların kısa veya uzun zaman diliminde yaşanması psikolojik dayanıklılığın farklılık göstermesine neden olabilir, ayrıca bu zaman dilimleri psikolojik dayanıklılığı için risk veya faydalı olabilir.

G) Bireyde psikolojik dayanıklılık oluşturabilmek için özel bir yol yoktur.

Psikolojik dayanıklılığın evrensel bir tanımı yoktur. Fakat bütün psikolojik dayanıklılık tanımlarında ortak ve benzer olarak bahsedebileceğimiz özellikler vardır. Bunlar; psikolojik dayanıklılık kavramının dinamik bir yapıda olduğu; zorlu yaşam koşulları, travma veya belli bir risk faktöründen başarılı bir şekilde baş etme, adaptasyon yani başarılı bir uyum gösterme ve yeterlilik geliştirme özelliklerini kapsar. Ayrıca psikolojik dayanıklılık iki boyutlu bir kavramı kapsar. Yani psikolojik dayanıklılığın açığa çıkması için kişinin bir risk veya örseleyici bir zorlukla karşı karşıya kalması ve bu olayın sonunda, mevcut duruma adapte olarak olumsuz koşullara karşın yine da hayatının başka alanlarında başarıya ulaşması gerekmektedir (Gizir, 2007).

Psikolojik dayanıklılığı oluşturan üç ayrı boyut bulunmaktadır. Bunlar bağlanma, meydan okuma ve denetimdir. Bu üç boyut aralarında ilişkili gibi gözükseler de aynı şeyleri ifade etmemektedirler. Psikolojik dayanıklılıkla her boyut ayrı bir etkileşim içerisinde. Karşılaşılan olumsuz olayların giderilmesi, motivasyonun geri düzenlenmesi ve olumsuz koşulların yönetilmesinde bağlanma, meydan okuma ve denetim boyutlarının önemli fonksiyonları vardır (Maddi ve Khoshaba, 1994)

A) Bağlanma; Kişinin hayatının çeşitli olaylarına ilgi gösterme eğilimi olarak açıklanmaktadır (Kobasa, 1979: 4). Psikolojik dayanıklılığa göre bağlanma, devam etmekte olan yaşam olaylarının anlamını, amaç duygusu ve kendini anlamayı ifade eder. Bağlanma kişinin yaşamındaki olumsuz ve stresli olaylarında baş edebilmesi için lazım olan bir güç kaynağıdır. Ayrıca bağlanma bireyin iş, aile çevresi, sosyal çevresi, inanç ve kişisel ilişkileri gibi yaşamlarının çoğu alanlarında bulunmaktadır (Kobasa vd., 1982).

B) Denetim: Psikolojik dayanıklılıkta denetim, kişinin hayatında karşılaştığı olumsuz ve zorlu olaylara karşı çaresiz durumda kalmak yerine olayları etkileyebilme düşüncesidir. Ayrıca denetim; başarı odaklı olmayı, öz disiplin, özerklik, içsel motivasyonu, bireysel özgürlük, karar alma becerisi ve seçim yapabilmeyi içerir (Kamya, 200: 232). Denetim kişinin hayatında farklı olaylara etki edebileceğini olan düşüncesini temsil edebilir. Bu duruma göre denetim, kişinin hayatındaki olayları değiştirilebilecek eylemleri ve düşünceleri kapsar (Holt vd., 1987).

C) Meydan okuma: Psikolojik dayanıklılığa göre meydan okuma, kişinin sıradan olmaksızın değişime olan inancını temsil etmektedir. Meydan okuma, kişilerin sosyal

etkileşim kurmasını, esnek olmayı, sorun çözmelerini, aktif katılımcı olmalarını ve hayatlarında farklı şeyler öğrenmelerini sağlar (Hol vd. 1987: 52). Donanımlı bir birey olmanın zorlayıcılığı ve bir bedeli vardır. Olumsuz şartlar ile karşı karşıya kalındığında yılmadan donanımlı olabilme amacıyla olan kişiler yüzleştikleri olumsuz olayları atlatabilme gücünü kendilerine kazandırabilirler. Böylelikle yaşanan olumsuz olayları yıkıcı bir faktör olarak değil de donanım özelliklerini artırarak kişinin kendini geliştirmesi için benimsemeleri meydan okuma boyutunu kişiye kazandırılabilir (Kobasa vd., 1982)

2.4.3. Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Kavramlar

Psikolojik dayanıklılıktan bahsedebilmek için bir insanın hayatında sıkıntılı, olumsuz ve zorlu bir durum olmalı ve bu olumsuz duruma rağmen birey hayatına devam edebilmelidir.

Yani psikolojik dayanıklılıktan bahsederken yaşamınızda risk oluşturan bir olay var mı? Ve bu olay olmasına rağmen gelişimize ve hayatımıza devam edebiliyor mu? Sorularına cevap alınabilirse psikolojik dayanıklılıktan bahsedebiliriz. Ayrıca psikolojik dayanıklılık ile bağlantılı olduğu düşünülen koruyucu faktörler, risk faktörleri ve olumlu sonuçlar olan üç temel kavram vardır (Masten, 2015)

2.4.3.1. Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Risk Faktörleri

Risk kavramı, tıp biliminde uzun yıllardır yaygındır ama bu kavramın onayı 1970'lerde davranış bilimlerinde açığa çıkmıştır (Jens and Gordon, 1991). Risk, olasılığının yüksek olduğu istenmeyen durumdur. Risk faktörü ise bir grupta belirli özellik ve olumsuz durumların sonucu tahmin etme durumlarıdır (Wright vd., 2013).

Masten (2015), üç maddede risk faktörlerinin özelliklerini toplamıştır.

A) Risk faktörleri çoğunlukla birbiriyle ilişkilidir. Riskli bir olay başka riskli duruma sebep olabilir

B) Risk faktörleri, adaptasyonu ve gelişime engel olan temel süreçleri açıklayabilir.

C) Risk faktörleri bireyin gelişiminde olumsuz etki eder ve bireyin birçok alanda sorun yaşamasına nedendir.

Çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki risk faktörlerini ve olumsuz yaşam olaylarından kaynaklı olarak araştırmaya başlanan psikolojik dayanıklılık, uygulama ve araştırma bölümlerinde ve özellikle önleyici psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili risk araştırmalarıyla beraber giderek gelişmeye ve önemli olmaya başlamıştır. Böylelikle psikolojik dayanıklılık konusu psikolojik danışma ve rehberlik, psikoloji ile psikiyatri camiasında önem kazanarak literatürde ilgi çeken konular olmuştur (Gizir, 2007)

Psikolojik dayanıklılık araştırmalarına bakıldığında özellikle ocuk ve ergenler ile ilgili çalışmalar yapan çok fazla risk faktörü çalışması vardır. Bu araştırmalar risk faktörlerinin ırk, cinsiyet, sosyokültürel yaşantı, din gibi sosyo-demografik kavramlara göre farklılık göstermektedir (Fraser, Galinsky ve Richman, 1999). Aile içerisinde yaşanan şiddet, sorunlar, boşanma, ekonomik sorunlar, doğal afetler, açlık ve savaş gibi olumsuzlukların da örnek olarak göreceğimiz birçok risk faktörü vardır (Yazıcı, 2018) . Risk faktörlerinde, bireysel, çevresel ve ailesel özellikler bulunmaktadır.

Gizir (2007), psikolojik dayanıklılık araştırmalarında bahsedilen risk faktörleri üç başlık altında maddelermiştir.

Bireysel Risk Faktörleri:

- A) Erken doğum
- B) Olumsuz yaşam koşulları
- C) Kronik rahatsızlıklar

Aile ile ilgili Risk Faktörleri:

- A) Anne ve babanın rahatsızlıkları ve patolojileri
- B) Anne ve babanın ölümü, boşanması veya tek ebeveyn ile yaşamak.
- C) Ergenlik döneminde ocuk doğurmak

Çevresel Risk Faktörleri

- A) Yoksulluk ve maddi zorluklar
- B) ocuk istismarı veya ihmali
- C) Savaş ve doğal afetler gibi yaşanmış toplumsal travmalar
- D) Toplumsal şiddet ve ailevi kötü yaşantılar
- E) Evsizlik

Bireylerde bu maddelere ek olarak okulda başarısızlık, bırakma ve uyum sağlayamama. Ayrıca yanlış ocuk yetişirme tavırları, ilgisiz ebeveyn ve hastanede yatırılma gibi risk faktörleri bulunmaktadır (Grgn, 2006).

Psikolojik dayanıklılığın, risk faktörleri üzerine olumsuz etkileri vardır. Risk faktörlerini azaltan evre, eğitim ve akrabalar çocuklarda ve ergenlerde psikolojik dayanıklılık gelişim için pozitif bir ortam oluşturmuş olacaktır. Başka bir perspektife göre katlanılabilir risk faktörünün olması da psikolojik dayanıklılığın gelişimi için bazı çalışmalara göre olması gerekmektedir. Bireyin mücadele edeceği bir durum oluşması ve risk faktörlerinin çocuklar ve ergenler üzerindeki yıpratıcı etkilerinin de denetlenmesi psikolojik dayanıklılığın oluşumda etkili olabilir. Yani bireyin bu gibi durumlar ile karşı karşıya kalması daha kötü olumsuz olaylar ile karşılaşmadan önce bazı özelliklerin oluşumu yönünden önemlidir (Grgn, 2006)

2.4.3.2. Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Koruyucu Faktörler

Kişide ve kişinin içinde bulunduğu ortamda koruyucu faktörlerin varlığı, olumsuz sorunları oluşmadan önlemeyi ve sorunlu bir davranışın var olmasını azaltmayı sağlamaktadır. Başka bir açıdan da baktığımızda koruyucu faktörler, olumsuz sorunun yoğunluğunu azaltarak kişinin duygusal ve fiziksel olarak iyi oluşuna etkide bulunarak tutumları, davranışları, ruh halini güçlendirmeyi ve yaşanan olumsuzluklara karşı ayakta durmasını sağlamaktadır (Ülker Tümlü ve Receptoğlu, 2013).

Koruyucu faktörleri, kişinin olumsuz durumlara karşı hayata tutunma ve kaldığı yerden devam edebilme kuvvetini sağlayan kişinin kendisinde olan olumlu pekiştiriciler olarak tanımlanabilir. Yani koruyucu faktörler psikolojik dayanıklılığın temel yapı taşlarından bir tanesidir. Kişinin yaşamında oluşan riskli olaylara karşı halihazırdaki durumu koruyan veya ileriye götüren kişiler, psikolojik dayanıklılığın koruyucu faktörlerinden olan olumlu pekiştiricileri kullanarak bu başarıyı sağlar. Kişi bu faktörleri benliğinde olan özelliklerde bulunabileceği gibi düzgün bir aile hayatında ve sosyal çevreden de kazanabilir (Şahin ve Güçlü, 2019 :11-12)

Rutter (1987) koruyucu faktörleri, "olumsuz süreçler ve olaylar karşısında risk faktörlerin etkisini azaltıyorsa: koruyucudur" şeklinde tanımlamıştır. Koruyucu faktörleri dört temel süreçle tanımlamıştır. Bunlar;

- A) Bireyde oluşacak risk etkisini azaltır.
- B) Olumsuz olaylardan sonra oluşabilecek olumsuz tepkiler zincirini azaltır.
- C) Kişide oluşabilecek öz saygı ve öz yeterliliğin artmasını ve sürdürülmesini sağlar.
- D) Kişinin yaşamında gerekli görülen yeni sıfatlar oluşmasını sağlar.

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan araştırmalarda yer alan Kauai'de boylamsal çalışmalarında kişilerin koruyucu faktörlerini üç kavrama ayırmıştır. Bunlar bireysel, ailesel ve çevreseldir (Werner, 1995).

Gizir (2007), psikolojik dayanıklılık araştırmalarında bahsedilen koruyucu faktörleri üç başlık altında maddelemiştir.

- Bireysel Koruyucu Faktörler
  - A) Zeka seviyesi
  - B) Okulda akademik başarı
  - C) Kolay ya da olumlu mizaç
  - D) İç kontrol odağı

- E) Öz saygı ve öz yeterlilik
- F) Bireysel farkındalık ve kendini kabul
- G) Yaş
- H) Cinsiyet
- İ) Özerklik
- J) Kişinin geleceğine dair hedefleri ve olumlu beklentilerinin olması
- K) Etkili problem çözme yetkinliği
- L) İyimserlik ve umut
- M) Sosyal yetkinlik
- N) Mizah duygusuna sahip olmak
- O) Sağlık
- Ailesel Koruyucu Faktörler
- A) Destekleyici ebeveyn ve aile bireyleri ile olumlu ilişkiler
- B) Çocuğa yönelik yüksek ve gerçekçi beklentiler
- Çevresel Koruyucu Faktörler
- A) Sosyal çevredeki destekleyici bir yetişkin bireyle olumlu ilişkiler
- B) Arkadaş ve akran desteği
- C) Etkili toplumsal kaynaklar (kaliteli ve başarılı okul, gençlik merkezleri vb.)

2.4.3.3. Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Olumlu Sonuçlar:

Her kişinin risk faktörlerinin koruyucu mekanizması değişik olabilir. Sonuçların da etkisi aynı olmayabilir, her koruyucu faktör farklı etki oluşturabilir, kişisel farklılıklar göre de değişebilir. Psikolojik dayanıklılıkta çoğunlukla, sadece riskin tanımı yeterli bulunmamış, bununla birlikte kazanılan akademik ve sosyal ortamlarda ki yeterlik gibi olumlu sonuçların fark edilmesi gerekli görülmüştür (Gürgân, 2006).

İnsanların, varlığında olan içsel ve dışsal koruyucu faktörler ile risk faktörlerine karşı gelebilmeleri sonucunda oluşturdukları yeterliliktir. Bunlar, insanların gelişim görevlerini yerine getirebilmesi, eğitimde başarı kazanması, güzel sosyal ilişkiler, sosyal yetkinliğe sahip olması, suç sayılacak davranışlarda bulunmaması, duygusal sorunların veya belirtilerin az olması, bireyin mutlu olması, sosyal yardım kuruluşlarına katılması, okul dışında da etkinliklere katılması, kurallara uyması, akranlarından kabul görmesi , patolojik hastalığının bulunmaması, uyumlu olması, kendini kabul, iyilik hali ve yaşamdan doyum alması gibi olumlu sonuçlar bulunmaktadır. Bundan dolayı olumlu sonuçlardan biri olan yaşam doyumu, kişinin risk faktörlerinin oluşturduğu etkenleri yenip içsel ve dışsal koruyucu faktörleri

kullanmanın sonucunda sahip olduğu yeterlilik olarak tanımlanabilir (Ülker Tümlü ve Recepoğlu, 2013)

Gizir (2007), psikolojik dayanıklılık araştırmalarında bahsedilen olumlu sonuçlar ile ilgili yeterlik faktörlerini maddelemiştir. Bunlar:

- A) Akademik başarı,
- B) Olumlu sosyal ilişkiler ve yeterlilik,
- C) Düşük duygusal sorunlar veya semptomlar,
- D) Düşük davranış sorunları,
- E) Psikopatoloji varolmaması,
- F) Psiko-sosyal uyum bileşenlerinin var olmasıdır.

2.4.4. Psikolojik Dayanıklılık ve Ergenlik

İnsanlar yaşamları boyunca karşılaşabildikleri gibi ergenlik döneminde de birçok zorlukla karşılaşabilmektedirler. Bu zorluklar doğal afetler, sel, çığ ve deprem gibi, savaşlar, ebeveyn ya da sevilen birinin vefatı, ebeveyn boşanması ve travmatize olabileceği durumlar bireyin yaşamını etkileyen olaylardır. Bu olumsuz olaylar karşısında bazı bireyler zorlanırken bazıları da etkilenmeden bu durumu kolay atlatabilmektedirler ya da olay karşısında adaptasyon sağlayıp toparlanabilmektedirler. Adaptasyon süreçlerine etkileyen faktörler, bireylerin çaba, süreklilik ve çaba gerektiren psikolojik dayanıklılık kavramıdır (Masten, 2001)

Ergenlik döneminde yaşanan olumsuz olaylara karşı psikolojik dayanıklılığın gelişmesini sağlayacak üç tane koruyucu faktör vardır (Bernad, 2004). Bunlar:

A) İlgi gösterilen ilişki: Ergenler için ilişki yaşamlarında önemli bir yere sahiptir. Bu ilişki sadece ebeveynleri ile olmak zorunda değildir. Herhangi bir kişi ile kurulan ilişki kuvvetli olabilmektir. Bu ilişki çevresinde olan akranları, öğretmeni, komşusu, akrabaları veya gençlik çalışanı olabilir. Mühim olan bu ilişkinin ergen açısından destekleyici ve doyurucu bir ilişki olmasıdır.

B) Olumlu beklentiler: Olumlu beklentiler, ergenin sadece eğitim hayatı ile ilgili yetkinlikleriyle alakalı olarak düşünülmemelidir. Anneler, babalar, okullar veya sosyal topluluklar ergenleri destekleyen olumlu beklentiler sağlamalıdır. Bunu yaparken ergenin ilgili olduğu alanlar, özel becerileri ve yetenekleri göz önüne alınmalıdır. Bu olumlu beklentiler içerisinde yönlendirmeyi de bulundurmaktadır.

C) Katılım gösterme ve bilgi edinmek için fırsatlar: destekleyici ebeveyn, sosyal çevre ve okul, ergenin bir etkinliğe veya işe katılması için ve bilgi edinmek için fırsatlar oluşturmaktadır. Ergene sorumluluk ve bireysellik beraber verilmelidir.

Psikolojik dayanıklılık araştırmaların da olumsuz olaylar karşısında yıkılmaya dayanıklılığı yüksek olan çocuk ve ergenler bazı bireysel, ailesel, çevresel, sosyal ve kültürel özelliklere sahiptirler. Tablo 1’de psikolojik dayanıklılığı yüksek olan çocuk ve ergenler ile ilgili özellikler listelenmiştir (Ungar vd., 2005).

Tablo 1. Yüksek Psikolojik Dayanıklılığa Sahip Çocuk ve Ergenlerin Özellikleri

Bireysel Özellikler	
A)	Geçmişi ve şuanı kapsayan Yetkinlik (fiziksel ve entelektüel)
B)	Öz-yeterlilik
C)	Benlik saygısı ve olumlu benlik kavramı
D)	İç görü ve öz farkındalık
E)	Mizah ve yaratıcılık duygusu
F)	Pozitif görünüm / umut/ iyimserlik
G)	Hedefler ve beklentiler
H)	kişisel görev
İ)	Problem çözme yetkinliği
J)	Sağlıklı cinsel kimlik
K)	Girişim ve planlama
L)	Azim
M)	Empati
N)	Duygusal olarak etkileyici olma
O)	Duruma göre özerklik, bağımsızlık veya bağımlılık geliştirme
P)	Ahlak
Q)	Maneviyat / dini İnanç
R)	Zamanı verimli kullanabilme
Kişilerarası Özellikler	
A)	Başka bireyler ile anlamlı ilişkiler / sosyal bağlar geliştirme
B)	Ev, toplum, okul ve akranları ile birliktelik ağlarını korur
C)	Stresli olaylarda duygusal yönetim
D)	Sosyal yertelilik (başkalarını nasıl motive edebileceğini, nasıl şekilde davranması gerektiğini bilir vb.)
E)	Başka insanlar tarafından gelişecek olumsuzluklara ve kontrol davranışlarına karşı atılganlık ve direnç.

- F) Başka insanlar tarafından tehdit edildikten sonra benlik saygısını geri kazanma yetkinliği.
- G) Kişilerarası sorun çözme yetkinliği
- H) Başka kişiler ile etkileşime girmek
-

Ailesel Özellikler

- A) Anne ve babalar çocuklarını yaşlarına uygun şekilde izler
- B) Ebeveynlik kalitesi
- C) Ailenin çocukların gereksinim ve sosyal beklentilerini gidermek için yeterli maddi kaynak
- D) Tehlikeli veya tehdit eden aile içi etkileşimlerine engel olunması
- E) Aile içi duygusal ifade gücü
- F) İşbirlikçi aile ile problem çözme becerisi
- G) Esneklik
- H) Aile içi çatışmaların düşük seviyede olması
-

Ailenin Dışındaki Ortamların Genel Özellikleri (Okul, akran)

- A) Gerekli durumlarda rehberlik ve mentörlük yapacak yeterliliğe sahip olmak
- B) Oluşacak risk etkilerine karşı çıkan toplumsal ilişkilerine ve kaynaklarına erişim
- C) Güvenli ortamlardan yakın durmak
- D) Tehlikeyici ve suçlayıcı çevreden uzak durmak
- E) Algılanan sosyal destek
- F) Dini organizasyonlara katılmak ve maveni destek
- G) Madde kullanımı, istismarından uygun kullanım ve yoksunluk yaratacak durumlardan uzak durmak
- H) Okul ve öğrenim alınan topluluğa erişim
- İ) Etkinlik fırsatlarına erişim
- J) Emniyet ve güvenlik
- K) Akademik imkanlara erişim
- L) Yaşa uygun mesleki fırsatlar
- M) Toplulukta anlamlı rol
- N) Düşünme ve yenileme zamanı
-

Sosyal ve Kültürel Özellikler

- A) Yüksek sosyal statü (zenginlik veya pozisyona göre)
  - B) Ailenin ekonomik dengesi
  - C) Düzeni, birliği ve yeri vurgulayan ilişkiyel bir dünya görüşüne sahip olmak
  - D) Oluşabilecek risk faktörlerini yönetebilmek için toplumsal anlamlı ayinler düzenlemek
  - E) Stresli veya normatif olayların toplum normlarına göre uygun olarak algılanması
-

Kaynak: Ungar, M., Dumond, C. and Mcdonald, W., (2005). Risk, resilience and outdoor programmes for at-risk children. *Journal of Social Work*. 5(3). p.326-327

2.5. İlgili Araştırmalar

2.5.1. Göçmen

Aytekin'in (2018) yaptığı çalışmada Türkiye'de yaşamakta olan Suriyeli göçmen ergenlerin psikolojik dayanıklılık özelliklerine etki eden aile ve okulla ilgili faktörleri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmayı 10 ile 19 yaş arasında bulunan 191 Suriyeli ergen bireyler yürütmüştür. Araştırmaların bulgularına göre Suriye'den Türkiye'ye göç eden Suriyeli bireylerin psikolojik dayanıklılık özelliklerine etki eden faktörler ebeveynlere yönelik algı, algılanan sosyal destek ve okul sosyal iklimi olduğu bulunmuştur. Ayrıca depresyon, kültürleşme stratejileri, benlik saygısı ve kaygı gibi faktörler de psikolojik dayanıklılık ile bağlantılı olduğu görülmüştür (Aytekin, 2018).

Yiğit'in (2019) yaptığı çalışmanın amacı; Suriye, Mısır, Filistin ve Iraktan Türkiye'ye göç ile gelen gençlerde Narrative terapinin psikososyal destek amaçlı uyguladığı Hayat Ağacı etkinliğinin bu bireylerin kimlik ve rolleri açısından deneyimlerini nasıl etkilediğini incelemektir. Çalışmaya İstanbul ve Ankara'da yaşayan 15-30 yaş aralığında bulunan 35 kişi ilk oturuma katılmıştır. Fakat bu gençlerden 16 kişi uygulamanın sonuna kadar devam ederek uygulamayı tamamlamıştır. Yapılan uygulamadan sonra göç eden gençlerde kimlik ve roller bölümündeki olumsuz yaşantıların puanlarında istatistiksel olarak anlamlı değişim olmamıştır. Ama ölçeğin madde bazında değerlendirirsek bazı maddelerin puanlarında artış olduğu görülmüştür (Yiğit, 2019).

Gez (2018) Suriyeli çocuk ve ergenler ile ilgili yaptığı çalışmada demografik değişkinlere göre psikolojik sağlamlık ile algıladıkları sosyal destekleri araştırmıştır. Mersin'de Suriyeli öğrencilere yönelik açılan yaz okullarında dil ve telafi dersi alan 88 kız ve 59 erkek öğrenci olan toplam 147 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür. Çalışmanın bulgularına göre okulda sene kaybı durumunda olan çocukların algıladıkları aile desteğinin düşük olduğu

bulunmuştur. Ayrıca yaşadıkları olumsuz olaylar sebebiyle destek alan çocuk ve ergenlerin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile psikolojik sağlamlık düzeyleri yüksek olduğu saptanmıştır. Suriyeli çocukların dil değişkeninin ve şahit oldukları olumsuz olaylara şiddet, istismar gibi durumlar psikolojik sağlamlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek etkilediği bulunmuştur (Gez, 2018).

Bağcı ve Canpolat'ın (2019) yaptığı araştırmanın amacı, Suriye'den Türkiye'ye göç eden bireyler ile Türk bireylerin temasının psikolojik iyi oluş üzerine etkisi, gruplar arası kaygı, grup içerisinde özdeşleşme ve toplumsal kabullenilme aracı rolleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya 18-71 yaş aralığında 88 kadın ve 75'i erkek olan toplamda 163 Suriyeli birey katılmıştır. Araştırmanın verilerinin sonuçlarına göre, Suriyeli ve Türk bireyler arasında olumlu temasın, gruplar arası kaygı ile negatif yönlü, toplumsal kabullenme ve iç grup kimlikle özdeşleşme arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca Psikolojik iyi oluşu kimlikle özdeşleşme, gruplar arası kaygı ve toplumsal kabullenilme yordamaktadır. Fakat psikolojik iyi oluş ile gruplar arası temas arasında doğrudan anlamlı bir ilişki yoktur; ancak üç aracı değişken vasıtasıyla ilişkinin dolaylı olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Suriyeli bireylerin Türk bireyler ile olumlu temas kurmaları psikolojik iyi oluşlarını iyi yönde etkilemektedir (Bağcı ve Canpolat, 2019).

Demir'in (2017) Suriye'den göç etmiş üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmanın amacı, koruyucu ve risk faktörler ile yılmazlık (resilience) kaynaklarını ayrıntılı olarak incelemektir. Çalışmaya Suriye'deki iç savaştan dolayı Türkiye'ye göç etmiş Suriyeli bireylerden 5'i kadın, 5'i erkek olmak üzere üniversitede eğitim gören 10 öğrenci katılmıştır. Çalışma nitel araştırma türü ile yapılmıştır. Araştırmacı veri toplamak için kendisinin geliştirdiği yarı yapılandırılmış ölçek olan "Göçmen Üniversite Öğrencilerinde Yılmazlık Görüşme" anketi uygulanmıştır. Yapılan analizlerin verilerine göre Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak hissettikleri risk faktörlerin dil ile ilgili problemler, ekonomik zorluklar, sosyal desteksizlik, eğitimlerinin kesintiye uğraması, önyargılar ile karşılaşmak, aile bireylerinin ayrı oluşu ve yaşama karşı olumsuz düşüncelere sahip olmaktır. Koruyucu faktör olarak yoğun hissettikleri; kariyer hedeflerinin oluşu, azim, maneviyatlarının olması, umut, yerli halkın desteği, diğer göç eden bireylerin desteği ve akrabalarından alınan destektir. Ayrıca Suriyeli bireyler yılmazlığın bir belirtisi olarak, kendilerini güçlü ve mutlu olarak ifade etme yoğunluklarının çok olduğu saptanmıştır (Demir, 2017).

Gündoğan (2015) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'de yaşamakta olan mülteci ve sığınmacıların psikolojik belirtileri ile psikososyal ihtiyaçlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca göre bireylerin demografik özellikleri, yararlandıkları ile başa

çıkma mekanizmaları, iltica konuma ilişkin yaşantıları, yaşanılmış travmalar, algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlık ile ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmaya katılımcı olarak katılan bireyler, Türkiye'nin 10 uydu kentinde hayatlarını idame eden 18-65 yaş aralığındaki toplamları 429 olan mülteci ve sığınmacılardan oluşmaktadır. Araştırma grubundaki bireylerin psikososyal gereksinimleri, psikolojik sağlık ile ilgili değişkenler, bu bireylerin geldikleri ülkeye göre farklılık olduğu bulunmuştur. Irak ve diğer ülkelerden gelenler İranlılara göre daha fazla psikososyal ihtiyaç duymakta ve etkili başa çıkma davranışları Iraklılarda daha çok kullanılmaktadır. İran ve diğer ülkelerden gelenler Iraklılara göre daha az travma yaşamışlardır. Iraklılara daha çok sosyal destek algılamaktadır. Etkisiz başa çıkma davranışlarının diğer ülkelerden gelenler Irak ve İran'dan gelenlere göre daha çok kullanılmaktadır. Araştırma grubundaki bireylerin geldikleri ülkenin psikolojik ve sosyopolitik özellikleri bu bireylerin psikososyal ihtiyaçlarını psikolojik sağlıkları etkilediği bulunmuştur. Ayrıca Türkiye'de maruz kaldıkları olumsuz yaşam olayları, stresleri ve sosyal desteğin az olması bu bireylerin psikolojik sağlıklarına zarar verdiği sonucuna ulaşılmıştır (Gündoğan, 2015).

Kanak ve Özen'in (2018) yapmış olduğu araştırmada ise iç savaş nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş Suriyeli bireylerin gelecekle ilgili umut düzeyleri incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya Mersinde bulunan Geçici Eğitim Merkezlerinde okumakta olan 12-20 yaş aralığında ki Suriyeli ergenler dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan 55 Suriyeli ergene yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formunu Arapçaya çevrilerek uygulanmıştır. Analizlerin sonuçlarına göre elde edilen bulgular ergenleri geleceğe olumlu yönde umutları olduğu bulunmuştur. Ayrıca “gelecek kaygısı, öğrenme arzusu ve başarı” sorularına olumlu cevap veren ergenlerin çoğunlukla olması, Suriyeli ergenler için “gelecek bir yıl için ümit var” grubunun olduğunun göstergesidir (Kanak ve Özen, 2018).

Çalışkan'ın (2019) yaptığı çalışmada Suriye'den Türkiye'ye göç eden öğrencilerin öğrenim gördükleri Türk ilköğretim okullarında öğrenci kalitesini ve okul nezaket algısını araştırmak amaçlanmıştır. Çalışmaya katılımcı olarak ilkokul 4.sınıf okuyan 54 yurt içi göçmen öğrenci, 112 Suriyeli göçmen öğrenci ve 324 yerli öğrenci olmak üzere toplamda 493 çocuk dahil olmuştur. Verileri toplamak için kullanılan ölçekler “Okul Pozitif Yaşantıları Ölçeği” ve “Okul Nezaket Ölçeği”dir. Çalışmada öncelikle, Türkçe bilen Suriyeli öğrenciler için bu iki ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği kanıtlanmıştır. Çalışmanın bir diğer amacı ise bu iki ölçeği puanlarının demografik bilgilere, göçmenlik türüne ve hiç göç yapmamış bireylere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Elde edilen sonuçlara göre kız öğrencilerin okul nezaket puan düzeylerinin erkek öğrencilere göre yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı

şekilde Okul Pozitif Yaşantıları ölçeğinin puan düzeylerinin kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca göçmenlik türünün ve göç yapmamış olmanın iki ölçek puanlarına göre anlamlı bir farkı yoktur. Okul nezaket puanının öğrencinin kalitesine yordayıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çalışkan, 2019).

2.5.2. Sosyal Medya

Sosyal medya ile ilgili çalışmaları incelediğimizde, Otrar ve Argın'ın (2014) yaptığı araştırmanın amacı, Sosyal medyanın tutumlarını incelemek ve demografik bilgilere göre farklılaşp farklılaşmadığını öğrenmektir. Demografik bilgiler olarak cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi ve ortaokul ya da lisede eğitim görme değişkenlerine bakılacaktır. Araştırmanın katılımcıları 2012-2013 yılında İstanbul'da eğitim gören toplamları 735 olan 8. Sınıf ve lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcılar 14-19 yaş arasında bulunan 387'si kız ve 348'i erkek öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin sonuçlarına göre katılımcıların sosyal medyaya karşı olumlu yönde tutum geliştirdiklerini ve tutumların yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Ayrıca cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sosyal medya tutum ölçeğinin sonuçlarına göre Ortaokul öğrencilerinin lise öğrencilerine göre daha yüksek tutum geliştirdikleri ve ergenlerin sınıf düzeyleri yükseldikçe ölçekten aldıkları puanların azaldığı bulunmuştur (Otrar ve Argın, 2014).

Ergenlerde sosyal medya tutumuna ilişkin yapılan başka bir çalışmada, Alican ve Saban'ın (2013) ortaokul ve lisede okuyan çocukların sosyal medya kullanımları ile ilgili tutumlarını açıklamak ve bu tutumlar ile farklı değişkenler arasında farklılaşma olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya toplamları 353 olan 172'si ortaokul öğrencisi, 181'i lise öğrencisi katılmıştır. Sosyal Medya tutum düzeylerinin genel olarak olumlu olduğunun ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha olumlu yönde tutum sergiledikleri görülmektedir. Ayrıca okul türüne göre ortaokul öğrencileri ile lise öğrencilerin sosyal medya ile ilgili tutumlarında anlamlı bir fark yoktur (Alican ve Saban, 2013).

Yetişkinler ile yapılan başka bir çalışmada Ünlü'nün (2018) amacı, 18-24 yaş arasında bulunan bireylerde psikolojik dayanıklılık (resilience) değişkeni ile sosyal medya bağımlılığı değişkeni arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Çalışmaya dahil olan katılımcıları 211 kadın ve 53 erkek olmak üzere toplamları 264'tür. Bulgulara göre psikolojik dayanıklılık düzeyi düştükçe sosyal medya bağımlılık düzeyi artmaktadır. Ayrıca cinsiyete göre yapılan analizlere göre kadın bireylerin sosyal medya bağımlılık puanlarının erkek bireylerin puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksektir. Fakat erkek bireylerin psikolojik dayanıklılık puanlarının kadın bireylerin puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır (Ünlü, 2018).

Deniz ve Gürültü'nün(2018) lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada sosyal medya bağımlılıklarının araştırmak amaçlanmıştır. Çalışmayı 2014-2015 yıllarında İstanbul'un 6 farklı liselerinde okuyan 473 öğrenci yapmıştır. Bu öğrencilerin 252'si kız, 221 erkek bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre ergenlerin sosyal medya bağımlılıklarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Başka bir bulguya göre sosyal medya bağımlılık değişkeninin cinsiyet değişkenine göre farklılık oluşturmadığını ama ölçeğin meşguliyet alt boyut puanlarının kız öğrencilerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sınıf seviyesi ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır (Deniz ve Gürültü, 2018).

Ergenler ile ilgili yapılan başka bir araştırma da Bilgin (2018), sosyal medya günlük kullanım süresi, bağımlılığı ve bazı psikolojik bozuklukların birbiri ile olan ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 365 kız öğrenci, 2018 erkek öğrenci olmak üzere toplamı 583 ergen katılmıştır. Yapılan analizlerin sonuçlarına göre sosyal medya günlük kullanım süresi, bağımlılığı ve bazı psikolojik bozuklukların yordadığı görülmüştür. Sosyal medya günlük kullanım süresi ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı ve yüksek bir ilişki vardır. Ayrıca sosyal medya bağımlılığı ile ruhsal bozukluklar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Bununla birlikte ruhsal bozukluklar ergenin sosyal medyada geçirilen zamanında artmasına neden olmaktadır (Bilgin, 2018).

Sosyal medya kullanım düzeyleri ile ilgili yapılan başka bir çalışmada Demir (2016), ergenlerde sosyal medyayı kullanım düzeyleri değişkeni ile aile içi iletişim değişkenleri arasında farklılık gösterip göstermemesini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmaya Çanakkale'de bulunan üç tane lisede 2013-2014 yılları arasında eğitim gören 714 öğrenci katılmıştır. Sosyal medya kullanım düzeyi ve süresi ile aile içi iletişim değişkeninin puanları arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur (Demir, 2016).

Sosyal Medya bağımlılığı ile ilgili yapılan bir çalışmada Duman'ın (2019) amacı, 13 ve üzeri yaş aralığında bulunan Erzurum'da yaşamını sürdüren 701 kişi katılımı ile sosyal medya bağımlılığının düzeyini incelemektir. Yapılan analizlere göre eğitim durumu seviyesi düştükçe sosyal medya bağımlılık düzeyleri yüksek, katılımcıların medeni durumları evli ve boşanmış olanların bekar olanlara göre sosyal medya bağımlılıkları düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca Yaşa göre sosyal medya bağımlılığını incelediğimizde 13-19 yaş aralığında olan katılımcıların daha büyük yaşta olanlara göre bağımlılık düzeyleri daha fazladır. Katılımcıların çalışma durumunu sosyal medya bağımlılıklarına göre incelediğimizde çalışmayan bireylerin çalışanlara göre bağımlılık düzeyleri daha yüksektir (Duman, 2019).

Lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada Eni (2017), ergenlerin sosyal medya kullanımı ile ilgili düşüncelerinin yalnızlık algıları ile ilişkisini araştırmak ve bu algının katılımcıların demografik özelliklerine göre ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmaya 99'u erkek ve 101'i kız olmak üzere 200 ergen katılmıştır. Ergenlerin cinsiyet, yaş, ebeveyn eğitim düzeyi, sınıf, evlerinde bilgisayar olma durumu ve internet kullanma sıklığı ile sosyal medya tutumu ile ilgili görüşlerde anlamlı bir farklılaşma yoktur. Aynı şekilde demografik değişkenler ile yalnızlık düzeyleri ile ilgili görüşlerde anlamlı bir farklılaşma yoktur (Eni, 2017).

Büyükçorak'ın (2018) yaptığı çalışmada bireylerde sosyal medya platformlarının kullanımları ile yaşam doyumları ve kişilik yapılanmalarındaki ilişkisini araştırmak amaçlanmıştır. Çalışmaya 208'i kadın, 203'ü erkek olmak üzere toplamı 411 olan üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışma sonucunda sosyal medya platformları en fazla üniversite dördüncü sınıf öğrencileri kullandığı bulunmuştur. Üniversite öğrencileri arasında en çok kullanılan sosyal medya platformun Instagram olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencileri, ortalama olarak günlük 2-3 saat sosyal medya platformlarında geçirmektedir. Kişilik yapılarında olan deneyime açıklık alt boyutunun puan düzeyi yükseldikçe bireylerin sosyal medya platformlarında geçirdikleri süre azalmaktadır. Bireyleri sosyal medya platformlarını kullandıkları günlük ortalama zaman ile Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin uyumluluk, öz disiplin, nevrotiklik ve dışadönüklük alt boyut düzeyleri ile anlamlı ilişki saptanmamıştır. Bireylerin sosyal medya platformlarında geçirdikleri süre arttıkça yaşam doyumları düzeyi de artmaktadır (Büyükçorak, 2018).

2.5.3. Psikolojik Dayanıklılık

Koç Yıldırım ve arkadaşlarının yaptığı ergenler ile ilgili bu çalışmanın amacı, psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu ve bazı sosyo-demografik bilgiler arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada İstanbul'un Anadolu yakasında bulunan liselerde öğrenim gören 14 ile 18 yaş arasındaki 945 ergen öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre ergenlerde özerk benlik kurgusu ile psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Fakat psikolojik dayanıklılık ile özerk ilişkisel benlik kurgusu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre psikolojik dayanıklılıkları daha yüksek, ayrıca ölçek sonuçlarına göre daha ilişkisel ve özerk-ilişkiselidir. Erkek öğrenciler ise daha özerk olduğu bulunmuştur. Alt boyut olan özerklik ile ergenlerde psikolojik dayanıklılık ölçeğinin alt boyutunu olan aile desteği ile aralarında negatif yönde anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır (Koç Yıldırım vd., 2015).

Sarıkaya (2015) tarafından, lise öğrenciler ile yaptığı çalışmadaki amacı, psikolojik dayanıklılıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Ayrıca benlik saygısı ile bağlantılı olduğu düşünülen demografik bilgiler ile ilişkilerine bakılmıştır. Bu demografik bilgiler yaş, cinsiyet, ebeveynlerin eğitim durumu, anne-babanın birliktelik durumu, doğum sırası ve algıladıkları sosyoekonomik düzeyleridir. Çalışma ilişkisel tarama yöntemi ile yapılmıştır. Çalışma Yalova Anadolu lisesinde okuyan 154'ü erkek, 148'i kız olan 302 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışmada alınan verilere göre psikolojik dayanıklılık ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca benlik saygısı ile yaş, cinsiyet, ebeveynlerin eğitim durumu, anne-babanın birliktelik durumu, doğum sırası ve sosyoekonomik düzey değişkenleri ile anlamlı ilişki sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin benlik saygıları kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ergenlerin yaşı arttıkça benlik saygıları artmaktadır ve sosyoekonomik durumu orta olanların benlik saygıları düşük olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Sarıkaya, 2015).

Yazıcı'nın (2018) yaptığı araştırmanın amacı Naratif terapi temelli grup terapisi uyguladığı ergenlerde terapinin psikolojik dayanıklılığa olan etkilerini incelemektedir. Araştırmasını İstanbul'da olan Davutpaşa Anadolu Lisesi'nde okuyan 6 kız ve 10 erkekten oluşan toplamda 16 kişi olan dokuz, on ve on birinci sınıf öğrencilerine uygulamıştır. Araştırmada çalışma deney ve kontrol grupları olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. Öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde ki etkiyi ölçmek için "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" ve deney grubuna Naratif Terapi Temelli Psikolojik Dayanıklılık Programı uygulanmıştır. Grup terapisi uygulanan deney grubunda bulunan ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının, kontrol grubunda bulunanlara göre anlamlı düzeyde arttığı bulunmuştur. Daha sonra yapılan izleme testlerinde, deney grubunda bulunan ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde olan değişimin uzun süreli olduğu tespit edilmiştir (Yazıcı, 2018).

Sipahioğlu (2008), ergenler ile yaptığı çalışmada, farklı risk olarak adlandırdığı yoksulluk ve tek ebeveyn ile yaşamak gibi etkenlerin psikolojik sağlamlık ile ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmaya Aksaray'da bulunan liselerde okuyan 499 öğrenci katılmıştır. Yoksulluk değişkeni sadece ailesi ile yaşayan öğrencilerde dikkate alınmıştır. Analizler sonucunda alınan bulgulara göre yoksulluk içinde hayat sürdüren ergenlerin koruyucu faktör olan arkadaş grubundaki empati, ilgi, amaçlar ve evdeki ilişkilere ilgi özellikleri kız öğrencilerinde erkek öğrencilerine göre daha çok yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca yoksulluk içinde hayat sürdüren ergenlerin problem çözme becerileri kız öğrencilerinin erkek öğrencilerine göre düşüktür. Evdeki ilişkilere ilgi, yüksek beklentiler ve

evdeki etkinliklere dahil olma koruyucu faktör kriterleri ailesiyle beraber yaşayan ergenlerin, tek ebeveynle yaşayan ergenlere göre daha düşüktür. Ayrıca koruyucu faktör kriteri olan eğitimsel beklentiler, amaçlar ve problem çözme becerileri ailesiyle yaşayan ergenlerin, tek ebeveynle beraber yaşayan ergenlere göre yüksek olduğu saptanmıştır (Sipahioğlu, 2008).

Önder ve Gülay'ın (2008) yaptığı çalışmanın amacı, psikolojik sağlamlığı kendilik kavramı ve cinsiyet gibi çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışma İstanbul'da yaşayan 98 kişi 8.sınıf öğrencisi ile yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre kendilik kavramı ile cinsiyet değişkenlerinin psikolojik dayanıklılık ile etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca psikolojik dayanıklılık puanlarının erkek öğrencilerinin puanlarının kız öğrencilerin puanlarına göre düşük olduğu bulunmuştur (Önder ve Gülay, 2008)

Ergenler ile yapılan çalışmada Çetinkaya ve Sarıcı Bulut (2019) amacı, bireylerin kendini toplama gücü (resilience) seviyeleri ve öznel iyi oluş seviyelerini artırma stratejileri arasındaki ilişkiyi bulmaktır. Aynı zaman çalışmasında kendini toplama gücü (resilience) seviyelerini bazı sosyodemografik değişkenlere göre değişiklik oluşturup oluşturmadığını araştırmaktır. Bu değişkenler; yaş, algılanan sosyoekonomik düzey, cinsiyet, eğitim hayatına ilişkin düşünceler ve algılanan akademik başarıdır. Araştırma Afyonkarahisar şehrinde 2017-2018 yıllarında liselerde eğitim gören 14-18 yaşlar arasında 248 kız öğrenci ve 227 erkek öğrenciden oluşan toplamları 525 olan öğrenciler ile yapılmıştır. Araştırmaların bulgularına bakıldığında ergenlerin kendini toplama gücü seviyeleri ve öznel iyi oluş seviyelerini artırma stratejileri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca ergenlerin cinsiyete göre kendilerini toplama gücü seviyelerinin farklılaşmadığı bulunmuştur. Diğer sosyodemografik değişkenlere göre kendini toplama gücü seviyeleri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (Çetinkaya ve Sarı Bulut, 2019).

Lise öğrencileri ile yapılan çalışmada Kanak ve Doğan Arslan'ın (2018) amacı, algıladıkları duygusal istismar seviyeleri ile psikolojik sağlamlık (resilience) seviyelerinin arasındaki etkileri incelemektir. Çalışmada Sivas'ta bulunan 91'i kız öğrenci, 183'ü erkek öğrenci ve 2 cinsiyet belirtmeyen toplamda 276 lise öğrencisi bulunmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre, ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri düştükçe, algılanan duygusal istismar seviyeleri artmaktadır. İki değişken arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır. Lise öğrencilerinin anne-babaları ve öğretmenleri tarafından reddedilme, eleştirilme, aşağılanma ve küçük düşürülme gibi davranışları, bireylerin psikolojik olarak gelişmelerini olumsuz etkilemektedir (Kanak ve Doğan Arslan, 2018).

Çataloğlu'nun (2011) yaptığı çalışmanın amacı, madde kullanan ve madde kullanmayan olarak iki gruba ayırdığı ergenlerde psikolojik sağlamlık (resilience) ve aile

işlevlerini karşılaştırmaktır. Çalışmanın evreni İzmir’de bulunan 25 lisede eğitim gören 6322 kişiden oluşan 9.sınıfta okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem ise 473 kız ve 277’i erkek öğrenciden oluşan toplamları 750 olan ergenlerden oluşmaktadır. Verilerin bulgularına göre, aile işlevlerinin bazı alt boyutu olan cinsiyet, ailedeki madde kullanımı ve gelir düzeyine göre değişmektedir. Ergenlerin cinsiyetine göre psikolojik sağlamlık alt boyut düzeyleri farklılaşmaktadır. Erkek öğrencilerin (okuldaki, evdeki ilişkilerde ilgi ve fazla beklenti, sosyal etkinliklere katılım düzeylerinin) değişkenlerin düzeyleri kız öğrencilere göre daha çok olduğu; kızların ise (arkadaşlarıyla ilgi ve yüksek beklenti, empati, sorun çözme becerisi, iletişim, işbirliği ve eğitimsel umutlar) değişkenlerinin düzeylerinin erkek öğrencilere göre çok olduğu saptanmıştır. Ergenlerin ekonomik düzeyleri arttıkça psikolojik sağlamlık alt değişken puan düzeylerinde artış olmaktadır. Madde kullanmayan lise öğrencilerin, madde kullanan lise öğrencilere göre psikolojik sağlamlığın alt boyutu olan değişkenleri sahip olmaya ile ilgili algılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Psikolojik sağlamlık alt boyutlarının içsel (eğitim ile ilgili beklentilerin dışında) koruyucu faktörleri ve dışsal koruyucu faktörleri arttıkça, toplam algılanan aile işlevselliği düzeyleri arttığı bulunmuştur (Çataloğlu, 2011).

Ergenler ile yapılan çalışmada Özcan’ın (2005) amacı, Ergenin yılmazlık (resilience) özellikleri ve psikolojik dayanıklılığın koruyucu faktörleri ile demografik bilgileri ve ebeveynlerin birliktelik durumuna göre araştırma yapmaktır. Ankara’da bulunan liselerde okuyan 76’sı kız ve 76’sı erkek olan 152 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür. Bu öğrencilerinin 70’nin ebeveynleri boşanmış ve 82’si ebeveynleri ile beraber yaşayan ergenlerdir. Çalışmanın bulgularına göre ebeveynleri ile beraber yaşayan ergenlerin yılmazlık (resilience) özellikleri ve psikolojik dayanıklılık koruyucu faktörler ebeveynleri boşanmış olan ergenlere göre daha yüksektir. Cinsiyete göre ergenlerde değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte cinsiyet değişkeni sadece empati düzeyinde farklılık oluşturmaktadır. Çalışmada alt boyutlar bakımından karşılaştırmalarda ise; ebeveynle beraber yaşayanların alt boyut puan düzeylerinin ebeveynleri ile yaşamayanlara göre daha yüksektir (Özcan, 2005).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar'a göre ilişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığı veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2018: 114-115). Ayrıca bu çalışma Suriye ve Türkiye kökenli ergenlerde psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanımının düzeyleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması amaçlandığından, ilişkisel tarama modelinin karşılaştırmalı türü kullanılmıştır.

3.2. Evren ve örneklem

2020 yılının yaş dağılımı kayıtlarına göre 10-18 yaş arasında Türkiye'de kayıtlı olarak yaşayan 643 721 Suriyeli ergen bulunmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020). Yamane (1967) göre örneklem büyüklüğü hesaplama yöntemi ile hata seviyesinin 0,05 esas alınarak 399,76 sonucuna ulaşılmıştır (Yamane, 2010). Araştırmanın örneklemini özel grup olduğu için Suriyeli ergen bireylerde amaçsal örnekleme ile seçilen en az 300 kişiye ulaşana kadar anketler dağıtılmıştır. Suriyeli örneklem grubu olarak 220 kız ve 165 erkek olmak üzere toplam 385 kişiye ulaşılmıştır.

2018 yılında TÜİK istatistikler göre Türkiye'nin ortanca yaş (10-19yaş) sonuçlarına göre ergen evren büyüklüğü 12.725.029 olarak ulaşılmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2020). Yamane (1967) göre örneklem büyüklüğü hesaplama yöntemi ile hata seviyesinin 0,05 esas alınarak 399,99 sonucuna ulaşılmıştır (Yamane, 2010). Araştırmanın örneklemini Türk ergen bireylerde amaçsal örnekleme ile seçilen en az 300 kişiye ulaşana kadar dağıtılmıştır. Suriyeli örneklem grubu olarak 171 kız ve 184 erkek olmak üzere toplam 355 kişiye ulaşılmıştır.

Araştırmanın örneklemini Hatay ilinin Reyhanlı ilçesinin iki lisesinde okuyan 15-18 yaş aralığında olan toplamları 740 Suriyeli ve Türk ergenlerden oluşmaktadır. Tablo 2 örneklem grubunu oluşturan Suriyeli öğrencilerin, Tablo 3'de Türk öğrencilerin cinsiyet, yaş, aile yapısı, anne-baba eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzeyine ait frekans ve yüzde değerleri yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışma Grubundaki Suriyeli Öğrencilerin Demografik Bilgileri

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Cinsiyet		

<i>Kadın</i>	220	57,1
<i>Erkek</i>	165	42,9
<i>Toplam</i>	385	100,0
Yaş		
<i>15 yaş</i>	65	16,9
<i>16 yaş</i>	186	48,3
<i>17 yaş</i>	120	31,2
<i>18 yaş</i>	14	3,6
<i>Toplam</i>	385	100,0
Aile Yapısı		
<i>Anne ve baba sağ</i>	340	88,3
<i>Anne sağ, baba vefat etmiş</i>	38	9,9
<i>Anne vefat etmiş, baba sağ</i>	6	1,6
<i>Anne ve baba vefat etmiş</i>	1	0,3
<i>Toplam</i>	385	100,0
Anne Eğitim Düzeyi		
<i>İlkokul</i>	22	5,7
<i>Ortaokul</i>	7	20,0
<i>Lise</i>	165	42,9
<i>Üniversite</i>	101	26,2
<i>Yüksek Lisans</i>	16	4,2
<i>Doktora</i>	4	1,0
<i>Toplam</i>	385	100,0
Baba Eğitim Düzeyi		
<i>İlkokul</i>	6	1,6
<i>Ortaokul</i>	46	11,9
<i>Lise</i>	133	34,5
<i>Üniversite</i>	145	37,7
<i>Yüksek Lisans</i>	41	10,6
<i>Doktora</i>	14	3,6
<i>Toplam</i>	385	100,0
Sosyoekonomik Düzey		
<i>Düşük</i>	56	14,5
<i>Orta</i>	312	81,0
<i>Yüksek</i>	17	4,4
<i>Toplam</i>	385	100,0

Tablo 2 incelendiğinde örnekleme 385 Suriyeli öğrenci yer almaktadır. Öğrencilerin %57 (220 kişi) kız öğrenci, %43 (165 kişi) erkek öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemin %17'si 15 yaşında, %48'i 16 yaşında, %31'i 17 yaşında ve %4'ü 18 yaşında olduğu görülmektedir. Ortalama yaş $16,2 \pm 0,76$ 'dır. Örnekleme yer alan öğrencilerin aile yapısına bakıldığında %88'inin anne ve babasının sağ, %10'unun anne sağ babanın vefat ettiği, %2'sinin anne vefat baba sağ olduğu görülmektedir. Örnekleme oluşturan öğrencilerin annelerinin %6'sı ilkökul, %20'si ortaokul, %43'ü lise, %26'sı üniversite, %5'inin lisansüstü

eğitime sahip olduğu görülmektedir. Örneklemi oluşturan öğrencilerin babalarının %2'si ilkokul, %12'si ortaokul, %34 lise, %38'i niversite, %14'ünün lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir. Örneklemi oluşturan Suriyeli ğrencilerin %15'i düşük, %81'i orta ve %4' yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olduklarını düşünmekte olduğunu ifade ettiği görülmektedir.

Tablo 3. Çalışma Grubundaki Türk ğrencilerin Demografik Bilgileri

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Cinsiyet		
<i>Kadın</i>	171	48,2
<i>Erkek</i>	184	51,8
Toplam	355	100,0
Yaş		
<i>15 yaş</i>	18	5,1
<i>16 yaş</i>	78	22,0
<i>17 yaş</i>	188	53,0
<i>18 yaş</i>	71	20,0
Toplam	355	100,0
Aile Yapısı		
<i>Anne ve baba sağ</i>	339	95,5
<i>Anne sağ, baba vefat etmiş</i>	13	3,7
<i>Anne vefat etmiş, baba sağ</i>	3	0,8
Toplam	355	100,0
Anne Eğitim Dzyi		
<i>İlkokul</i>	244	68,7
<i>Ortaokul</i>	81	22,8
<i>Lise</i>	28	7,9
<i>niversite</i>	2	0,6
Toplam	355	100,0
Baba Eğitim Dzyi		
<i>İlkokul</i>	153	43,1
<i>Ortaokul</i>	133	37,5
<i>Lise</i>	59	16,6
<i>niversite</i>	9	2,5
<i>Doktora</i>	1	0,3
Toplam	355	100,0
Sosyoekonomik Dzey		
<i>Dşk</i>	46	13,0
<i>Orta</i>	290	81,7
<i>Yksek</i>	19	5,4
Toplam	355	100,0

Tablo 3. incelendiğinde örneklemde 355 Türk ğrenci yer almaktadır. Öğrencilerin %48 (171 kişi) kız ğrenci, %52 (184 kişi) erkek ğrenci oluşturmaktadır. Örneklem %5'i

15 yaşında, %22'si 16 yaşında, %53'ü 17 yaşında ve %20'si 18 yaşında olduğu görülmektedir. Ortalama yaş $16,9 \pm 0,78$ 'dir. Örneklemede yer alan öğrencilerin aile yapısına bakıldığında %95'inin anne ve babasının sağ, %4'ünün anne sağ babanın vefat ettiği, %1'inin anne vefat baba sağ olduğu görülmektedir. Örnekleme oluşturan öğrencilerin annelerinin %69'u ilkokul, %23'ü ortaokul, %8'i lise, %1'inin üniversite eğitime sahip olduğu görülmektedir. Örnekleme oluşturan öğrencilerin babalarının %43'ü ilkokul, %37'si ortaokul, %17'si lise, %2'sinin üniversite eğitime sahip olduğu görülmektedir. Örnekleme oluşturan Türk öğrencilerin %13'ü düşük, %82'si orta ve %5'i yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olduklarını düşünmekte olduğunu ifade ettiği görülmektedir.

3.3. Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış kişisel bilgilerin yer aldığı “Sosyo-Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Ergen bireylerin psikolojik dayanıklılığı ölçmek için “Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlaması (Arıcak vd., hazırlık aşamasında) ve sosyal medya kullanım düzeylerini ölçmek için “Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (Özgenel vd., 2019)” kullanılmıştır.

3.3.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Katılımcı ergen bireylerin demografik özellikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış kısa bir formdur. Formda katılımcının cinsiyeti, yaşı, sınıfı yaşadığı şehir, anne ve babanın doğum yeri, ekonomik durum, annenin eğitim seviyesi, babanın eğitim seviyesi, sosyal medya kullanım süresi, kullanılan teknolojik alet, aile yapısı ve en çok kullanılan sosyal medya platform sorularından oluşmaktadır. Ayrıca formda Suriyeli öğrencilerin dil bilgisi hakkında sorular da bulunmaktadır.

3.3.2. Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ)

Ölçek 2019 yılında Özgenel, Canpolat ve Ekşi tarafından geliştirilen bir ölçektir. Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerini belirlemeye yönelik beşli likert tipinde (Hiçbir zaman:1, Nadiren:2, Bazen:3, Çoğunlukla:4, Her zaman:5) 9 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte ters puanlanan soru bulunmamaktadır. Ölçek 9 sorudan oluştuğu için ölçekten en düşük 9 puan, en çok ise 45 puan alınabilmektedir. Ölçeğin puan sonucu, bütün sorulara verilen yanıtlara ait puanların toplanmasıyla hesaplanmaktadır. Ölçekten alınan puana göre sosyal medya bağımlılık düzeyi düşük ya da yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin örneklem 11-18 yaş aralığı ergen bireyleri kapsamaktadır. Ölçeğin normallik testi sonucunda

toplam puan çarpıklık değerinin 0.656, basıklık değerinin ise 0.423 olduğu ve Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.904 olduğu görülmüştür (Özgenel vd., 2019).

3.3.3. Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Micheal Ungar tarafından geliştirilen bu ölçek 2020 yılında Arıçak, Dinç, Büyükçorak, ve Alpar tarafından uyarlanmaktadır. Yayın aşamasında olan bir ölçektir. Orijinal formu 28 maddeden oluşan Çocuk-Genç Dayanıklılık Ölçeği için N=500 katılımcıyla yürütülen geçerlik-güvenirlik çalışması sonucunda 17 maddeli 4 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Beşli likert tipi ölçektir (1: Benim için hiç uygun değil, 2: Benim için uygun değil, 3: Kararsızım, 4: Benim için uygun, 5: Benim için çok uygun). Ölçekte ters puanlanan madde yoktur. Ölçekten alınan toplam puan dayanıklılığın yüksek oluşuna işaret ediyor. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan 85'tir. 4 Alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar F1:Sosyal aidiyet (soru 4, 11, 12, 15, 16, 17), F2:Aile desteği (soru 3, 6, 8, 13), F3: Arkadaş/ Sosyal Destek (soru 1, 7, 9) ve F4: Sosyal Beceri Sergileme/ Kendini ortaya koyma (soru 2, 5, 10, 14). Toplam 17 maddeden oluşan ölçeğin, toplam iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.805$ olarak hesaplanmıştır. Faktörlerin iç tutarlılık katsayıları ise birinci faktör F1 için $\alpha=.795$; ikinci faktör F2 için $\alpha=.756$; üçüncü faktör için F3 $\alpha=.635$; dördüncü faktör F4 için $\alpha=.521$ bulunmuştur. Ölçek bu haliyle geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak kabul edilebilir (Arıçak vd., Hazırlık aşamasında) .

3.4. Verilerin analizi

Öğrenciler tarafından doldurulan Sosyodemografik bilgi formu, çocuk ve genç psikolojik dayanıklılık ölçeği ve sosyal medya bağımlılık ölçeği veri girişleri SPSS 21 programına yapılmıştır. SPSS 21 programında betimsel analizler, pearson korelasyon analizi, regresyon analizi, T-Testi, anova, crobach alpha gibi analizler gerçekleştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan verilere uygulanan istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmektedir.

Araştırmaya katılan Suriyeli ve Türk öğrencilerin hepsi sosyal medya kullanmaktadır. Tablo 4 ve Tablo 5 de Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya kullanma süreleri, Sosyal medya tercihleri, sosyal medya kullandıkları teknolojik alete ait frekans ve yüzde değerleri yer almaktadır.

Tablo 4. Çalışma Grubundaki Suriyeli Öğrencilerin Sosyal Medya Bilgileri

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Sosyal Medya Günlük Süre		
<i>0-2 saat</i>	121	31,4
<i>2-4 saat</i>	146	37,9
<i>4-6 saat</i>	82	21,3
<i>6 saat ve üzeri</i>	36	9,4
Toplam	385	100,0
Sosyal Medya		
<i>Instagram</i>	201	52,2
<i>Facebook</i>	32	8,3
<i>Twitter</i>	1	0,3
<i>Youtube</i>	89	23,1
<i>Whatsapp</i>	62	16,1
Toplam	385	100,0
Teknoloji Aleti		
<i>Telefon</i>	353	91,7
<i>Tablet</i>	17	4,4
<i>Bilgisayar</i>	15	3,9
Toplam	385	100,0
Teknoloji Aleti Öğrencinin		
<i>Evet</i>	281	73,0
<i>Hayır</i>	104	27,0
Toplam	385	100,0

Örneklemede yer alan Suriyeli öğrencilerin %31'i 0-2 saat, %38'i 2-4 saat, %21'i 4-6 saat, %9'u 6 saat ve üzeri vaktini sosyal medyada geçirdiğini ifade ettiği görülmektedir. Suriyeli Öğrencilerin %52'si Instagram, %8'i Facebook, %23'ü Youtube ve %16'sı Whatsapp uygulamasını en çok kullandığını görülmektedir. Öğrencilerin %92'si telefon, %4'ü tablet ve %4'ü bilgisayar aracılığı ile sosyal medyayı kullandığı görülmektedir. Öğrencilerin %73'ünün sosyal medyada vakit geçirmek için kullandıkları teknolojik aletin kendisine ait olduğu, %27'sinin ise kendilerine ait olmadığını ifade ettiği görülmektedir.

Tablo 5. Çalışma Grubundaki Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bilgileri

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Sosyal Medya Günlük Süre		
<i>0-2 saat</i>	176	49,6
<i>2-4 saat</i>	114	32,1
<i>4-6 saat</i>	41	11,5
<i>6 saat ve üzeri</i>	24	6,8
Toplam	355	100,0
Sosyal Medya		
<i>Instagram</i>	201	56,6

<i>Facebook</i>	14	3,9
<i>Twitter</i>	1	0,3
<i>Youtube</i>	58	16,3
<i>Whatsapp</i>	81	22,8
<i>Toplam</i>	355	100,0
Teknoloji Aleti		
<i>Telefon</i>	328	92,4
<i>Tablet</i>	8	2,3
<i>Bilgisayar</i>	19	5,4
<i>Toplam</i>	355	100,0
Teknoloji Aleti Öğrencinin		
<i>Evet</i>	206	58,0
<i>Hayır</i>	149	42,0
<i>Toplam</i>	355	100,0

Örnekleme yer alan Türk öğrencilerin %50'si 0-2 saat, %32'si 2-4 saat, %11'i 4-6 saat, %7'si 6 saat ve üzeri vaktini sosyal medyada geçirdiğini ifade ettiği görülmektedir. Türk Öğrencilerin %57'si Instagram, %4'ü Facebook, %16'sı Youtube ve %23'ü Whatsapp uygulamasını en çok kullandığını görülmektedir. Öğrencilerin %92'si telefon, %2'si tablet ve %6'sı bilgisayar aracılığı ile sosyal medyayı kullandığı görülmektedir. Öğrencilerin %58'inin sosyal medyada vakit geçirmek için kullandıkları teknolojik aletin kendisine ait olduğu, %42'sinin ise kendilerine ait olmadığını ifade ettiği görülmektedir.

Tablo 6 ve Tablo 7 da araştırmaya katılan Suriyeli öğrencilerin Türkçe bilgi düzeylerine ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 6. Çalışma Grubundaki Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Bilgileri Frekans Tablosu

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Türkçe Bilgisi		
<i>Orta</i>	133	34,5
<i>İyi</i>	252	65,5
<i>Toplam</i>	385	100,0
Türkçe Eğitiminde Zorlanma		
<i>Çok zorlanıyorum</i>	5	1,3
<i>Biraz zorlanıyorum</i>	228	59,2
<i>Zorlanmıyorum</i>	152	39,5
<i>Toplam</i>	385	100,0
Türk Okullarında Eğitim Süresi		
<i>1 yıl</i>	5	1,3
<i>2 yıl</i>	162	42,1
<i>3 yıl</i>	207	53,8
<i>4 yıl</i>	10	2,6
<i>5 yıl</i>	1	0,3
<i>Toplam</i>	385	100,0

Tablo 7. Çalışma Grubundaki Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Bilgileri

	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
Türkçe Dilbilgisi puan	385	17,32	1,71	12	20

Örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin %65'i Türkçe bilgilerinin iyi, %35'i ise orta düzeyde olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Suriyeli öğrencilerin %1'i Türkçe eğitiminde çok zorlandığını, %59'u biraz zorlandığını ve %40'ı zorlanmadığını ifade ettiği görülmektedir. Öğrencilerin %42'si 2 yıl, %54'ü 3 yıldır Türk okullarında eğitim almaktadır. Suriyeli öğrencilerin Türkçe dilbilgisi puanlarına bakıldığında ortalama $17 \pm 1,7$ olduğu görülmektedir.

Tablo 8 de çocuk ve genç psikolojik dayanıklılık ölçeği ve sosyal medya bağımlılık ölçeğine ait ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerleri verilmiştir.

Tablo 8. Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları ile Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeğine Yönelik Betimsel İstatistikler

	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Basıklık</i>	<i>Çarpıklık</i>
<i>Sosyal Aidiyet</i>	740	24,18	4,06	10	30	-0,915	0,714
<i>Aile Desteği</i>	740	15,59	2,91	4	20	-0,574	0,169
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>	740	10,21	2,62	3	15	-0,335	-0,136
<i>Sosyal Beceri</i>							
<i>Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>	740	15,58	2,78	4	20	-0,720	0,650
<i>Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği</i>	740	65,56	9,85	21	85	-0,807	0,914
<i>Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği</i>	740	19,34	7,48	9	46	0,626	-0,048

Örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ortalaması $65,56 \pm 9,85$ ve sosyal medya bağımlılık ölçeği ortalaması $19,34 \pm 7,48$ olduğu görülmüştür. Psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyutları incelendiğinde; sosyal aidiyet ortalaması $24,18 \pm 4,06$, aile desteği ortalaması $15,59 \pm 2,91$, arkadaş/ sosyal destek ortalamasının $10,21 \pm 2,62$ ve sosyal beceri sergileme/kendini ortaya koyma ortalamasının $15,59 \pm 2,78$ olduğu görülmüştür.

Analiz yapılmadan önce dağılımın normalliğine basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak dağılımın normal olduğu görülmüştür. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ve +1 değerleri arasında olması gerekmektedir. Bu değerler doğrultusunda dağılımının normal olduğuna karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2017: 40).

Tablo 9. de araştırmada yer alan Suriyeli öğrencilerin çocuk ve genç psikolojik dayanıklılık ölçeği ve sosyal medya bağıllık ölçeğine ait ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerleri verilmiştir.

Tablo 9. Suriyeli Öğrencilerin Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları ile Sosyal Medya Bağıllık Ölçeğine Yönelik Betimsel İstatistikler

	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Basıklık</i>	<i>Çarpıklık</i>
<i>Sosyal Aidiyet</i>	385	23,65	3,89	11	30	-0,850	0,613
<i>Aile Desteği</i>	385	15,24	2,86	7	20	-0,361	-0,379
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>	385	10,48	2,56	3	15	-0,328	-0,316
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>	385	15,65	2,64	7	20	-0,616	0,185
<i>Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği</i>	385	65,03	9,49	33	84	-0,754	0,650
<i>Sosyal Medya Bağıllık Ölçeği</i>	385	20,96	6,62	9	40	0,221	-0,538

Örnekleme de yer alan Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ortalaması $65,03 \pm 9,49$ ve sosyal medya bağıllık ölçeği ortalaması $20,96 \pm 6,62$ olduğu görülmüştür. Psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyutları incelendiğinde; sosyal aidiyet ortalaması $23,65 \pm 3,89$, aile desteği ortalaması $15,24 \pm 2,86$, arkadaş/ sosyal destek ortalamasının $10,48 \pm 2,56$ ve sosyal beceri sergileme/kendini ortaya koyma ortalamasının $15,65 \pm 2,64$ olduğu görülmüştür.

Dağılımın normalliğine basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak dağılımın normal olduğu görülmüştür.

Tablo 10. da araştırmada yer alan Türk öğrencilerin çocuk ve genç psikolojik dayanıklılık ölçeği ve sosyal medya bağıllık ölçeğine ait ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerleri verilmiştir.

Tablo 10. Türk Öğrencilerin Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyutları ile Sosyal Medya Bağıllık Ölçeğine Yönelik Betimsel İstatistikler

	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Basıklık</i>	<i>Çarpıklık</i>
<i>Sosyal Aidiyet</i>	355	24,75	4,15	10	30	-0,974	0,955

<i>Aile Desteği</i>	355	15,97	2,92	4	20	-0,839	0,995
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>	355	9,92	2,67	3	15	-0,326	0,007
<i>Sosyal Beceri</i>							
<i>Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>	355	15,49	2,93	4	20	-0,786	0,903
<i>Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği</i>	355	66,14	10,20	21	85	-0,884	0,993
<i>Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği</i>	355	17,58	7,95	9	46	0,997	-0,983

Örnekleme yer alan Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ortalaması 66,14±10,20 ve sosyal medya bağımlılık ölçeği ortalaması 17,58±7,95 olduğu görülmüştür. Psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyutları incelendiğinde; sosyal aidiyet ortalaması 24,75±4,15, aile desteği ortalaması 15,97±2,92, arkadaş/ sosyal destek ortalamasının 9,92±2,67 ve sosyal beceri sergileme/kendini ortaya koyma ortalamasının 15,49±2,93 olduğu görülmüştür.

Dağılımın normalliğine basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak dağılımın normal olduğu görülmüştür.

Tablo 11’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk Öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere bağımsız grup t testi yapılmıştır.

Tablo 11. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Bağımsız t Testi Sonuçları

	Değişken	Gruplar	N	Ort	ss	t testi		
						t	Sd	p
Suriye	<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>	<i>Kız</i>	220	64,66	8,45	-,864	383	,388
		<i>Erkek</i>	165	65,51	10,74			
	<i>Sosyal Aidiyet</i>	<i>Kız</i>	220	23,44	3,36	-	383	,216
		<i>Erkek</i>	165	23,93	4,51			
	<i>Aile Desteği</i>	<i>Kız</i>	220	15,19	2,60	-,380	383	,704
		<i>Erkek</i>	165	15,30	3,18			
	<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>	<i>Kız</i>	220	10,42	2,46	-,575	383	,566
		<i>Erkek</i>	165	10,24	2,68			
	<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>	<i>Kız</i>	220	15,62	2,47	-,311	383	,756
		<i>Erkek</i>	165	15,70	2,86			
Türk	<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>	<i>Kız</i>	171	68,04	9,33	3,433	353	,001*
		<i>Erkek</i>	184	64,37	10,68			
	<i>Sosyal Aidiyet</i>	<i>Kız</i>	171	24,93	4,00	,765	353	,445
		<i>Erkek</i>	184	24,59	4,29			
	<i>Aile Desteği</i>	<i>Kız</i>	171	16,53	2,81	3,545	353	,000*
		<i>Erkek</i>	184	15,45	2,92			

<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>	<i>Kız</i>	171	10,26	2,53	2,361	353	,019*
	<i>Erkek</i>	184	9,59	2,76			
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>	<i>Kız</i>	171	16,32	2,44	5,273	353	,000*
	<i>Erkek</i>	184	14,73	3,13			

*p<0,05

Tablo 11’da cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları yer almaktadır. Tabloya göre Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık alt boyutları da cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Suriyeli öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında her alt boyutta kız ve erkek öğrenci için ortalama değerler birbirine yakın çıkmıştır.

Tabloya göre Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Buna göre Türk kız öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyi (ort=68,04) , erkek öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine (ort=64,37) göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. ($t=3,433$; $p<0,05$). Türk öğrencilerin cinsiyetine göre psikolojik dayanıklılık ortalamalarına ait etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu görülmektedir ($d=0,36$). Tabloya göre psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal aidiyet alt boyutu cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır ($t=0,765$; $p>0,05$). Aile desteği alt boyutunda kızların (ort=16,53), erkeklere (ort=15,45) göre daha yüksek aile desteğine sahip olduğu görülmüştür ($t=3,545$; $p<0,05$). Türk öğrencilerin cinsiyetine göre aile desteği ortalamalarına ait etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu görülmektedir ($d=0,38$). Arkadaş /sosyal destek alt boyutunda kızların (ort=10,26), erkeklere (ort=9,59) göre daha yüksek arkadaş / sosyal çevre desteğinin olduğu görülmüştür ($t=2,361$; $p<0,05$). Türk öğrencilerin cinsiyetine göre arkadaş / sosyal çevre desteği ortalamalarına ait etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğu görülmektedir ($d=0,25$). Sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutunda kızların (ort=13,63), erkeklere (ort=14,73) göre daha yüksek sosyal beceri sergilediklerini düşündükleri görülmüştür. Türk öğrencilerin cinsiyetine göre sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma ortalamalarının etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu görülmektedir ($d=0,57$).

Örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık ölçeğinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere bağımsız grup t testi yapılmıştır.

Tablo 12. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Bağımsız t Testi Sonuçları

Değişken	Gruplar	N	Ort	ss	t testi		
					t	Sd	p
Suriye	Kız	220	21,09	6,05	,460	383	,646
	Erkek	165	20,78	7,31			
Türk	Kız	171	15,99	7,00	3,706	353	,000*
	Erkek	184	19,06	8,50			

*p<0,05

Tablo 12’de cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları yer almaktadır. Tabloya göre Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir ($p>0,05$)

Tabloya göre Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Buna göre Türk erkek öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyi (ort=19,06) , kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerine (ort=15,99) göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. ($t=-3,706$; $p<0,05$). Türk öğrencilerin cinsiyetine göre sosyal medya bağımlılık ortalamalarının etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu görülmektedir ($d=0,40$).

Tablo 13 de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının yaşa göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 13. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
15	65	63,11	11,07	G.Arası	314,126	2	157,06	1,748	,176
16	186	65,17	9,34	G.İçi	34327,61	382	89,86		
17 ve üstü	134	65,75	8,82	Toplam	34641,74	384			
<i>Sosyal Aidiet</i>									
15	65	23,08	4,63	G.Arası	25,896	2	12,948	,852	,427
16	186	23,79	3,82	G.İçi	5803,766	382	15,193		
17 ve üstü	134	23,73	3,61	Toplam	5829,662	384			
<i>Aile Desteği</i>									
15	65	14,75	3,22	G.Arası	24,492	2	12,246	1,501	,224
16	186	15,22	2,82	G.İçi	3117,524	382	8,161		
17 ve üstü	134	15,50	2,72	Toplam	3142,016	384			
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
15	65	10,31	2,64	G.Arası	7,796	2	3,898	,596	,552
16	186	10,41	2,58	G.İçi	2500,345	382	6,545		
17 ve üstü	134	10,67	2,49	Toplam	2508,140	384			
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
15	65	14,97	3,00	G.Arası	37,478	2	18,739	2,708	,068
16	186	15,75	2,65	G.İçi	2643,577	382	6,920		
17 ve üstü	134	15,85	2,40	Toplam	2681,055	384			
Türk									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
15	18	63,11	12,63	G.Arası	257,219	2	128,609	1,236	,292
16	78	65,39	9,29	G.İçi	36615,739	352	104,022		
17 ve üstü	259	66,57	10,28	Toplam	36872,958	354			
<i>Sosyal Aidiet</i>									
15	18	23,73	4,87	G.Arası	20,249	2	10,123	,586	,557
16	78	24,79	4,02	G.İçi	6081,433	352	17,277		
17 ve üstü	259	24,82	4,15	Toplam	6101,679	354			
<i>Aile Desteği</i>									
15	18	14,83	3,40	G.Arası	26,801	2	13,401	1,579	,208
16	78	15,88	2,55	G.İçi	2986,917	352	8,486		
17 ve üstü	259	16,08	2,98	Toplam	3013,718	354			
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
15	18	9,67	3,63	G.Arası	23,640	2	11,820	1,664	,191
16	78	9,46	2,68	G.İçi	2500,991	352	7,105		
17 ve üstü	259	10,07	2,58	Toplam	2524,631	354			
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
15	18	14,89	3,38	G.Arası	14,480	2	7,240	,843	,431
16	78	15,26	2,72	G.İçi	3024,263	352	8,592		
17 ve üstü	259	15,61	2,96	Toplam	3038,744	354			

Tablo 13 de Türk ve Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Suriyeli öğrencilerin ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının ortalama değerlerine bakıldığında her yaş grubunun birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 14’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin yaşa göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 14. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
15	65	20,12	7,54	G.Arası	71,936	2	35,968	0,821	,441
16	186	20,93	6,13	G.İçi	1673,480	382	43,802		
17 ve üstü	134	21,40	6,80	Toplam	16804,416	384			
Türk									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
15	18	21,33	11,18	G.Arası	276,173	2	138,087	2,196	,113
16	78	17,08	7,63	G.İçi	22134,125	352	62,881		
17 ve üstü	259	17,47	7,76	Toplam	22410,299	354			

Tablo 14’de Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 15’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının aile yapısına göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 15. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Aile Yapısına Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
Anne,baba sağ	340	65,19	9,29	G.Arası	160,088	3	53,363	,590	,622
Anne sağ, baba vefat	38	63,89	11,44	G.İçi	34481,652	381	90,503		
Anne vefat,baba sağ	6	64,5	8,09	Toplam	34641,74	384			
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
Anne,baba sağ	340	23,76	3,78	G.Arası	43,091	3	14,364	,946	,419

<i>Anne sağ, baba vefat</i>	38	22,74	4,76	G.İçi	5796,571	381	15,188		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	6	23,5	4,23	Toplam	5829,662	384			
Aile Desteği									
<i>Anne, baba sağ</i>	340	15,29	2,81	G.Arası	33,927	3	11,309	1,386	,247
<i>Anne sağ, baba vefat</i>	38	15,0	3,33	G.İçi	3108,088	381	8,158		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	6	14,50	1,64	Toplam	3142,016	384			
Arkadaş / Sosyal Destek									
<i>Anne, baba sağ</i>	340	10,46	2,51	G.Arası	5,434	3	1,811	,276	,843
<i>Anne sağ, baba vefat</i>	38	10,76	2,91	G.İçi	2502,707	381	6,569		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	6	10,50	3,15	Toplam	2508,140	384			
Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma									
<i>Anne, baba sağ</i>	340	15,68	2,62	G.Arası	3,920	3	1,307	,186	,906
<i>Anne sağ, baba vefat</i>	38	15,39	2,97	G.İçi	2677,135	381	7,027		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	6	16,0	1,89	Toplam	2681,055	384			
Türk									
Psikolojik Dayanıklılık									
<i>Anne, baba sağ</i>	339	66,12	10,14	G.Arası	3,084	2	1,542	,015	,985
<i>Anne sağ, baba vefat</i>	13	66,38	10,81	G.İçi	36869,873	352	104,744		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	3	67,0	3,61	Toplam	36872,958	354			
Sosyal Aidiyet3									
<i>Anne, baba sağ</i>	339	24,75	4,14	G.Arası	9,257	2	4,628	,267	,766
<i>Anne sağ, baba vefat</i>	13	24,38	4,64	G.İçi	6092,422	352	17,308		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	3	26,33	4,04	Toplam	6101,679	354			
Aile Desteği									
<i>Anne, baba sağ</i>	339	15,95	2,95	G.Arası	5,597	2	2,799	,327	,721
<i>Anne sağ, baba vefat</i>	13	16,38	2,29	G.İçi	3008,121	352	8,546		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	3	17,0	2,0	Toplam	3013,718	354			
Arkadaş / Sosyal Destek									
<i>Anne, baba sağ</i>	339	9,87	2,68	G.Arası	25,527	2	12,763	1,798	,167
<i>Anne sağ, baba vefat</i>	13	11,23	2,45	G.İçi	2499,104	352	7,100		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	3	9,0	1,0	Toplam	2524,631	354			
Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma									
<i>Anne, baba sağ</i>	339	15,55	2,93	G.Arası	18,959	2	9,479	1,105	,332

<i>Anne sağ, baba vefat</i>	13	14,38	2,96	G.İçi	3019,785	352	8,579
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	3	14,67	1,53	Toplam	3038,744	354	

Tablo 15’de öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının aile yapısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Öğrencilerin anne babasının sağ ya da vefat etmiş olması psikolojik dayanıklılık düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

Tablo 16’da örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin aile yapısına göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 16. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapısına Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
<i>Anne, baba sağ</i>	340	20,84	6,66	G.Arası	80,81	3	26,936	,614	,606
<i>Anne sağ, baba vefat</i>	38	22,24	6,23	G.İçi	16723,607	381	43,894		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	6	20,0	7,13	Toplam	16804,416	384			
Türk									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
<i>Anne, baba sağ</i>	339	17,69	7,99	G.Arası	96,898	2	48,449	,764	,466
<i>Anne sağ, baba vefat</i>	13	14,92	5,99	G.İçi	22313,401	352	63,390		
<i>Anne vefat, baba sağ</i>	3	17,0	12,16	Toplam	22410,299	354			

Tablo 16’da Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin aile yapısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 17’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının anne eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 17. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyi Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
<i>İlkokul</i>	22	63,82	9,67	G.Arası	70,814	5	14,163	,155	,978
<i>Ortaokul</i>	77	64,91	10,2	G.İçi	34570,927	379	91,216		
<i>Lise</i>	165	65,31	8,88	Toplam	34641,74	384			
<i>Üniversite</i>	101	65,08	10,2						
<i>Yüksek lisans</i>	16	64,56	9,09						
<i>Doktora</i>	4	62,75	5,56						
<i>Sosyal Aidiet</i>									
<i>İlkokul</i>	22	22,77	4,81	G.Arası	38,351	5	7,670	,502	,775
<i>Ortaokul</i>	77	23,87	3,94	G.İçi	5791,312	379	15,281		
<i>Lise</i>	165	23,85	3,56	Toplam	5829,662	384			
<i>Üniversite</i>	101	23,41	4,14						
<i>Yüksek lisans</i>	16	23,5	4,23						
<i>Doktora</i>	4	22,5	4,20						
<i>Aile Desteği</i>									
<i>İlkokul</i>	22	14,72	2,76	G.Arası	10,955	5	2,191	,265	,932
<i>Ortaokul</i>	77	15,42	3,08	G.İçi	3131,061	379	8,261		
<i>Lise</i>	165	15,28	2,83	Toplam	3142,016	384			
<i>Üniversite</i>	101	15,21	2,89						
<i>Yüksek lisans</i>	16	14,87	2,47						
<i>Doktora</i>	4	15,0	1,41						
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
<i>İlkokul</i>	22	10,77	2,54	G.Arası	16,160	5	3,232	,492	,783
<i>Ortaokul</i>	77	10,27	2,54	G.İçi	2491,980	379	6,575		
<i>Lise</i>	165	10,59	2,47	Toplam	2508,140	384			
<i>Üniversite</i>	101	10,45	2,7						
<i>Yüksek lisans</i>	16	10,5	2,37						
<i>Doktora</i>	4	9,0	4,32						
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
<i>İlkokul</i>	22	15,54	2,87	G.Arası	21,735	5	4,347	,620	,685
<i>Ortaokul</i>	77	15,35	2,95	G.İçi	2659,320	379	7,017		
<i>Lise</i>	165	15,58	2,50	Toplam	2681,055	384			
<i>Üniversite</i>	101	16,0	2,60						
<i>Yüksek lisans</i>	16	15,69	2,77						
<i>Doktora</i>	4	16,25	0,5						
Türk									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
<i>İlkokul</i>	244	66,59	9,64	G.Arası	1239,175	3	413,058	4,069	,007*
<i>Ortaokul</i>	81	65,05	11,44	G.İçi	35633,783	351	101,521		
<i>Lise</i>	28	67,04	9,73	Toplam	36872,958	354			
<i>Üniversite</i>	2	43,00	4,24						
<i>Sosyal Aidiet</i>									

<i>İlkokul</i>	244	24,05	3,92	G.Arası	166,605	3	55,535	3,284	,021*
<i>Ortaokul</i>	81	23,95	4,73	G.İçi	5935,074	351	16,909		
<i>Lise</i>	28	24,96	3,96	Toplam	6101,679	354			
<i>Üniversite</i>	2	18,00	2,83						
<i>Aile Desteği</i>									
<i>İlkokul</i>	244	16,05	2,73	G.Arası	52,877	3	17,626	2,089	,101
<i>Ortaokul</i>	81	15,92	3,28	G.İçi	2960,842	351	8,435		
<i>Lise</i>	28	15,75	3,25	Toplam	3013,718	354			
<i>Üniversite</i>	2	11,00	1,41						
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
<i>İlkokul</i>	244	9,95	2,58	G.Arası	47,145	3	15,715	2,226	,085
<i>Ortaokul</i>	81	9,98	2,78	G.İçi	2477,486	351	7,058		
<i>Lise</i>	28	10,39	2,88	Toplam	2524,631	354			
<i>Üniversite</i>	2	9,92	3,53						
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
<i>İlkokul</i>	244	15,53	2,89	G.Arası	104,093	3	34,698	4,150	,007*
<i>Ortaokul</i>	81	15,41	2,94	G.İçi	2934,650	351	8,361		
<i>Lise</i>	28	15,93	2,76	Toplam	30308,744	354			
<i>Üniversite</i>	2	8,5	0,71						

*p<0,05

Tablo 17’de Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05).

Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anne eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(3,351)}=4,069$; $p<0,05$) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre üniversite mezunu anneye sahip öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Annenin eğitim düzeyinin psikolojik dayanıklılık düzeylerine olan etkisi %3 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,034$). Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal aidiyet alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(3,351)}=3,284$; $p<0,05$) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre üniversite mezunu anneye sahip öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Annenin eğitim düzeyinin sosyal aidiyet alt boyutuna olan etkisi %3 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,027$). Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin aile desteği alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. (p>0,05). Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin arkadaş/sosyal destek alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. (p>0,05). Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık

düzeyinin sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(3,351)}=4,150$; $p<0,05$) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre üniversite mezunu anneye sahip öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Annenin eğitim düzeyinin sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutuna olan etkisi %3 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,034$).

Örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anne eğitim seviyesine göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 18’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anne eğitim seviyesine göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 18. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyi Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
İlkokul	22	21,68	7,15	G.Arası	554,751	5	110,950	2,588	,026*
Ortaokul	77	21,57	6,95	G.İçi	1624,665	379	42,875		
Lise	165	21,16	6,25	Toplam	16804,416	384			
Üniversite	101	19,62	6,49						
Yüksek lisans	16	21,12	7,27						
Doktora	4	30,0	4,83						
Türk									
İlkokul	244	17,61	8,07	G.Arası	131,990	3	43,997	,693	,557
Ortaokul	81	18,15	8,21	G.İçi	22278,309	351	63,471		
Lise	28	16,07	6,30	Toplam	22410,299	354			
Üniversite	2	13,00	1,41						

* $p<0,05$

Tablo 18’de Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anne eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(5,379)}=4,069$; $p<0,05$) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre üniversite mezunu anneye sahip öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Annenin eğitim düzeyinin sosyal medya bağımlılık düzeylerine olan etkisinin %3 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,033$).

Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ve alt boyutlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 19’da örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının baba eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 19. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyi Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
<i>İlkokul</i>	6	57,83	8,32	G.Arası	386,180	5	77,236	,855	,512
<i>Ortaokul</i>	46	65,39	9,62	G.İçi	34255,560	379	90,384		
<i>Lise</i>	133	64,74	9,45	Toplam	34641,750	384			
<i>Üniversite</i>	145	65,23	9,89						
<i>Yüksek lisans</i>	41	65,22	9,35						
<i>Doktora</i>	14	66,92	5,12						
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
<i>İlkokul</i>	6	22,33	2,94	G.Arası	26,430	5	5,286	,345	,885
<i>Ortaokul</i>	46	24,17	3,55	G.İçi	5803,232	379	15,312		
<i>Lise</i>	133	23,64	3,92	Toplam	5829,662	384			
<i>Üniversite</i>	145	23,57	4,02						
<i>Yüksek lisans</i>	41	23,46	4,10						
<i>Doktora</i>	14	23,93	3,56						
<i>Aile Desteği</i>									
<i>İlkokul</i>	6	13,00	3,74	G.Arası	49,349	5	9,870	1,210	,304
<i>Ortaokul</i>	46	15,63	2,85	G.İçi	3092,667	379	8,160		
<i>Lise</i>	133	15,01	2,92	Toplam	3142,016	384			
<i>Üniversite</i>	145	15,43	2,94						
<i>Yüksek lisans</i>	41	15,24	2,52						
<i>Doktora</i>	14	15,07	1,68						
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
<i>İlkokul</i>	6	8,67	3,44	G.Arası	43,132	5	8,626	1,326	,252
<i>Ortaokul</i>	46	10,34	2,39	G.İçi	2465,008	379	6,504		
<i>Lise</i>	133	10,65	2,66	Toplam	2508,140	384			
<i>Üniversite</i>	145	10,29	2,54						
<i>Yüksek lisans</i>	41	10,81	2,58						
<i>Doktora</i>	14	11,28	1,27						
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
<i>İlkokul</i>	6	13,83	1,33	G.Arası	58,045	5	11,609	1,677	,139
<i>Ortaokul</i>	46	15,28	2,81	G.İçi	2623,010	379	6,921		
<i>Lise</i>	133	15,44	2,73	Toplam	2681,055	384			
<i>Üniversite</i>	145	15,94	2,62						
<i>Yüksek lisans</i>	41	15,71	2,50						
<i>Doktora</i>	14	16,65	1,59						

	N	Ort	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Türk									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
<i>İlkokul</i>	153	65,56	10,44	G.Arası	336,943	3	112,314	1,079	,358
<i>Ortaokul</i>	133	66,74	9,98	G.İçi	36536,015	351	104,091		
<i>Lise</i>	59	67,05	10,36	Toplam	36872,958	354			
<i>Üniversite</i>	10	61,8	8,08						
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
<i>İlkokul</i>	153	24,35	4,32	G.Arası	47,398	3	15,799	,916	,433
<i>Ortaokul</i>	133	25,11	3,97	G.İçi	6054,281	351	17,249		
<i>Lise</i>	59	25,03	4,19	Toplam	6101,679	354			
<i>Üniversite</i>	10	24,60	3,50						
<i>Aile Desteği</i>									
<i>İlkokul</i>	153	15,91	2,71	G.Arası	22,294	3	7,431	,872	,456
<i>Ortaokul</i>	133	16,09	3,04	G.İçi	2991,425	351	8,523		
<i>Lise</i>	59	16,08	3,19	Toplam	3013,679	354			
<i>Üniversite</i>	10	14,6	2,72						
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
<i>İlkokul</i>	153	9,97	2,72	G.Arası	4,050	3	1,350	,188	,905
<i>Ortaokul</i>	133	9,86	2,75	G.İçi	2520,581	351	7,181		
<i>Lise</i>	59	10,0	2,44	Toplam	2524,631	354			
<i>Üniversite</i>	10	9,40	2,46						
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
<i>İlkokul</i>	153	15,32	2,91	G.Arası	72,311	3	24,104	2,852	,037*
<i>Ortaokul</i>	133	15,67	2,88	G.İçi	2966,433	351	8,451		
<i>Lise</i>	59	15,93	2,91	Toplam	3038,744	354			
<i>Üniversite</i>	10	13,20	2,78						

*p<0,05

Tablo 19’da Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05).

Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının baba eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05). Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutunun baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. (F_(3,351)=2,852; p<0,05) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre üniversite mezunu babaya sahip öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Babanın eğitim düzeyinin sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutuna olan etkisi %2 olduğu görülmektedir ($\eta^2 = 0,024$).

Tablo 20’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin baba eğitim seviyesine göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 20. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyi Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
<i>İlkokul</i>	6	20,66	8,24	G.Arası	39,245	5	7,849	,177	,971
<i>Ortaokul</i>	46	21,30	5,87	G.İçi	16764,171	379	44,235		
<i>Lise</i>	133	21,29	6,92	Toplam	16804,416	384			
<i>Üniversite</i>	145	20,61	6,62						
<i>Yüksek lisans</i>	41	20,83	6,12						
<i>Doktora</i>	14	20,78	7,55						
Türk									
<i>İlkokul</i>	153	17,78	7,78	G.Arası	109,783	3	36,594	,576	,631
<i>Ortaokul</i>	133	17,23	8,29	G.İçi	22300,515	351	65,534		
<i>Lise</i>	59	17,37	7,39	Toplam	22410,299	354			
<i>Üniversite</i>	10	20,50	9,65						

*p<0,05

Tablo 20’de Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin baba eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05). Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ve alt boyutlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05).

Tablo 21’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının sosyoekonomik düzeyine göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 21. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyoekonomik Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
<i>Düşük</i>	56	66,30	9,73	G.Arası	496,592	2	248,296	2,778	,063
<i>Orta</i>	312	64,55	9,47	G.İçi	34145,148	382	89,385		
<i>Yüksek</i>	17	69,47	7,95	Toplam	34641,740	384			
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
<i>Düşük</i>	56	23,91	3,88	G.Arası	42,373	2	21,186	1,398	,248
<i>Orta</i>	312	23,52	3,92	G.İçi	5787,290	382	15,150		

<i>Yüksek</i>	17	25,06	3,39	Toplam	5829,662	384			
<i>Aile Desteği</i>									
<i>Düşük</i>	56	15,18	3,03	G.Arası	29,617	2	14,809	1,818	,164
<i>Orta</i>	312	15,18	2,84	G.İçi	3112,398	382	8,148		
<i>Yüksek</i>	17	16,53	2,40	Toplam	2142,016	384			
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
<i>Düşük</i>	56	10,84	2,65	G.Arası	40,608	2	20,304	3,143	,044*
<i>Orta</i>	312	10,35	2,49	G.İçi	2467,532	382	6,460		
<i>Yüksek</i>	17	11,76	3,01	Toplam	2508,140	384			
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
<i>Düşük</i>	56	16,37	2,56	G.Arası	40,165	2	20,082	2,905	,056
<i>Orta</i>	312	15,50	2,65	G.İçi	2640,890	382	6,913		
<i>Yüksek</i>	17	16,12	2,34	Toplam	2681,055	384			
Türk									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
<i>Düşük</i>	46	63,17	10,72	G.Arası	474,780	2	237,390	2,296	,102
<i>Orta</i>	290	66,63	9,82	G.İçi	36398,177	352	103,404		
<i>Yüksek</i>	19	65,89	13,58	Toplam	36872,958	354			
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
<i>Düşük</i>	46	24,00	4,28	G.Arası	32,473	2	16,237	,942	,391
<i>Orta</i>	290	24,89	4,08	G.İçi	6069,206	352	17,242		
<i>Yüksek</i>	19	24,53	4,94	Toplam	6101,679	354			
<i>Aile Desteği</i>									
<i>Düşük</i>	46	15,35	3,13	G.Arası	33,586	2	16,793	1,983	,139
<i>Orta</i>	290	16,12	2,77	G.İçi	2980,133	352	8,466		
<i>Yüksek</i>	19	15,26	4,25	Toplam	3013,718	354			
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
<i>Düşük</i>	46	9,78	2,47	G.Arası	15,633	2	7,817	1,097	,335
<i>Orta</i>	290	9,88	2,63	G.İçi	2508,998	352	7,128		
<i>Yüksek</i>	19	10,79	3,61	Toplam	2524,631	354			
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
<i>Düşük</i>	46	14,04	2,86	G.Arası	114,643	2	57,321	6,900	,001*
<i>Orta</i>	290	15,74	2,83	G.İçi	2924,101	352	8,307		
<i>Yüksek</i>	19	15,31	3,64	Toplam	3038,744	354			

Tablo 21’de öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının sosyoekonomik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin arkadaş/sosyal destek alt boyutunun sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(2,382)}=3,143$; $p<0,05$) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre yüksek gelir düzeyine sahip olduğunu ifade eden öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin sosyoekonomik durumlarının arkadaş/sosyal destek alt boyutuna olan etkisi %2 olduğu görülmektedir ($\eta^2=0,016$).

Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutunun sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(2,352)}=6,900$; $p<0,05$) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre düşük gelir düzeyine sahip olduğunu ifade eden öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Türk öğrencilerin sosyoekonomik durumlarının sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutuna olan etkisi %4 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,038$).

Tablo 22’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyoekonomik düzeyine göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 22. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyoekonomik Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
Düşük	56	22,39	7,68	G.Arası	140,794	2	70,397	1,614	,200
Orta	312	20,75	6,31	G.İçi	16663,622	382	43,622		
Yüksek	17	20,12	8,11	Toplam	16804,416	384			
Türk									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
Düşük	46	18,41	8,09	G.Arası	141,393	2	70,697	1,117	,328
Orta	290	17,31	7,76	G.İçi	22268,905	352	63,264		
Yüksek	19	19,75	10,31	Toplam	22410,299	354			

Tablo 22’de Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 23’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının sosyal medyada geçirdikleri zamana göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 23. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
0-2 saat	121	64,15	10,01	G.Arası	155,011	3	51,670	,571	,635
2-4 saat	146	65,64	9,08	G.İçi	34486,729	381	90,516		

4-6 saat	82	64,26	9,93	Toplam	34641,740	384			
6 saat üzeri	36	63,86	8,49						
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
0-2 saat	121	23,93	3,90	G.Arası	173,260	3	57,753	3,890	,009*
2-4 saat	146	24,16	3,49	G.İçi	5656,402	381	14,846		
4-6 saat	82	23,06	4,05	Toplam	5829,662	384			
6 saat üzeri	36	22,00	4,57						
<i>Aile Desteği</i>									
0-2 saat	121	15,19	2,95	G.Arası	54,257	3	18,086	2,232	,084
2-4 saat	146	15,32	2,91	G.İçi	3087,759	381	8,104		
4-6 saat	82	14,74	2,75	Toplam	3142,016	384			
6 saat üzeri	36	16,19	2,34						
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
0-2 saat	121	10,31	2,66	G.Arası	6,294	3	2,098	,319	,811
2-4 saat	146	10,50	2,40	G.İçi	2501,847	381	6,567		
4-6 saat	82	10,62	2,66	Toplam	2508,140	384			
6 saat üzeri	36	10,67	2,61						
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
0-2 saat	121	15,72	2,69	G.Arası	18,444	3	6,148	,880	,452
2-4 saat	146	15,66	2,64	G.İçi	2662,611	381	6,988		
4-6 saat	82	15,83	2,79	Toplam	2681,055	384			
6 saat üzeri	36	15,00	2,10						
Türk									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
0-2 saat	176	67,39	9,68	G.Arası	1262,554	3	420,851	4,148	,007*
2-4 saat	114	66,38	8,73	G.İçi	35610,403	351	101,454		
4-6 saat	41	61,73	13,35	Toplam	36872,958	354			
6 saat üzeri	24	63,37	12,32						
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
0-2 saat	176	25,02	3,92	G.Arası	182,447	3	60,816	3,606	,014*
2-4 saat	114	25,19	3,58	G.İçi	5919,232	351	16,864		
4-6 saat	41	23,09	5,62	Toplam	6101,679	354			
6 saat üzeri	24	23,54	4,72						
<i>Aile Desteği</i>									
0-2 saat	176	16,39	2,74	G.Arası	98,017	3	32,672	3,933	,009*
2-4 saat	114	15,89	2,86	G.İçi	2915,701	351	8,307		
4-6 saat	41	14,89	3,38	Toplam	3013,718	354			
6 saat üzeri	24	15,12	3,11						
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
0-2 saat	176	10,06	2,69	G.Arası	29,238	3	9,746	1,371	,251
2-4 saat	114	10,00	2,51	G.İçi	2495,393	351	7,109		
4-6 saat	41	9,15	2,73	Toplam	2524,631	354			
6 saat üzeri	24	9,79	3,05						
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
0-2 saat	176	15,91	2,54	G.Arası	75,985	3	25,328	3,001	,031*
2-4 saat	114	15,29	2,93	G.İçi	2962,758	351	8,441		

4-6 saat	41	14,61	3,84	Toplam	3038,744	354
6 saat üzeri	24	15,49	3,46			

*p<0,05

Tablo 23’de Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal aidiyet alt boyutunun sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,381)}=3,89$; $p<0,05$). Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre 6 saat üzeri sosyal medyada zaman geçiren öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın sosyal aidiyet alt boyutuna olan etkisi %3 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,030$).

Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,351)}=4,148$; $p<0,05$). Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre 2 saat ve altında sosyal medyada zaman geçiren öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Türk öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın psikolojik dayanıklılık düzeylerine olan etkisi %3 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,034$).

Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal aidiyet alt boyutunun sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,351)}=3,606$; $p<0,05$). Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre 4-6 saat arası sosyal medyada zaman geçiren öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Türk öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın sosyal aidiyet alt boyutuna olan etkisi %3 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,030$).

Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin aile desteği alt boyutunun sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,351)}=3,933$; $p<0,05$). Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre 2 saat ve altında sosyal medyada zaman geçiren öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Türk öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın aile desteği alt boyutuna olan etkisi %3 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,033$).

Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin arkadaş/sosyal destek alt boyutunun sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutunun sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(3,351)}=3,001$; $p<0,05$) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre 4-6 saat arası sosyal medyada zaman geçiren öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Türk öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutuna olan etkisi %2 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,025$).

Tablo 24’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medyada geçirdikleri zamana göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 24. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
0-2 saat	121	17,29	6,60	G.Arası	3538,774	3	1179,591	33,879	,000*
2-4 saat	146	20,88	5,15	G.İçi	13265,641	381	34,818		
4-6 saat	82	24,11	6,15	Toplam	16804,416	384			
6 saat üzeri	36	26,47	6,64						
Türk									
0-2 saat	176	13,12	4,54	G.Arası	8695,835	3	2898,612	74,185	,000*
2-4 saat	114	19,70	7,30	G.İçi	13714,464	351	39,073		
4-6 saat	41	24,90	7,61	Toplam	22410,299	354			
6 saat üzeri	24	27,75	8,76						

* $p<0,05$

Tablo 24’de Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,381)}=33,879$; $p<0,05$). Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre 2 saat ve altında sosyal medyada zaman geçiren öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın sosyal medya bağımlılık düzeylerine olan etkisi %21 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,211$).

Türk öğrencilerin sosyal medya bağıllık düzeylerinin sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,351)}=74,185$; $p<0,05$). Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre 2 saat ve altında sosyal medyada zaman geçiren öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Türk öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın sosyal medya bağıllık düzeylerine olan etkisi %4 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,039$).

Tablo 25’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının en çok kullanılan sosyal medya uygulamasına göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 25. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin En Çok Kullanılan Sosyal Medyaya Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
Instagram	201	64,96	9,71	G.Arası	15,015	3	5,005	,055	,983
Facebook	32	65,44	10,37	G.İçi	34457,962	380	90,679		
Youtube	89	64,74	9,10	Toplam	34472,977	383			
Whatsapp	62	65,21	9,03						
<i>Sosyal Aidiet</i>									
Instagram	201	23,43	4,20	G.Arası	40,219	3	13,406	,886	,450
Facebook	32	24,59	3,54	G.İçi	5770,465	380	15,185		
Youtube	89	23,64	3,57	Toplam	5810,685	383			
Whatsapp	62	23,82	3,46						
<i>Aile Desteği</i>									
Instagram	201	15,24	2,84	G.Arası	2,069	3	,690	,084	,969
Facebook	32	16,00	3,15	G.İçi	3117,220	380	8,203		
Youtube	89	15,22	2,81	Toplam	3119,289	383			
Whatsapp	62	16,31	2,86						
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
Instagram	201	10,52	2,44	G.Arası	1,488	3	,896	,075	,973
Facebook	32	10,31	2,96	G.İçi	2500,301	380	6,580		
Youtube	89	10,47	2,61	Toplam	2501,789	383			
Whatsapp	62	10,42	2,67						
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
Instagram	201	15,78	2,60	G.Arası	9,020	3	3,007	,428	,733
Facebook	32	15,53	2,98	G.İçi	2670,219	380	7,027		
Youtube	89	15,40	2,45	Toplam	2679,240	383			
Whatsapp	62	15,65	2,89						

Türk

<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
<i>Instagram</i>	201	65,44	10,05	G.Arası	625,339	3	208,446	2,020	,111
<i>Facebook</i>	14	62,21	8,71	G.İçi	36123,150	350	103,209		
<i>Youtube</i>	58	67,53	12,00	Toplam	36748,489	353			
<i>Whatsapp</i>	81	67,70	9,16						
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
<i>Instagram</i>	201	24,50	4,29	G.Arası	54,939	3	18,313	1,071	,362
<i>Facebook</i>	14	24,00	3,26	G.İçi	5986,431	350	17,104		
<i>Youtube</i>	58	25,26	4,44	Toplam	6041,370	353			
<i>Whatsapp</i>	81	25,25	3,60						
<i>Aile Desteği</i>									
<i>Instagram</i>	201	15,83	2,80	G.Arası	37,784	3	12,595	1,482	,219
<i>Facebook</i>	14	14,86	3,13	G.İçi	2974,874	350	8,500		
<i>Youtube</i>	58	16,14	3,49	Toplam	3012,658	353			
<i>Whatsapp</i>	81	16,39	2,71						
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
<i>Instagram</i>	201	9,87	2,61	G.Arası	4,562	3	1,521	,211	,889
<i>Facebook</i>	14	9,50	2,31	G.İçi	2519,223	350	7,198		
<i>Youtube</i>	58	10,05	3,11	Toplam	2523,785	353			
<i>Whatsapp</i>	81	10,01	2,58						
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
<i>Instagram</i>	201	15,23	2,99	G.Arası	96,393	3	32,131	3,838	,010*
<i>Facebook</i>	14	13,86	2,96	G.İçi	2930,096	350	8,372		
<i>Youtube</i>	58	16,08	2,93	Toplam	3026,489	353			
<i>Whatsapp</i>	81	16,05	2,58						

*p<0,05

Tablo 25'te Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının en çok kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05).

Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının en çok kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05). Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutunun en çok kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(3,351)}=3,838$; p<0,05) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre Facebook kullanan öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Türk öğrencilerin en çok kullanılan sosyal medya uygulamasının sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutuna olan etkisi %4 olduğu görülmektedir ($\eta^2=0,036$).

Tablo 26’da örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının en çok kullanılan sosyal medya uygulamasına göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 26. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin En Çok kullanılan Sosyal Medyaya Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
Instagram	201	21,86	6,21	G.Arası	360,572	3	120,191	2,784	,041*
Facebook	32	19,56	5,63	G.İçi	16408,218	380	43,180		
Youtube	89	20,43	7,42	Toplam	16768,789	383			
Whatsapp	62	19,63	6,87						
Türk									
Instagram	201	19,19	8,41	G.Arası	1427,025	3	475,675	7,934	,000*
Facebook	14	18,14	7,31	G.İçi	20982,933	350	59,951		
Youtube	58	14,13	6,65	Toplam	22409,958	353			
Whatsapp	81	15,96	6,72						

*p<0,05

Tablo 26’da Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin en çok kullandıkları sosyal medya uygulamasına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,380)}=2,784$; $p<0,05$). Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre Instagram kullanan öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin en çok kullanılan sosyal medya uygulamasının sosyal medya bağımlılık düzeylerine olan etkisi %2 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,022$).

Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin en çok kullandıkları sosyal medya uygulamasına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,350)}=7,934$; $p<0,05$). Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre Instagram kullanan öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Türk öğrencilerin en çok kullanılan sosyal medya uygulamasının sosyal medya bağımlılık düzeylerine olan etkisi %6 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,064$).

Tablo 27’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının sosyal medya için kullanılan teknolojik alete göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 27. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Kullanılan Teknolojik Alete Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
Telefon	353	65,26	9,39	G.Arası	494,129	2	247,064	2,764	,064
Tablet	17	65,17	8,81	G.İçi	34147,612	382	89,392		
Bilgisayar	15	59,40	11,46	Toplam	34641,740	384			
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
Telefon	353	23,67	3,82	G.Arası	99,742	2	49,871	3,325	,037*
Tablet	17	25,12	2,95	G.İçi	5729,920	382	15,00		
Bilgisayar	15	21,60	5,68	Toplam	5829,662	384			
<i>Aile Desteği</i>									
Telefon	353	15,34	2,83	G.Arası	51,091	2	25,546	3,157	,044*
Tablet	17	14,59	2,92	G.İçi	3090,924	382	8,091		
Bilgisayar	15	13,60	2,97	Toplam	3142,016	384			
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
Telefon	353	10,56	2,57	G.Arası	32,525	2	16,263	2,509	,083
Tablet	17	10,06	2,13	G.İçi	2475,615	382	6,481		
Bilgisayar	15	9,13	2,19	Toplam	2508,140	384			
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
Telefon	353	15,69	2,61	G.Arası	6,661	2	3,330	,476	,622
Tablet	17	15,41	2,62	G.İçi	2674,394	382	7,001		
Bilgisayar	15	15,07	3,41	Toplam	2681,055	384			
Türk									
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>									
Telefon	328	66,05	10,37	G.Arası	99,806	2	49,903	,478	,621
Tablet	8	69,62	5,34	G.İçi	36773,152	352	104,469		
Bilgisayar	19	66,21	8,58	Toplam	36872,958	354			
<i>Sosyal Aidiyet</i>									
Telefon	328	24,74	4,23	G.Arası	16,616	2	8,308	,481	,619
Tablet	8	26,15	2,42	G.İçi	6085,063	352	17,287		
Bilgisayar	19	24,47	3,29	Toplam	6101,679	354			
<i>Aile Desteği</i>									
Telefon	328	15,97	2,98	G.Arası	3,281	2	1,641	,192	,826
Tablet	8	16,50	2,56	G.İçi	3010,437	352	8,552		
Bilgisayar	19	15,74	1,79	Toplam	3013,718	354			
<i>Arkadaş / Sosyal Destek</i>									
Telefon	328	9,88	2,70	G.Arası	6,001	2	3,000	,419	,658
Tablet	8	10,62	1,68	G.İçi	2518,630	352	7,155		
Bilgisayar	19	10,21	2,51	Toplam	2524,631	354			
<i>Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma</i>									
Telefon	328	15,46	2,98	G.Arası	8,308	2	4,154	,483	,618
Tablet	8	16,37	1,85	G.İçi	3030,435	352	8,609		
Bilgisayar	19	15,79	2,22	Toplam	3038,744	354			

*p<0,05

Tablo 27’de Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyal medya için kullanılan teknolojik alete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal aidiyet alt boyutuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(3,382)}=3,352$; $p<0,05$) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre Tablet kullanan öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin sosyal medya için kullanılan teknolojik aletin sosyal aidiyet alt boyutuna olan etkisi %2 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,017$).

Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin aile desteği alt boyutuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F_{(3,382)}=3,157$; $p<0,05$) Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre Bilgisayar kullanan öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin sosyal medya için kullanılan teknolojik aletin aile desteği alt boyutuna olan etkisi %2 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,016$).

Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin arkadaş /sosyal destek ve sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma alt boyutlarının sosyal medya için kullanılan teknolojik alete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının sosyal medya için kullanılan teknolojik alete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 28’de örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medya için kullanılan teknolojik alete göre ortalama, standart sapma değerleri ve anova sonuçları yer almaktadır.

Tablo 28. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Kullanılan Teknolojik Alete Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	Ort	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli									
<i>Sosyal Medya Bağımlılık</i>									
Telefon	353	21,02	6,62	G.Arası	31,843	2	15,922	,363	,696
Tablet	17	21,06	6,08	G.İçi	16772,573	382	43,907		
Bilgisayar	15	19,53	7,22	Toplam	16804,416	384			
Türk									
Telefon	328	17,94	8,02	G.Arası	597,222	2	298,611	4,819	,009*
Tablet	8	15,37	8,11	G.İçi	21813,077	352	61,969		
Bilgisayar	19	12,37	4,31	Toplam	22410,299	354			

*p<0,05

Tablo 28’de Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medya için kullanılan teknolojik alete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>0,05).

Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medya için kullanılan teknolojik alete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,352)}=4,819$; p<0,05). Farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine bakılmıştır. Buna göre Telefon kullanan öğrencilerin ortalamaları diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Türk öğrencilerin sosyal medya için kullanılan teknolojik aletin sosyal medya bağımlılık düzeylerine olan etkisi %3 olduğu görülmektedir ($\eta^2 =0,027$).

Tablo 29’da örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk Öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve alt boyutlarının sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere bağımsız grup t testi yapılmıştır.

Tablo 29. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Teknolojik Alete Sahip Olmasına Göre Bağımsız t Testi Sonuçları

Değişken	Gruplar	N	Ort	ss	t testi				
					t	Sd	p		
Suriye	Psikolojik Dayanıklılık	Evet	281	65,03	9,46	,021	383	,984	
		Hayır	104	65,00	9,65				
	Sosyal Aidiyet	Evet	281	23,55	3,86	-,779	383	,436	
		Hayır	104	23,90	4,01				
	Aile Desteği	Evet	281	15,27	2,84	,395	383	,693	
		Hayır	104	15,14	2,93				
	Arkadaş / Sosyal Destek	Evet	281	10,51	2,59	,370	383	,712	
		Hayır	104	10,40	2,47				
	Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma	Evet	281	15,69	2,61	,478	383	,662	
		Hayır	104	15,56	2,75				
	Türk	Psikolojik Dayanıklılık	Evet	206	66,24	10,00	,210	353	,834
			Hayır	149	66,00	10,51			
Sosyal Aidiyet		Evet	206	24,84	4,15	,478	353	,633	
		Hayır	149	24,63	4,16				
Aile Desteği		Evet	206	16,94	2,83	-,265	353	,791	
		Hayır	149	16,02	3,05				
Arkadaş / Sosyal Destek		Evet	206	10,03	2,53	,959	353	,338	
		Hayır	149	9,76	2,86				
Sosyal Beceri Sergileme/Kendini Ortaya Koyma		Evet	206	15,42	2,96	-,555	353	,579	
		Hayır	149	15,59	2,90				

*p<0,05

Tablo 29’da sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasına göre öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının aritmetik

ortalamaları ve standart sapmaları yer almaktadır. Tabloya göre Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasına göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir.

Tablo 30’da örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık ölçeğinin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere bağımsız grup t testi yapılmıştır.

Tablo 30. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Teknolojik Alete Sahip Olmasına Göre Bağımsız t Testi Sonuçları

	Değişken	Gruplar	N	Ort	ss	t testi		
						t	Sd	p
Suriye	Sosyal Medya Bağımlılık	Evet	281	21,23	6,29	1,336	383	,182
		Hayır	104	20,22	7,38			
Türk	Sosyal Medya Bağımlılık	Evet	206	19,45	8,39	5,406	353	,000*
		Hayır	149	15,00	6,50			

*p<0,05

Tablo 30’da sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasına göre öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları yer almaktadır. Tabloya göre Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasına göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir ($p>0,05$)

Tabloya göre Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasına göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Buna göre Türk teknolojik alete sahip olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyi (ort=19,45) , teknolojik alete sahip olmayan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerine (ort=15,00) göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. ($t=5,406$; $p<0,05$). Türk öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasına göre sosyal medya bağımlılık ortalamalarına ait etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu görülmektedir ($d=0,58$).

Tablo 31’de örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın anne ve babalarının doğum yerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 31. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Anne ve Babalarının Doğum Yeri Arasındaki İlişki

Saat	Anne ve Baba Doğum Yeri		TOPLAM	
	Suriye	Türkiye		
0-2 saat	Frekans	121	176	297
	Yüzde (%)	31,4	49,6	40,1
2-4 saat	Frekans	146	114	260
	Yüzde (%)	37,9	32,1	35,1
4-6 saat	Frekans	82	41	123
	Yüzde (%)	21,3	11,5	16,6
6 saat üzeri	Frekans	36	24	60
	Yüzde (%)	9,4	6,8	8,1
TOPLAM		385	355	740
	$\chi^2 = 29,022$		s.d = 3	, p =0.000

Tablo 31’de örnekleme yer alan öğrencilerin günde sosyal medyada geçirdikleri zamanın anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 29,022$; $p < 0,05$). Buna göre Suriyeli olan öğrencilerin %31’i 0-2 saat, %38’i 2-4 saat, %21’i 4-6 saat ve %9’u 6 saat üzeri zamanını sosyal medyada geçirirken, Türk öğrencilerin %50’si 0-2 saat, %32’si 2-4 saat, %11’i 4-6 saat ve %7 si 6 saat ve üzeri zamanını sosyal medyada geçirmektedir.

Tablo 32’de örnekleme yer alan öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın anne ve babalarının doğum yerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 32. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Anne ve Babalarının Doğum Yeri Arasındaki İlişki

Sosyal Medya	Anne ve Baba Doğum Yeri		TOPLAM	
	Suriye	Türkiye		
Instagram	Frekans	201	201	402
	Yüzde (%)	52,3	56,8	54,5
Facebook	Frekans	32	14	46
	Yüzde (%)	8,3	4,0	6,2
Youtube	Frekans	89	58	147
	Yüzde (%)	23,2	16,4	19,9
Whatsapp	Frekans	62	81	143
	Yüzde (%)	16,1	22,9	19,4
TOPLAM		384	354	738

$$\chi^2 = 14,910$$

$$s.d = 3, p = 0,002$$

Tablo 32’de örnekleme yer alan öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 14,910$; $p < 0,05$). Buna göre Suriyeli olan öğrencilerin %52’si Instagram, %8’i Facebook, %23’ü Youtube ve %16’sı Whatsapp uygulamasını kullanırken, Türk öğrencilerin %57’si Instagram, %4’ü Facebook, %16’sı Youtube ve %23’ü Whatsapp uygulamasını kullanmaktadır.

Tablo 33’de örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin anne ve babalarının doğum yerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 33. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Anne ve Babalarının Doğum Yeri Arasındaki İlişki

Teknolojik Alet	Anne ve Baba Doğum Yeri		TOPLAM	
	Suriye	Türkiye		
Telefon	Frekans	353	328	681
	Yüzde (%)	91,7	92,4	92,0
Tablet	Frekans	17	8	25
	Yüzde (%)	4,4	2,3	3,4
Bilgisayar	Frekans	15	19	34
	Yüzde (%)	3,9	5,4	4,6
TOPLAM		385	355	740

$\chi^2 = 3,418$ $s.d = 2$ $, p = 0,181$

Tablo 33’de örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Tablo 34’te örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasının anne ve babalarının doğum yerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 34. Suriyeli ve Türk Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Anne ve Babalarının Doğum Yeri Arasındaki İlişki

Sahip Olma	Anne ve Baba Doğum Yeri		TOPLAM	
	Suriye	Türkiye		
Evet	Frekans	281	206	487
	Yüzde (%)	73,0	58,0	65,8
Hayır	Frekans	104	149	253
	Yüzde (%)	27,0	42,0	34,2
TOPLAM		385	355	740

$\chi^2 = 18,368$ $s.d = 1$ $, p = 0,000$

Tablo 34’te örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik alete sahip olma durumları anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($p>0,05$). Buna göre Suriyeli öğrencilerin %73’ünün kullandığı teknolojik alet kendine ait iken, Türk öğrencilerin %58’inin teknolojik alet kendisine ait olduğu görülmektedir.

Tablo 35’te örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 35. Suriyeli Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Saat	Cinsiyet		TOPLAM	
	Kadın	Erkek		
0-2 saat	Frekans	78	43	121
	Yüzde (%)	35,5	26,1	31,4
2-4 saat	Frekans	83	63	146
	Yüzde (%)	37,7	38,2	37,9
4-6 saat	Frekans	39	43	82
	Yüzde (%)	17,7	26,1	21,3
6 saat üzeri	Frekans	20	16	36
	Yüzde (%)	9,1	9,7	9,4
TOPLAM		220	165	385
	$\chi^2 = 5,764$		s.d = 3	, p = 0.124

Tablo 35’te örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin günde sosyal medyada geçirdikleri zaman cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 36’da örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 36. Suriyeli Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Sosyal Medya	Cinsiyet		TOPLAM	
	Kadın	Erkek		
Instagram	Frekans	103	98	201
	Yüzde (%)	46,8	59,8	52,3
Facebook	Frekans	17	15	32
	Yüzde (%)	7,7	9,1	8,3
Youtube	Frekans	62	27	89
	Yüzde (%)	28,2	16,5	23,2
Whatsapp	Frekans	38	24	62
	Yüzde (%)	17,3	14,6	16,1

TOPLAM	220	164	384
	$\chi^2 = 9,204$	s.d = 3	, p =0,027

Tablo 36’da örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 9,204$; $p < 0,05$). Buna göre Suriyeli kız öğrencilerin %47’si Instagram, %8’i Facebook, %28’i Youtube ve %17’si Whatsapp uygulamasını kullanırken, erkek öğrencilerin %60’ı Instagram, %9’u Facebook, %16’sı Youtube ve %15’i Whatsapp uygulamasını kullanmaktadır.

Tablo 37’de örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 37. Suriyeli Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Teknolojik Alet	Cinsiyet		TOPLAM	
	Kadın	Erkek		
Telefon	Frekans	198	155	353
	Yüzde (%)	90,0	93,9	91,7
Tablet	Frekans	13	4	17
	Yüzde (%)	5,9	2,4	4,4
Bilgisayar	Frekans	9	6	15
	Yüzde (%)	4,1	3,6	3,9
TOPLAM	220	165	385	
	$\chi^2 = 2,803$	s.d = 2	, p =0,246	

Tablo 37’de örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Tablo 38’de örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 38. Suriyeli Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Sahip Olma	Cinsiyet		TOPLAM	
	Kadın	Erkek		
Evet	Frekans	148	133	281
	Yüzde (%)	67,3	80,6	73,0
Hayır	Frekans	72	32	104
	Yüzde (%)	32,7	19,4	27,0
TOPLAM	220	165	385	
	$\chi^2 = 8,502$	s.d = 1	, p =0,004	

Tablo 38’de örnekleme de yer alan öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik alete sahip olma durumları cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 8,502$; $p < 0,05$).

Tablo 39’da örnekleme de yer alan Suriyeli öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 39. Suriyeli Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Yaş Arasındaki İlişki

Saat		Yaş			TOPLAM
		15 yaş	16 yaş	17 yaş ve üstü	
0-2 saat	Frekans	28	52	41	121
	Yüzde (%)	43,1	28,0	30,6	31,4
2-4 saat	Frekans	21	83	42	146
	Yüzde (%)	32,3	44,6	31,3	37,9
4-6 saat	Frekans	8	37	37	82
	Yüzde (%)	12,3	19,9	27,6	21,3
6 saat üzeri	Frekans	8	14	14	36
	Yüzde (%)	12,3	7,5	10,4	9,4
TOPLAM		65	186	134	385
		$\chi^2 = 14,411$			s.d = 6 , p = 0.025

Tablo 39’da örnekleme de yer alan Suriyeli öğrencilerin günde sosyal medyada geçirdikleri zaman yaşa göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 14,411$; $p < 0,05$). Buna göre Suriyeli öğrencilerden 15 yaşında olanların %43’ü 0-2 saat, 16 yaşında olanların %56’i 2-4 saat ve 17 yaş ve üstü olanların %31’i 2-4 saat aralığında sosyal medyada zaman geçirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 40’da Örnekleme de yer alan Suriyeli öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 40. Suriyeli Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Yaş Arasındaki İlişki

Sosyal Medya		Yaş			TOPLAM
		15 yaş	16 yaş	17 yaş ve üstü	
Instagram	Frekans	35	98	68	201
	Yüzde (%)	53,8	52,7	51,1	52,3
Facebook	Frekans	9	14	9	32
	Yüzde (%)	13,8	7,5	6,8	8,3
Youtube	Frekans	14	39	36	89
	Yüzde (%)	21,5	21,0	27,1	23,2
Whatsapp	Frekans	7	35	20	62

	Yüzde (%)	10,8	18,8	15,0	16,1
TOPLAM		65	186	133	384
	$\chi^2 = 6,400$			s.d = 6	, p =0,380

Tablo 40’da örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 41’de Örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 41. Suriyeli Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Yaş Arasındaki İlişki

Teknolojik Alet		Yaş			TOPLAM
		15 yaş	16 yaş	17 yaş ve üstü	
Telefon	Frekans	59	170	124	353
	Yüzde (%)	90,8	91,4	92,5	91,7
Tablet	Frekans	3	8	6	17
	Yüzde (%)	4,6	4,3	4,5	4,4
Bilgisayar	Frekans	3	8	4	15
	Yüzde (%)	4,6	4,3	3,0	3,9
TOPLAM		65	186	134	385
	$\chi^2 = 0,481$			s.d = 4	, p =0,975

Tablo 41’de örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 42’de örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 42. Suriyeli Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Yaş Arasındaki İlişki

Sahip Olma		Yaş			TOPLAM
		15 yaş	16 yaş	17 yaş ve üstü	
Evet	Frekans	44	133	104	281
	Yüzde (%)	67,7	71,5	77,6	73,0
Hayır	Frekans	21	53	30	104
	Yüzde (%)	32,3	28,5	22,4	27,0
TOPLAM		65	186	134	385
	$\chi^2 = 2,585$			s.d = 2	, p =0,275

Tablo 42’de örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik alete sahip olma durumları yaş göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 43’de Örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 43. Türk Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Saat		Cinsiyet		TOPLAM
		Kadın	Erkek	
0-2 saat	Frekans	106	70	176
	Yüzde (%)	62,0	38,0	49,6
2-4 saat	Frekans	46	68	114
	Yüzde (%)	26,9	37,0	32,1
4-6 saat	Frekans	15	26	41
	Yüzde (%)	8,8	14,1	11,5
6 saat üzeri	Frekans	4	20	24
	Yüzde (%)	2,3	10,9	6,8
TOPLAM		171	184	355
		$\chi^2 = 24,784$	s.d = 3	, p =0.000

Tablo 43’ de örnekleme yer alan Türk öğrencilerin günde sosyal medyada geçirdikleri zaman cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 24,784$; $p<0,05$). Buna göre kız öğrencilerin %62’si 0-2 saat, %27’si 2-4 saat; erkek öğrencilerin ise %38’i 0-2 saat ve %37’si 2-4 saat arasında sosyal medyada zaman geçirdiklerini ifade ettiği görülmektedir.

Tablo 44’te örnekleme yer alan Türk öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 44. Türk Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Sosyal Medya		Cinsiyet		TOPLAM
		Kadın	Erkek	
Instagram	Frekans	68	133	201
	Yüzde (%)	39,8	72,7	56,8
Facebook	Frekans	2	12	14
	Yüzde (%)	1,2	6,6	4,0
Youtube	Frekans	39	19	58
	Yüzde (%)	22,8	10,4	16,4
Whatsapp	Frekans	62	19	81
	Yüzde (%)	36,3	10,4	22,9
TOPLAM		171	183	354

$$\chi^2 = 57,546$$

$$s.d = 3, p = 0,000$$

Tablo 44'te örnekleme yer alan Türk öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 57,546$; $p < 0,05$). Buna göre Türk kız öğrencilerin %40'ı Instagram, %1'i Facebook, %23'ü Youtube ve %36'sı Whatsapp uygulamasını kullanırken, erkek öğrencilerin %73'ü Instagram, %7'si Facebook, %10'u Youtube ve %10'u Whatsapp uygulamasını kullanmaktadır.

Tablo 45'te örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 45. Türk Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Teknolojik Alet	Cinsiyet		TOPLAM	
	Kadın	Erkek		
Telefon	Frekans	158	170	328
	Yüzde (%)	92,4	92,4	92,4
Tablet	Frekans	5	3	8
	Yüzde (%)	2,9	1,6	2,3
Bilgisayar	Frekans	8	11	19
	Yüzde (%)	4,7	6,0	5,4
TOPLAM		171	184	355

$\chi^2 = 0,938$ $s.d = 2$ $, p = 0,626$

Tablo 45'de örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Tablo 46'da Örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 46. Türk Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Sahip Olma	Cinsiyet		TOPLAM	
	Kadın	Erkek		
Evet	Frekans	66	140	206
	Yüzde (%)	38,6	76,1	58,0
Hayır	Frekans	105	44	149
	Yüzde (%)	61,4	23,9	42,0
TOPLAM		171	184	355

$\chi^2 = 51,148$ $s.d = 1$ $, p = 0,000$

Tablo 46’da örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik alete sahip olma durumları cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 51,148$; $p < 0,05$). Buna göre kız öğrencilerin %61’i teknolojik bir alete sahip değilken, erkek öğrencilerin %76’sı teknolojik bir alete sahiptir.

Tablo 47’de Örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 47. Türk Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ile Yaş Arasındaki İlişki

Saat		Yaş			TOPLAM
		15 yaş	16 yaş	17 yaş ve üstü	
0-2 saat	Frekans	8	37	131	176
	Yüzde (%)	44,4	47,4	50,6	49,6
2-4 saat	Frekans	7	26	81	114
	Yüzde (%)	38,9	33,3	31,3	32,1
4-6 saat	Frekans	2	11	28	41
	Yüzde (%)	11,1	14,1	10,8	11,5
6 saat üzeri	Frekans	1	4	19	24
	Yüzde (%)	5,6	5,1	7,3	6,8
TOPLAM		18	78	259	355
		$\chi^2 = 1,609$			s.d = 6 , p = 0,952

Tablo 47’de örnekleme yer alan Türk öğrencilerin günde sosyal medyada geçirdikleri zaman yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Tablo 48’de örnekleme yer alan Türk öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 48. Türk Öğrencilerin Kullanılan Sosyal Medya ile Yaş Arasındaki İlişki

Sosyal Medya		Yaş			TOPLAM
		15 yaş	16 yaş	17 yaş ve üstü	
Instagram	Frekans	15	42	144	201
	Yüzde (%)	83,3	53,8	55,8	56,8
Facebook	Frekans	3	4	7	14
	Yüzde (%)	16,7	5,1	2,7	4,0
Youtube	Frekans	0	13	45	58
	Yüzde (%)	0,0	16,7	17,4	16,4
Whatsapp	Frekans	0	19	62	81
	Yüzde (%)	0,0	24,4	24,0	22,9
TOPLAM		18	78	258	354
		$\chi^2 = 18,499$			s.d = 6 , p = 0,005

Tablo 48’de örnekleme yer alan Türk öğrencilerin kullandıkları sosyal medyanın yaşa göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 18,499$; $p < 0,05$). Buna göre 15 yaşındaki öğrencilerin %83’ü Instagram kullanmakta, 16 yaşındaki öğrencilerin %54’ü Instagram, %25’i Whatsapp ve 17 yaş ve üstü öğrencilerin %56’sı Instagram, %24’ü Whatsapp uygulamasını en çok kullanmaktadır.

Tablo 49’da örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 49. Türk Öğrencilerin Kullanılan Teknolojik Alet ile Yaş Arasındaki İlişki

Teknolojik Alet		Yaş			TOPLAM
		15 yaş	16 yaş	17 yaş ve üstü	
Telefon	Frekans	16	72	240	328
	Yüzde (%)	88,9	92,3	92,7	92,4
Tablet	Frekans	0	3	5	8
	Yüzde (%)	0,0	3,8	1,9	2,3
Bilgisayar	Frekans	2	3	14	19
	Yüzde (%)	11,1	3,8	5,4	5,4
TOPLAM		18	78	259	355
	$\chi^2 = 2,877$			s.d = 4	, p = 0,579

Tablo 49’da örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Tablo 50’de Örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik aletin kendilerine ait olmasının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Pearson Ki-Kare testi yapılmıştır.

Tablo 50. Türk Öğrencilerin Teknolojik Alete Sahip Olma ile Yaş Arasındaki İlişki

Sahip Olma		Yaş			TOPLAM
		15 yaş	16 yaş	17 yaş ve üstü	
Evet	Frekans	10	42	154	206
	Yüzde (%)	55,6	53,8	59,5	58,0
Hayır	Frekans	8	36	105	149
	Yüzde (%)	44,4	46,2	40,5	42,0
TOPLAM		18	78	259	355
	$\chi^2 = 0,826$			s.d = 2	, p = 0,663

Tablo 50’de örnekleme de yer alan Türk öğrencilerin sosyal medya için kullandıkları teknolojik alete sahip olma durumları yaş göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 51’de psikolojik dayanıklılık ve alt boyutlarının, sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki korelasyon analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 51. Psikolojik Dayanıklılık, Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları ve Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki Korelasyon Analizi

		SMB	PD	SA	Aİ	ASD
SMB	r					
	p					
PD	r	-,172				
	p	,000*				
SA	r	-,192	,834			
	p	,000*	,000*			
Aİ	r	-,143	,809	,545		
	p	,000*	,000*	,000*		
ASD	r	-,045	,728	,414	,518	
	p	,222	,000*	,000*	,000*	
SB	r	-,137	,792	,537	,535	,491
	p	,000	,000*	,000*	,000*	,000*

* $p<0,05$

SMB: Sosyal Medya Bağımlılıkları, PD: Psikolojik Dayanıklılık, SA: Sosyal Aidiyet, Aİ: Aile Desteği, ASD: Arkadaş/Sosyal Destek, SB: Sosyal Beceri Sergileme/ Kendini Ortaya Koyma

Tablo 51 incelendiğinde örnekleme de yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Korelasyon testi sonucunda sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık arasında düşük düzeyde negatif yönlü ($r=-,172$; $p<0,05$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre sosyal medya bağımlılığı yüksek olan bireylerin psikolojik dayanıklılık durumları düşük olduğu ifade edilebilir.

Psikolojik dayanıklılık alt boyutları ile yapılan korelasyon testi sonuçlarına bakıldığında; sosyal medya bağımlılığı ile sosyal aidiyet ($r=-,192$; $p<0,05$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Sosyal aidiyet ile aile desteği ($r=,545$; $p<0,05$), arkadaş/sosyal destek ($r=,414$; $p<0,05$), sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=,537$; $p<0,05$) arasında orta düzey pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile aile desteği ($r=-,143$; $p<0,05$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Aile desteği ile arkadaş/sosyal destek ($r=,518$;

$p<0,05$), sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=,535$; $p<0,05$) arasında orta düzey pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile arkadaş/sosyal destek ($p>0,05$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Arkadaş/sosyal destek ile sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=,491$; $p<0,05$) arasında orta düzey pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=-,137$; $p<0,05$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 52. Suriyeli Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık, Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları ve Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki Korelasyon Analizi

		SMB	PD	SA	Aİ	ASD
SMB	r					
	p					
PD	r	-,162				
	p	,000*				
SA	r	-,236	,830			
	p	,000*	,000*			
Aİ	r	-,061	,812	,543		
	p	,229	,000*	,000*		
ASD	r	-,051	,730	,416	,512	
	p	,319	,000*	,000*	,000*	
SB	r	-,121	,785	,520	,538	,489
	p	,018	,000*	,000*	,000*	,000*

* $p<0,05$

SMB: Sosyal Medya Bağımlılıkları, PD: Psikolojik Dayanıklılık, SA: Sosyal Aidiyet, Aİ: Aile Desteği, ASD: Arkadaş/Sosyal Destek, SB: Sosyal Beceri Sergileme/ Kendini Ortaya Koyma

Tablo 52’de incelendiğinde örnekleme yer alan Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Korelasyon testi sonucunda sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık arasında düşük düzeyde negatif yönlü ($r=-,162$; $p<0,05$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre sosyal medya bağımlılığı yüksek olan bireylerin psikolojik dayanıklılık durumları düşük olduğu ifade edilebilir.

Psikolojik dayanıklılık alt boyutları ile yapılan korelasyon testi sonuçlarına bakıldığında; sosyal medya bağımlılığı ile sosyal aidiyet ($r=-,236$; $p<0,05$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Sosyal aidiyet ile aile desteği ($r=,543$; $p<0,05$), arkadaş/sosyal destek ($r=,416$; $p<0,05$), sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya

koyma ($r=,520$; $p<0,05$) arasında orta düzey pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile aile desteği ($p>0,05$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Aile desteği ile arkadaş/sosyal destek ($r=,512$; $p<0,05$), sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=,538$; $p<0,05$) arasında orta düzey pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile arkadaş/sosyal destek ($p>0,05$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Arkadaş/sosyal destek ile sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=,489$; $p<0,05$) arasında orta düzey pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=-,121$; $p<0,05$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 53. Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık, Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları ve Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki Korelasyon Analizi

		SMB	PD	SA	Aİ	ASD
SMB	r					
	p					
PD	r	-,165				
	p	,002*				
SA	r	-,110	,841			
	p	,038*	,000*			
Aİ	r	-,170	,808	,531		
	p	,001*	,000*	,000*		
ASD	r	-,089	,750	,454	,567	
	p	,092	,000*	,000*	,000*	
SB	r	-,169	,804	,570	,548	,492
	p	,001*	,000*	,000*	,000*	,000*

* $p<0,05$

SMB: Sosyal Medya Bağımlılıkları, PD: Psikolojik Dayanıklılık, SA: Sosyal Aidiyet, Aİ: Aile Desteği, ASD: Arkadaş/Sosyal Destek, SB: Sosyal Beceri Sergileme/ Kendini Ortaya Koyma

Tablo 53 incelendiğinde örnekleme yer alan Türk öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Korelasyon testi sonucunda sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık arasında düşük düzeyde negatif yönlü ($r=-,165$; $p<0,05$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre sosyal medya bağımlılığı yüksek olan bireylerin psikolojik dayanıklılık durumları düşük olduğu ifade edilebilir.

Psikolojik dayanıklılık alt boyutları ile yapılan korelasyon testi sonuçlarına bakıldığında; sosyal medya bağımlılığı ile sosyal aidiyet ($r=-,110$; $p<0,05$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Sosyal aidiyet ile aile desteği ($r=,531$; $p<0,05$), arkadaş/sosyal destek ($r=,454$; $p<0,05$), sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=,570$; $p<0,05$) arasında orta düzey pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile aile desteği ($r=-,170$; $p<0,05$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Aile desteği ile arkadaş/sosyal destek ($r=,567$; $p<0,05$), sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=,548$; $p<0,05$) arasında orta düzey pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile arkadaş/sosyal destek ($p>0,05$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Arkadaş/sosyal destek ile sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=,492$; $p<0,05$) arasında orta düzey pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile sosyal beceri sergileme/ kendini ortaya koyma ($r=-,169$; $p<0,05$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Örnekleme yer alan Suriyeli ve Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal medya bağımlılığına etkisini incelemek için basit regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 54. Suriyeli Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyinin Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerine Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Değişken</i>	β	Std. Hata	Beta	t	p	R	R ²
<i>Sabit</i>	28,319	2,308		12,272	,000	,162	,026
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>	-,113	,035	-,162	-3,222	,001		

$F_{(1,383)}=10,382$; $p=0,001$

Bağımlı Değişken; Sosyal Medya Bağımlılığı

Tablo 54 incelendiğinde Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal medya bağımlılığı üzerine etkisini göstermektedir. Psikolojik dayanıklılık düzeyi sosyal medya bağımlılığının anlamlı bir tahmin edicisidir ($F_{(1,383)}=10,382$; $p=0,001$). Sosyal medya bağımlılığının %3'ü psikolojik dayanıklılık ile açıklanmaktadır ($R^2=0,026$). Sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında oluşturulan model istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($t=12,272$; $p<0,05$; $t=-3,222$; $p<0,05$). Modele göre psikolojik dayanıklılık değeri 1 birim arttığında sosyal medya bağımlılığı -0,113 değişmektedir. Sonuç

olarak Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyi sosyal medya bağımlılığını anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Tablo 55. Türk Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyinin Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerine Etkisine İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Değişken</i>	β	Std. Hata	Beta	t	p	R	R ²
<i>Sabit</i>	26,102	2,739		9,351	,000	,165	,027
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>	-,129	,041	-,165	-3,147	,002		

$F_{(1,353)}=9,905$; $p=0,002$

Bağımlı Değişken; Sosyal Medya Bağımlılığı

Tablo 55 incelendiğinde Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal medya bağımlılığı üzerine etkisini göstermektedir. Psikolojik dayanıklılık düzeyi sosyal medya bağımlılığının anlamlı bir tahmin edicisidir ($F_{(1,353)}=9,905$; $p=0,001$). Sosyal medya bağımlılığının %3'ü psikolojik dayanıklılık ile açıklanmaktadır ($R^2=0,027$). Sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında oluşturulan model istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($t=9,351$; $p<0,05$; $t=-3,147$; $p<0,05$). Modele göre psikolojik dayanıklılık değeri 1 birim arttığında sosyal medya bağımlılığı -0,129 değişmektedir. Sonuç olarak Türk öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyi sosyal medya bağımlılığını anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Tablo 56'da örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin cinsiyet ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktoriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 56. Örneklemedeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	363,433	1	363,433	3,807	,051	,005
Anne Baba Doğum Yeri	229,889	1	229,889	2,408	,121	,003
Cinsiyet* Anne Baba Doğum Yeri	929,820	1	929,820	9,741	,002	,013
Hata	70256,184	736	95,457			
Toplam	71744,265	739				

Tablo 57.Örneklemdaki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Cinsiyet	Anne Baba Doğum Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Kadın	Suriye	220	64,66	8,45
	Türkiye	171	68,04	9,33
Erkek	Suriye	165	54,51	10,74
	Türkiye	184	64,37	10,68

Tablo 56’da örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Buna göre tek başına cinsiyet ya da anne babanın doğum yeri öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine etki etmemektedir. Cinsiyet ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Cinsiyet ve anne babanın doğum yeri etkileşiminin öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine olan etkisi %1 civarındadır. Bu durumda etkileşim etkisinin çok düşük olduğu söylenebilir. Ortalamalara bakıldığında Türk kız öğrencilerin en yüksek psikolojik dayanıklılık düzeylerine, Türk erkek öğrencilerin en düşük psikolojik dayanıklılık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 58’de Örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin cinsiyet ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktöriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 58. Örneklemdaki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	348,841	1	348,841	6,692	,010	,009
Anne Baba Doğum Yeri	2127,279	1	2127,279	40,809	,000	,053
Cinsiyet* Anne Baba Doğum Yeri	525,192	1	525,192	10,075	,000	,014
Hata	38366,335	736	52,128			
Toplam	41322,184	739				

Tablo 59.Örneklemdaki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Cinsiyet	Anne Baba Doğum Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Kadın		391	18,54	,368
Erkek		349	19,92	,387
	Suriye	385	20,94	,372
	Türkiye	355	17,53	,383
Kadın	Suriye	220	21,09	6,05
	Türkiye	171	15,99	7,00
Erkek	Suriye	165	20,78	7,31
	Türkiye	184	19,06	8,50

Tablo 58’de örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Tablo 59’da ortalamalara bakıldığında kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri erkek öğrencilerden daha düşük olduğu görülmektedir. Cinsiyetin tek başına sosyal medya bağımlılık düzeyine etkisinin düşük olduğu söylenebilir.

Örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Tablo 59’da ortalamalara bakıldığında Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri Türk öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyetin tek başına sosyal medya bağımlılık düzeyine etkisinin orta olduğu söylenebilir.

Cinsiyet ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Cinsiyet ve anne babanın doğum yeri etkileşiminin öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine olan etkisi %1 civarındadır. Bu durumda etkileşim etkisinin çok düşük olduğu söylenebilir. Tablo 59’da ortalamalara bakıldığında Suriyeli kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin en yüksek, Türk kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin en düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 60’da örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin cinsiyet ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktöriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 60. Örnekleme Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	363,433	1	363,433	3,807	,051	,005
Anne Baba Doğum Yeri	229,889	1	229,889	2,408	,121	,003

Cinsiyet* Anne Baba Doğum Yeri	929,820	1	929,820	9,741	,002	,013
Hata	70256,184	736	95,457			
Toplam	71744,265	739				

Tablo 61. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Cinsiyet	Anne Baba Doğum Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Kadın	Suriye	220	64,66	8,45
	Türkiye	171	68,04	9,33
Erkek	Suriye	165	54,51	10,74
	Türkiye	184	64,37	10,68

Tablo 60 da örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Buna göre tek başına cinsiyet ya da anne babanın doğum yeri öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine etki etmemektedir. Cinsiyet ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Cinsiyet ve anne babanın doğum yeri etkileşiminin öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine olan etkisi %1 civarındadır. Bu durumda etkileşim etkisinin çok düşük olduğu söylenebilir. Ortalamalara bakıldığında Türk kız öğrencilerin en yüksek psikolojik dayanıklılık düzeylerine, Türk erkek öğrencilerin en düşük psikolojik dayanıklılık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 62’de örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin cinsiyet ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktoriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 62. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	348,841	1	348,841	6,692	,010	,009
Anne Baba Doğum Yeri	2127,279	1	2127,279	40,809	,000	,053
Cinsiyet* Anne Baba Doğum Yeri	525,192	1	525,192	10,075	,000	,014

Hata	38366,335	736	52,128
Toplam	41322,184	739	

Tablo 63. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yeri Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Cinsiyet	Anne Baba Doğum Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Kadın		391	18,54	,368
Ekek		349	19,92	,387
	Suriye	385	20,94	,372
	Türkiye	355	17,53	,383
Kadın	Suriye	220	21,09	6,05
	Türkiye	171	15,99	7,00
Erkek	Suriye	165	20,78	7,31
	Türkiye	184	19,06	8,50

Tablo 62 da örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Tablo 63’de ortalamalara bakıldığında kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri erkek öğrencilerden daha düşük olduğu görülmektedir. Cinsiyetin tek başına sosyal medya bağımlılık düzeyine etkisinin düşük olduğu söylenebilir.

Örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Tablo 63’de ortalamalara bakıldığında Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri Türk öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyetin tek başına sosyal medya bağımlılık düzeyine etkisinin orta olduğu söylenebilir.

Cinsiyet ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Cinsiyet ve anne babanın doğum yeri etkileşiminin öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine olan etkisi %1 civarındadır. Bu durumda etkileşim etkisinin çok düşük olduğu söylenebilir. Tablo 63’de ortalamalara bakıldığında Suriyeli kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin en yüksek, Türk kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin en düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 64’de örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin yaş ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktoriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 64. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Cinsiyet ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Yaş	288,199	1	288,199	2,978	,085	,004
Anne Baba Doğum Yeri	51,666	1	51,666	,534	,465	,001
Yaş* Anne Baba Doğum Yeri	9,343	1	9,343	,097	,756	,000
Hata	71225,069	736	96,773			
Toplam	71755,264	739				

Tablo 64’de örneklemde yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Örneklemde yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Buna göre tek başına yaş ya da anne babanın doğum yeri öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine etki etmemektedir. Cinsiyet ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p<0,05$).

Tablo 65’de örneklemde yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin yaş ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktoriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 65. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Yaş ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Yaş	3,000	1	3,000	,056	,812	,000
Anne Baba Doğum Yeri	1785,997	1	1785,997	33,564	,000	,044
Yaş* Anne Baba Doğum Yeri	45,173	1	45,173	,849	,357	,001
Hata	39163,358	736	53,211			
Toplam	318124,000	739				

Tablo 66. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Yaş ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Anne Baba Doğum Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Suriye	385	20,94	,372

Tablo 65’de örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Tablo 66’da ortalamalara bakıldığında Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri Türk öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yaş ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p<0,05$).

Örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin anne ve babanın hayatta olma durumu ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktöriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 67. Örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin Aile Yapısı ve Anne Babanın Doğum Yeri Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Aile Yapısı	11,874	1	11,874	,122	,727	,000
Anne Baba Doğum Yeri	147,424	1	147,424	1,519	,218	,002
Aile Yapısı* Anne Baba Doğum Yeri	35,341	1	35,341	,364	,546	,000
Hata	71433,148	736	97,056			
Toplam	71744,264	739				

Tablo 67 de örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri anne ve babanın sağ olması ya da anne veya babanın vefat etmiş olmasına göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Buna göre tek başına aile yapısı ya da anne babanın doğum yeri öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine etki etmemektedir. Aile yapısı ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p<0,05$).

Örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin aile yapısı ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktöriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 68. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapısı ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Aile Yapısı	20,939	1	20,939	,394	,530	,001
Anne Baba Doğum Yeri	1035,330	1	1035,330	19,494	,000	,026
Cinsiyet* Anne Baba Doğum Yeri	125,936	1	125,936	2,371	,124	,003
Hata	318124,000	736	53,109			
Toplam	41322,184	739				

Tablo 69. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Aile Yapısı ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Anne Baba Doğum Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Suriye	385	20,94	,372
Türkiye	355	17,53	,383

Tablo 68’de örneklemde yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri aile yapısı değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Örneklemde yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Tablo 69’da ortalamalara bakıldığında Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri Türk öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aile yapısı ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p<0,05$).

Örneklemde yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktöriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 70. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyoekonomik düzeyine ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Anne Baba Doğum Yeri	136,072	1	136,072	1,416	,234	,002
Sosyoekonomik düzey	230,227	2	115,113	1,198	,302	,003
Sosyoekonomik düzey * Anne Baba Doğum Yeri	790,262	2	395,131	4,111	,017	,011
Hata	70543,326	734	96,103			

Tablo 71. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyoekonomik düzeyine ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Anne Baba Doğum Yeri	Sosyoekonomik Düzey	N	Ortalama	Standart Sapma
Suriye	Düşük	56	66,30	9,73
	Orta	312	64,55	9,48
	Yüksek	17	69,47	7,95
Türkiy	Düşük	46	63,17	10,72
	Orta	290	66,63	9,43
	Yüksek	19	64,89	13,58

Tablo 70’de örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Örnekleme yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Buna göre tek başına sosyoekonomik düzey ya da anne babanın doğum yeri öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine etki etmemektedir. Sosyoekonomik düzey ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Sosyoekonomik düzey ve anne babanın doğum yeri etkileşiminin öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine olan etkisi %1 civarındadır. Bu durumda etkileşim etkisinin çok düşük olduğu söylenebilir. Ortalamalara bakıldığında Suriyeli yüksek ekonomik duruma sahip olduğunu düşünen öğrencilerin en yüksek psikolojik dayanıklılık düzeyine, Türk düşük ekonomik duruma sahip olduğunu düşünen öğrencilerin en düşük psikolojik dayanıklılık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir.

Örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyoekonomik düzeyine ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktöriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 72. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyoekonomik düzeyine ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Anne Baba Doğum Yeri	385,811	1	385,811	7,274	,007	,010
Sosyoekonomik düzey	179,697	2	89,849	1,694	,185	,005
Sosyoekonomik düzey * Anne Baba Doğum Yeri	90,285	2	45,143	,851	,427	,002
Hata	38932,527	734	53,042			

Tablo 73. Örneklemdeki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyoekonomik düzeyine ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Anne Baba Doğum Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Suriye	385	20,94	,372
Türkiye	355	17,53	,383

Tablo 72’de örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Örneklemde yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Tablo 73’de ortalamalara bakıldığında Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri Türk öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyoekonomik düzey ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p<0,05$).

Örneklemde yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal medyada geçirdikleri zamana göre farklılaşma durumunu incelemek için faktöriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 74. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zaman ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Anne Baba Doğum Yeri	26,040	1	26,040	,272	,602	,000
Sosyal medya zaman	1094,431	2	547,216	5,726	,003	,015
Sosyal medya zaman * Anne Baba Doğum Yeri	431,830	2	215,915	2,256	,105	,006
Hata	70151,916	734	95,561			
Toplam	71744,264	739				

Tablo 75. Örneklemdeki Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sosyoekonomik Düzey	N	Ortalama	Standart Sapma
0-2 saat	297	66,270	,577
2-4 saat	260	66,011	,611

Tablo 74’de örnekleme de yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri düzeyinin sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Buna göre farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine göre 4 saat üzeri olan gruptan kaynaklanmaktadır. Tablo 75’ de ortalamalara bakıldığında da en düşük ortalamanın bu grupta yer alan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Örnekleme de yer alan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$). Sosyal medyada geçirdikleri zaman ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 76’te örnekleme de yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medyada geçirdikleri zamana ve anne babanın doğum yerine göre farklılaşma durumunu incelemek için faktöriyel anova testi yapılmıştır.

Tablo 76. Örnekleme deki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Anne Baba Doğum Yeri	333,570	1	333,570	8,987	,003	,012
Sosyal medya zaman	11270,074	2	5635,037	151,826	,000	,293
Sosyal medya zaman * Anne Baba Doğum Yeri	785,614	2	392,807	10,583	,000	,028
Hata	27242,483	734	37,115			
Toplam	41322,184	739				

Tablo 77. Örnekleme deki Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Sosyal Medyada Geçirdikleri Zamana ve Anne Babanın Doğum Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Anne Baba Doğum Yeri	Sosyoekonomik Düzey	N	Ortalama	Standart Sapma
Suriye		385	20,94	,372
Türkiye		355	17,53	,383
	0-2 saat	297	15,204	,360
	2-4 saat	260	20,289	,381
	4 saat üzeri	183	25,392	,471
	0-2 saat	121	17,29	6,60
Suriye	2-4 saat	146	20,88	5,15
	4 saat üzeri	118	24,83	6,08
Türkiye	0-2 saat	176	13,12	4,54

2-4 saat	114	19,70	7,30
4 saat üzeri	65	25,95	8,11

Tablo 76’de örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Buna göre farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Turkey HSD çoklu karşılaştırma testine göre 4 saat üzeri olan gruptan kaynaklanmaktadır. Tablo 77’da ortalamalara bakıldığında da en düşük ortalamanın bu grupta yer alan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Örnekleme yer alan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, anne ve babanın doğum yerine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). Tablo 77’de ortalamalara bakıldığında Suriyeli öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri Türk öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal medyada geçirdikleri zaman ve anne babanın doğum yeri değişkenleri birlikte ele alındığında öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Sosyal medyada geçirdikleri zaman ve anne babanın doğum yeri etkileşiminin öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine olan etkisi %2 civarındadır. Bu durumda etkileşim etkisinin düşük olduğu söylenebilir. Ortalamalara bakıldığında Türk 0-2 saat arasında sosyal medyada zaman geçiren en düşük sosyal medya bağımlılık düzeyine, Türk 4 saat üzeri sosyal medyada zaman geçiren öğrencilerin en yüksek sosyal medya bağımlılık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma

5.1.1. Psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya bağımlılığı değişkenlere göre tartışma

Katılım gösteren ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre sosyal medya bağımlılığı yüksek olan ergenlerin psikolojik dayanıklılık durumları düşük olduğu bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılığın alt boyutları ile sosyal medya bağımlılığı arasında da ilişki bulunmuştur. Suriyeli ve Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri azaldıkça sosyal medya bağımlılık düzeyleri arttığı görülmüştür. Yapılan çalışmalarda sosyal medya bağımlılık düzeyi azaldıkça psikolojik dayanıklılık düzeyi artmaktadır (Bilgin ve Taş, 2018; Ünlü, 2019). Üniversite öğrencileri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanımı ile ilgili yapılan bir çalışmada anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılık arttıkça sosyal medya kullanımı azalmaktadır. Buna ek olarak çalışmada bireylerin stresi arttıkça sosyal medya kullanımı artmaktadır (Hou vd., 2017) . Taylandlı öğrenciler ile yapılan öz-şefkat, psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanımını ile ilgili çalışmada sosyal medya kullanımı arttıkça öz-şefkat ve psikolojik dayanıklılığın azaldığı görülmüştür (Boonline vd., 2016). Yapılan benzer çalışmalarda aynı sonuca ulaşılmıştır. Bu durum çalışmanın sonucunu desteklemesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca literatürde bulunan çalışmaların farklı yaş ve örneklem grubunda olması ve aynı sonuca ulaşılması genelleme açısından önem taşımaktadır.

5.1.2. Sosyal medya bağımlılığının diğer değişkenlere göre tartışma

Katılımcı Suriyeli ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Fakat Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Buna göre Türk erkek ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyi, kız ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerine göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Yapılan çalışmalara göre sosyal medya bağımlılık düzeyi cinsiyete göre farklılaşmamaktadır (Deniz ve Gürültü, 2018; Kırık vd., 2015; Duman, 2019; Eni, 2017; Cavda, 2019). Başka bir araştırmaya göre sosyal medya bağımlılık düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığını, erkeklerin bağımlılık düzeyinin kadınlara göre yüksek olduğu bulunmuştur (Ünlü, 2018). Yapılan literatür taraması sonuçları Suriye kökenli bireylerin çoğunlukla analiz sonuçları destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Suriye ve Türkiye kökenli bireylerin sonuçlarında cinsiyete göre farklı sonuçlara ulaşılmasının

nedeni bireylerin sosyal medya platformlarında geçirdikleri sürenin farklılık göstermesinden kaynaklanabilmektedir. Suriyeli kökenli ergenler sosyal medyada ortalama olarak 2-4 saat geçirirken, Türkiye kökenli ergenler sosyal medyada ortalama olarak 0-2 saat geçirmektedir. Ayrıca Türkiye kökenli ergenlerde erkek bireyler sosyal medyada daha fazla vakit harcamaktadır.

Katılımcı Suriyeli ve Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin yaşa bağlı anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda sosyal medya bağımlılığının yaşa göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Akbulut, 2018; Eni, 2017; Ateş, 2018; Cavda, 2019). Literatür sonuçları araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Ayrıca teknolojik aletlerin yaygınlaşması sosyal medya platformlarına erişimi kolaylaştırmıştır. Sosyal medya platformların çoğuna kayıt sırasında yaş sınırının olmaması sosyal medya bağımlılığının yaşa göre farklılık göstermemesini desteklediği ifade edilebilir (Cavda, 2019).

Suriyeli ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anne eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre üniversite mezunu anneye sahip ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Fakat babaların eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ve alt boyutlarının anne ve babaların eğitim seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Yapılan çalışmalarda sosyal medya bağımlılığı ebeveynin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Eni, 2017; Cavda, 2019). İnternet bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmalarda da ebeveynin eğitim düzeyine göre farklılaşma saptanmıştır (Ülgen, 2014; Eftekin, 2015). Araştırma sonuçlarına göre Suriye kökenli bireylerin anne eğitim seviyesine göre sosyal medya bağımlılığının farklı sonuç elde edilmesinin örneklem grubunun farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Suriyeli ve Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin aile yapısına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Cavda'nın (2019) yaptığı çalışmada sosyal medya kullanım bozukluğunun ebeveyn birliktelik durumundan kaynaklı olarak farklılaşmamaktadır. Sosyal medya bağımlılığının aile yapısı ilgili başka çalışmaya rastlanmamıştır. Aile yapısı, ebeveynlerin ölümü veya boşanması ergenlerin hayatında değişiklikler meydana getirebilmektedir. Bu durum ergende bağımlılıklara neden olabileceği düşünülmüştür. Fakat aile ilişkilerinde ki farklı faktörler bu durumu engellemiş olabilir. Literatürde bulunan sonuçlar araştırmayı destekler niteliktedir.

Katılım gösteren Suriyeli ve Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Yapılan bir çalışmada aylık geliri düşük olanların sosyal medya bağımlılığı diğerlerine göre yüksek olduğu bulunmuştur (Duman,

2019). Başka çalışmalarda ise sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Ünlü, 2018; Cavda, 2019). Yaptığımız çalışmaya göre benzer sonuçlar elde edilmiştir. Fakat bazı çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmesi nedeni örneklemin farklı yaş grubu kapsamından dolayı kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcı Suriyeli ve Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile sosyal medyada geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre 2 saat ve altında sosyal medyada zaman geçiren ergenlerin sosyal medya bağımlılık ortalamaları diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalara göre bireylerin sosyal medya kullanım süreleri arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeyleri artmaktadır (Bostancı, 2010; Hazar, 2011; Deniz ve Gürültü, 2018; Bilgin, 2018; Duman, 2019). Yapılan literatür sonuçlarına göre benzer sonuçların elde edilmesini destekler niteliktedir. Yani bireylerin kullanım süreleri ile bağımlılık ortalamaları arasında doğru orantı bulunmaktadır.

Katılım gösteren Suriyeli ve Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin en çok kullanılan sosyal medya uygulaması ile farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre Instagram kullanan ergenlerin diğer uygulama kullananlara göre daha sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Türkiye’de 2019’un 3. Çeyreğinden itibaren en çok kullanılan sosyal medya ağları sırasıyla Youtube, Instagram, Whatsapp, Facebook ve Twitter’dir. (Statista, 2020ç). Bireylerin yaş ve ilgi alanlarına göre tercih ettikleri sosyal medya platformları değişiklik gösterebilmektedir.

5.1.3. Psikolojik dayanıklılığın diğer değişkenlere göre tartışma

Katılım gösteren ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile cinsiyet değişkenlerinin analiz sonuçlarına göre, Suriyeli ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. Suriyeli öğrencilerin psikolojik dayanıklılık alt boyutları da cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Türk ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Buna göre Türk kız ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyi, erkek ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Türk ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal aidiyet alt boyutu cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Aile desteği alt boyutunda kızların, erkeklere göre daha yüksek aile desteğine sahip olduğu görülmüştür. Arkadaş /sosyal destek alt boyutunda kızların erkeklere göre daha yüksek arkadaş / sosyal çevre desteğinin olduğu görülmüştür. Sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutunda kızların, erkeklere göre daha yüksek sosyal beceri sergilediklerini düşündükleri görülmüştür. Yapılan araştırmalarda psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmamaktadır (Yağbasanlar, 2018;

Çetinkata ve Sarı Bulut, 2019; Cavga, 2019). Fakat yapılan başka araştırmalara göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kız ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, erkek öğrencilere göre yüksek olduğu bulunmuştur (Koç Yıldırım vd., 2015; Önder ve Gülay, 2008). Suriyeli bireylerde psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını bulunmuştur (Aytekin, 2018; Gez, 2018). Psikolojik dayanıklılıkta cinsiyet değişkeni koruyucu faktördür (Gizir, 2007). Yapılan araştırmada paralellik gösteren sonuçlar destekler niteliktedir. Fakat psikolojik dayanıklılık kültür, yaş ve cinsiyet gibi faktörlerden etkilenen çok boyutlu bir değişkendir (Connor ve Davidson, 2003). Araştırmalarda psikolojik dayanıklılığın cinsiyete göre farklı sonuçlar olduğu görölmüştür. Bu farklılıkların örneklem grubu ve yaşın farklı olması gibi sebeplerden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Türk ve Suriyeli ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görölmektedir Suriyeli ergenlerin ve Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının ortalama değerlerine bakıldığında her yaş grubunun birbirine yakın olduğu görölmektedir. Yapılan araştırmalarda yetişkin bireylerde psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yaşa göre anlamlı farklılaşmamaktadır (Güngörmüş vd., 2015; Ülker Tömlü ve Receptoğlu, 2013). Ergenler ile yapılan çalışmalarda psikolojik dayanıklılık düzeylerin yaşa göre anlamlı şekilde farklılaştığını bulmuştur. (Cavda, 2019; Çetinkaya ve Sarı Bulut, 2019). Aytekin'in (2018), Suriyeli bireyler ile yaptığı çalışmada psikolojik dayanıklılık düzeyleri yaşa göre farklılaşmaktadır. Küçük yaştaki çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri yüksek olduğu bulunmuştur (Aytekin, 2018). Ekinci'nin (2017) çalışmasında ise Suriyeli ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Ekinci, 2017). Yapılan çalışmalara bakıldığında psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile ilgili benzer ve farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu farklılıkların nedeninin başka demografik özelliklerden kaynaklandığı düşünölmektedir. Bunlardan birinin örneklem grubunun farklılığı olabilir. Ayrıca psikolojik dayanıklılığın koruyucu faktörlerinde yaş değişkeni de bulunmaktadır (Gizir, 2007).

Katılım gösteren ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile anne ve baba eğitim düzeyi değişkeninin analiz sonuçlarına göre, Suriyeli ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre farklılaştığını, Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Yapılan araştırmalara göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anne babanın eğitim düzeyine göre farklılaştığını tespit edilmiştir (Atarbay, 2017; Cavda, 2019;

Güven, 2019). Yapılan başka bir araştırmada psikolojik dayanıklılık düzeyinin baba eğitim düzeyine göre farklılaştığı fakat anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür (Güngörmüş vd., 2015). Koç Yıldırım ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışmada psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anne ve babanın eğitim seviyesine göre farklılaşmaktadır (Koç Yıldırım vd., 2014) . Aytekin'in (2018) Suriyeli ergenler ile yaptığı çalışmada psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anne ve babanın eğitim seviyesine göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Aytekin, 2018). Yapılan literatür çalışmalarına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anne ve baba eğitim düzeyi ile ilgili farklı sonuçlar bulunmuştur. Werner (1989) anne eğitim seviyesini psikolojik dayanıklılığın bir risk faktörü olarak ele almıştır (Kararımak, 2006). Bundan dolayı ebeveynin eğitim düzeyi psikolojik dayanıklılığını etkileyebileceği düşünülebilir.

Katılım gösteren ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının aile yapısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Yani öğrencilerin anne babasının sağ ya da vefat etmiş olması psikolojik dayanıklılık düzeylerini etkilemediği söylenebilir. Anne ve babanın birliktelik durumu ile ilgili yapılan bazı çalışmalarda iki ebeveynle birlikte veya tek ebeveynle birlikte yaşamak, psikolojik dayanıklılık düzeylerinde farklılaşma oluşturmadığı bulunmuştur. (Kılıç, 2014; Cavda, 2019; Ergün, 2016). Yapılan literatür ile ilgili çalışmalara bakıldığında aile yapısının psikolojik dayanıklılık düzeyini etkilemediğini görmekteyiz. Bu durum koruyucu faktörlerden destekleyici anne ve babanın olması olumsuz durumların oluşumuna engel olduğundan kaynaklanmaktadır (Gizir, 2007). Fakat anne-babanın ölümü ve boşanması psikolojik dayanıklılığın risk faktörleri içerisinde yer almaktadır (Gizir, 2007). Bundan dolayı bazı bireylerde bu durumun etkileyebileceği söylenilebilir.

Katılımcı ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının sosyoekonomik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Suriyeli ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin arkadaş/sosyal destek alt boyutunun sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre yüksek gelir düzeyine sahip olduğunu ifade eden ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri diğerlerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal beceri sergileme, kendini ortaya koyma alt boyutunun sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre düşük gelir düzeyine sahip olduğunu ifade eden öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin diğerlerinden daha düşük olduğu ortaya koyulmuştur. Gez'in (2018) Suriyeli bireyler ile yaptığı çalışmasında çıkan sonuç, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyoekonomik düzeylerine

göre anlamlı şekilde farklılaşmadığıdır (Aytekin, 2018; Gez, 2018). Psikolojik dayanıklılık düzeyleri sosyoekonomik düzeye göre farklılık göstermektedir (Çataloğlu, 2011; Cavda, 2019; Güngörmüş vd., 2015). Psikolojik dayanıklılıkta sosyoekonomik düzey koruyucu faktör olarak bilinmektedir (Gizir, 2007). Literatür çalışmalarında benzer ve farklı sonuçlar çıkmıştır. Bu farklılıkların örneklem grubu farklı olması gibi sebeplerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.2.Sonuç

Suriyeli ve Türk ergen örneklemelerinin bir arada bulunduğu, psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelendiği bu çalışma, Türkiye literatüründeki ilk araştırma olma özelliğini taşımaktadır. Yapılan incelemelere göre ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre sosyal medya bağımlılığı yüksek olan ergenlerin psikolojik dayanıklılık durumları düşük olduğu bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılığın alt boyutları ile sosyal medya bağımlılığı arasında da ilişki bulunmuştur. Suriyeli ve Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik dayanıklılık ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Suriyeli ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir fakat Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Buna göre Türk erkek ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyi, kız ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerine göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur.

Suriyeli ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anne eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre üniversite mezunu anneye sahip ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Fakat babaların eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ve alt boyutlarının anne ve babaların eğitim seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Suriyeli ve Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin yaş, aile yapısına ve sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmamaktadır.

Suriyeli ergenlerin çoğunluğu sosyal medyada 2-4 saatlerini harcarken Türk ergenlerin yarısı 0-2 saat zaman harcamaktadır. Katılımcı ergenlerin en çok kullandığı sosyal medya ağı “İnstagram’dır”. Suriyeli ve Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile sosyal medya da geçirdikleri zamana göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre 2 saat ve altında sosyal medyada zaman geçiren ergenlerin sosyal medya bağımlılık ortalamaları

diğerlerinden daha düşük olduğu saptanmıştır. Suriyeli ve Türk ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin en çok kullanılan sosyal medya uygulaması ile farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre İnstagram kullanan ergenlerin diğer uygulama kullananlara göre daha sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Suriyeli ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medya için kullanılan teknolojik alete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Türk ergenlerin ise sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medya için kullanılan teknolojik alete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre telefon kullanan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Suriyeli ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ile teknolojik alete sahip olma değişkenine göre farklılaşma yoktur. Fakat Türk ergenlerin teknolojik alete sahip olanların, olmayanlara göre daha çok sosyal medya bağımlılık düzeyleri olduğu bulunmuştur.

Suriyeli ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. Suriyeli ğrencilerin psikolojik dayanıklılık alt boyutları da cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Türk ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Türk ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal aidiyet alt boyutu cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır fakat diğer alt boyutlarına bakıldığında arkadaş /sosyal destek, aile desteği ve sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma değişkenlerinde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Türk ve Suriyeli ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir Suriyeli ergenlerin ve Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının ortalama değerlerine bakıldığında her yaş grubunun birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile anne-baba eğitim düzeyi değişkenlerin analiz sonuçlarına göre, Suriyeli ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, sosyal aidiyet düzeyinin ve sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını, niversite mezunu anneye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin diğerlerinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Fakat diğer alt boyutların annenin eğitim seviyesine göre farklılaşmadığı gözlemlenmiştir. Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve alt boyutları babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Fakat Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt

boyutunun baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ve üniversite mezunu babaya sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin diğerlerinden daha düşük olduğu bulunmuştur.

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının aile yapısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Yani öğrencilerin anne babasının sağ ya da vefat etmiş olması psikolojik dayanıklılık düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve alt boyutlarının sosyoekonomik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Suriyeli ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin arkadaş/sosyal destek alt boyutunun sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre yüksek gelir düzeyine sahip olduğunu ifade eden ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Türk ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyal beceri sergileme /kendini ortaya koyma alt boyutunun sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre düşük gelir düzeyine sahip olduğunu ifade eden öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin diğerlerinden daha düşük olduğu bulunmuştur.

5.3.Öneriler

Yapılan çalışma Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde bulunan liselerde eğitim gören 15-18 yaş aralığında bulunan ergenler ile sınırlıdır. Farklı il ve yaş gruplarıyla araştırmanın yapılması kavramların genelleştirilebilmesini sağlayacaktır. Ayrıca öğrenci olmayan ergenlerin de dahil edilmesi, okul faktörüne göre bulguların farklılaşıp farklılaşmayacağı açısından katkı sağlayacaktır.

Yapılan literatür araştırmalarında Suriyeli bireyle ilgili sosyal medya bağımlılığı ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Suriyeli bireylerde farklı değişkenler ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisi araştırılması kavram açısından farklı bakış açıları kazandıracaktır.

Çalışmanın sınırlılıklarından biri de Suriyeli bireylere Türk çalışma grubu için uyarlanan Türkçe ölçek uygulanmasıdır. Suriyeli bireyler için yapılacak olan araştırmalarda Suriyeli çalışma grubuna uyarlanan ölçeklerin uygulanması sonuçların güvenilirliğine olumlu katkı sağlayacaktır.

Göç eden ergenlerin yeni ortamlarına ve Türk okullarına uyum sağlayabilmeleri için okul, öğretmenler ve aileleri de dahil ederek projeler yapılabilir. Bu projeler olumsuz yaşantılar yaşamış bireylerin psikolojik dayanıklılığını yükseltmek açısından katkı sağlayabilir. Ayrıca psikolojik dayanıklılıkları düşük olan bireylere danışmanlık hizmeti verilebilir.

Çalışmanın sınırlılıklarından olan Suriyeli bireylerin çoğunlukla orta ve üzeri sosyoekonomik düzeylere sahip olmaları ve Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde yaşıyor olmalarıdır. Yapılacak olan yeni çalışmalarda Suriyeli bireylerin farklı sosyoekonomik düzeyde olmaları ve farklı şehirlerde yaşayan Suriyeli bireyleri kapsamaları genelleme açısından faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

- Acar Yutman, G. (2017). Suriyeli çocuk mültecilerin karşı karşıya buldukları risk alanları. *Türk Yurdu*. 106(361), 35-38.
- Ağır, O. ve Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göç dalgasından kaynaklanan güvenlik sorunları. *Birey Ve Toplum*. 5(9), 95-123.
- Akçan Parlaz, E., Tekgül, N., Karademirci, E. ve Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Türk Aile Hekimi*, 3 (2), 10-16.
- Akköz Çevik, S. (2016). Suriye'den Türkiye'ye göç'ün etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 5(2), 80-83.
- Alican, C. ve Saban, A. (2013). Ortaokul ve lise de öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya kullanımına ilişkin tutumları: Ürgüp örneği. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1(35), 1-14.
- Argın, F. S. (2013). Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının incelenmesi: Çekmeköy örneği. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Arıca, O. T. (2015). *Siber âlemin avatar çocukları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Arıca, O. T., Dinç, M., Büyükçorak, M. ve Alplar, G. (hazırlık aşamasında). Çocuk ve genç psikolojik dayanıklılık ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 1(1), 55-67.
- Arslan, G. (2015). Çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği'nin (ÇGPSÖ-12) psikometrik özellikleri: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*. 16(1), 1-12.

- Atarbay, S. (2017). *Farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarına etkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, C. (2017). Göçmenlerin karşılaştıkları ve neden oldukları bazı psikolojik sorunlar ve çözüm önerileri üzerine bir analiz. *Proceedings Book of 2nd International Scientific Researches Congress on Humanities and Social Sciences*. 305-316.
- Aytekin, S. T. (2018). *Suriyeli göçmen ergenlerin dayanıklılık özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Bağcı, S. B. ve Canpolat, E. (2019). Suriyeli sığınmacılarda Türklerle temas ve psikolojik iyi oluş ilişkisinde aracı değişkenler. *Nesne Dergisi*, 7(15), 149-169. DOI: 10.7816/nesne-07-15-01
- Bayhan, P. ve Işıntan, S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Aile Ve Toplum*, 5(20), 33-44.
- Basım, H. N. ve Çetin, F. (2011). The reliability and validity of the resilience scale for adults-Turkish versiyon. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 22(2), 104-113.
- Benard, B., (2004). *Resiliency: What we have learned*. San Francisco: WestEd.
- Bilgin M. (2018). Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik bozukluklar arasındaki ilişki. *The Journal of International Scientific Researches*. 3(3), 237-247.
- Bilgin, O. ve Taş, İ. (2018). "Effects of Percieved Social Support and Psychological Resilience on Social Media Addiction among University Students". *Universal Journal of Educational Research*. (64), 751-758.
- Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events?. *American psychologist*. 59(1), 20-28.

- Boonlue, T., Briggs, P. ve Sillence, E. (2016). Self-compassion, psychological resilience and social media use in Thai students. In Proceedings of the 30th International BCS Human Computer Interaction Conference 30 (1-8.ss).
- Bostancı, M. (2010). *Sosyal medyanın gelişimi ve iletişim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Boyd, D. M. and Ellison, N. B. (2007), Social network sites: definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated Communication*. 13(1), 210-230.
- Büyükçorak, M. (2018). *Üniversite öğrencilerinde sosyal medya kullanımının kişilik yapılanması ve yaşam doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cavga, Z. (2019). *Lise öğrencilerinde aile yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Connor, K. M. ve Davidson, J. R. (2003). Development of a New Resilience Scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*. 18(2), 76-82.
- Çağlar, T. (2018). Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (8), 26-49.
- Çalışkan, B. (2019). *Suriyeli mülteci, yurt içi göç yaşamış ve göç yaşamamış ilkokul öğrencilerinde öğrenci kovitalitesi ve okul nezaketinin araştırılması*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Çataloğlu, B. (2011). *Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin psikolojik sağlık ve aile işlevleri açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Çetinkaya, A. ve Sarı Bulut, S. (2019). Lise öğrencilerinde kendini toparlama gücü düzeyleri ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 9(55), 1053-1084.
- Deniz, L. ve Gürültü, E. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 26(2), 355-367.
- Demir, Ü. (2016). Sosyal medya kullanımı ve aile iletişimi: Çanakkale’de lise öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim dergisi*. 9 (2), 27-50.
- Demir, Ö. O. (2017). *Suriyeli göçmen üniversite öğrencilerinde yılmazlığın incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*. 63, 19-21.
- Dolgin, K., (2014). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Duman, Ö. D. (2019). *Sosyal medya bağımlılığı: Erzurum ili üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Durak, M. (2002). *Deprem yaşamış üniversite öğrencilerinin psikolojik belirtileri yordamada psikolojik dayanıklılığın rolü*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Eftekin, P. (2015). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Ellison, N. B., Steinfield, C. and Lampe, C, (2007). The benefits of facebook “friends:” social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of computer-mediated communication*. 12(4), 1143-1168.

Ekinci, D. (2017). *Suriyeli lise öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Ekici, S. ve Tüncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve toplum*. 5(7): 9-22.

Emin, M. N. (2019). *Türkiye'deki suriyeli çocukların eğitimi*. İstanbul: Seta.

Eni, Ş. (2017). *Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanma sıklığının yalnızlık algılarına etkisi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Eraslan, L. (2020). *Sosyal medya ve algı yönetimi*. Ankara: Anı yayıncılık.

Ergün, O. (2016). *Ergenlerde duygusal zekâ özellikleri ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Fiegerman, S. (2014, 03 February). Friendster Founder Tells His Side of the Story, 10 Years After Facebook. Erişim tarihi: 17.07.2020. <https://mashable.com/2014/02/03/jonathan-abramsfriendsterfacebook/#:~:text=Twelve%20years%20ago%2C%20he%20founded,that%20have%20surpassed%20his%20own>.

Foursquare. (2020). *Foursquare hakkında*. <https://tr.foursquare.com/about>. (17.07.2020).

Fraser, M. W., Galinsky, M. J. and Richman, J. M. (1999). Risk, protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social work practice. *Social work research*. 23(3), 131-143.

Gander, M. J. and Gardiner, H. W. (2004). *Child and adolescent development*. (A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur, Çev). Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık.

Gerrig, R. G. and Zimbardo, P. G. (2014). *Psychology and life*. (G. Sart, Çev.) Ankara: Nobel Akademik yayıncılık.

- Gez, A. (2018). *Suriyeli çocuk ve ergenlerde algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(28), 113-128.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2020). *Geçici koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (14.07.2020).
- Güleç, V. (2018). Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergi*. 2(1), 105-120.
- Gündoğan, N. (2015). *Türkiye’de yaşayan sığınmacı ve mültecilerin psikososyal gereksinimleri ve psikolojik belirtileri*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güngörmüş, K., Okanlı, A ve Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1): 9-14.
- Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi* . Yayınlanmış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güven, H.İ. (2019). *Üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri, stresle başa çıkma stratejilerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki rolü*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Greene, R. (2002). Human behavior theory: a resilience orientation. *Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research*. 1-28.
- Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı: bir alan çalışması. *İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*. 32(1), 151-175.
- Holt, P., Fine, M. J. and Tollefson, N. (1987). Mediating stress: survival of the hardy. *Psychology in the Schools*. 24(1), 51-58.

- Hou, X. L., Wang, H. Z., Guo, C., Gaskin, J., Rost, D. H., & Wang, J. L. (2017). Psychological resilience can help combat the effect of stress on problematic social networking site usage. *Personality and Individual Differences, 109*, 61-66.
- Hu, Y., Manikonda, L. and Kambhampati, S. (2014, May). What we instagram: a first analysis of instagram photo content and user types. In *Eighth International AAAI conference on weblogs and social media*. 595-598.
- Hussain, Z., Mahesar, R., Shah, R. and Memon, N. A. (2017). WhatsApp Usage Frequency by University Students: A Case Study of Sindh University. *Engineering Science and Technology International Research Journal. 1(4)*, 15-20.
- Işık, Ş. (2016). Türkiye’de kendini toparlama gücü konusunda yapılmış araştırmaların incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 6(45)*, 65-76.
- Jens, K. G. and Gordon, B. N. (1991). Understanding risk: implications for tracking high-risk infants and making early service delivery decisions. *International Journal of Disability, Development and Education. 38(3)*, 211-224.
- Kamya, H. A. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students: Implications for social work education. *Journal of social work education. 36(2)*, 231-240.
- Kanak, M. ve Doğan Arslan, A. (2018). A study of the relationship between the level of emotional abuse perceived by high school students and their levels of psychological resilience. *Sakarya University Journal of Education. 8(2)*, 187-201.
- Kanak, M. ve Özen, M. (2018). Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeli ergenlerin geleceğe dair umut düzeylerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi. 7(1)*, 455-476.
- Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye’nin müstakbel vatandaşları. *Akademik Perspektif. 1(3)*, 30-35.

- Kararırmak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaypak, Ş. Ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyokültürel etkileri: batman örneği. *Yaşam Bilimleri Dergisi*. 6(1), 84- 110.
- Kılıç, Ş. D. (2014). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum*.
- Kırık, A., Arslan, A., Çetinkaya, A. ve Gül, M. (2015). A quantitative research on the level of social media addiction among young people in Turkey. *International Journal of Sport Culture and Science*. 3(3), 108-122.
- Khan, M. L, (2017), Social media engagement: What motivates user participation and consumption on YouTube?. *Computers in Human Behavior*. 66, 236-247.
- Kobasa, S. C. (1979). Stressful life events, personality, and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*. 37(1): 1-11.
- Kobasa, S. C., Maddi, S. R. and Kahn, S. (1982). Hardiness and health: A prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*. 42(1), 168-177.
- Koç, M. (2004) Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(17), 231-238.
- Koç Yıldırım, P., Yıldırım, E., Otrar, M. ve Şirin, A. (2015). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4(2), 277-297.

- Kuss, D. J. and Griffiths, M. D. (2012). Internet gaming addiction: a systematic review of empirical research. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 10(2), 278-296.
- Kwak, H., Lee, C., Park, H., and Moon, S. (2010). What is Twitter, a social network or a news media?. *In Proceedings of the 19th international conference on World wide web*. 591-600.
- LinkedIn. (2020). *LinkedIn hakkında*. <https://about.linkedin.com/tr-tr>. (17.07.2020).
- Lipsitt, L. and Demick, J., (2012). Theory and measurement of resilience: views from development. In M. Ungar. (Ed.) *The social ecology of resilience: a handbook of theory and practice* (pp.43-52). New York: Springer.
- Maddi, S. R. and Khoshaba, D. M. (1994). Hardiness and mental health. *Journal of personality Assessment*. 63(2), 265-274.
- Marwick, A. E. (2005). 'I'ma Lot More Interesting than a Friendster Profile': Identity Presentation, Authenticity and Power in Social Networking Services. *Association of Internet Researchers*. 6, 1-26.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: resilience processes in development. *American psychologist*. 56(3), 227.
- Masten, A. S. (2007). Resilience in developing systems: progress and promise as the fourth wave rises. *Development and psychopathology*. 19(3), 921-930.
- Masten, A. S. (2011). Resilience in children threatened by extreme adversity: Frameworks for research, practice, and translational synergy. *Development and psychopathology*. 23(2), 493-506.
- Masten, A. S. (2015). *Ordinary magic resilience in development*. New York: the Guilford Press.

- Masten, A. S. (2018). Resilience theory and research on children and families: past, present, and promise. *Journal of Family Theory & Review*. 10(1), 12-31.
- Masten, A. S. and Cicchetti, D. (2012). Risk and resilience in development and psychopathology: The legacy of Norman Garmezy. *Development and Psychopathology*. 24(2), 333-334.
- Masten, A. S. and Obradovic, J. (2006). Competence and resilience in development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 13-27.
- Mutlu, Y. (2019). *Sosyal medya, kimlik ve mahremiyet: geç ergen grupların sosyal medya kullanım alışkanlıklarının Elazığ örneğinde incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Fırat üniversitesi, Elazığ. .
- Oral, B. ve etinkaya, F. (2017). Sosyolojik bir olgu olarak göç, tanımı, nedenleri ve göç kuramları. *Turkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics*. 3(1), 1-8.
- Orhan, O. (2014). *Suriye 'ye komşu ölkelerde suriyeli mültecilerin durumu: bulgular, sonuçlar ve öneriler*. Ankara: Orsam.
- Otrar, M. ve Argın, F. S. (2014). Ergenlerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının çok boyutlu incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*. 5(10), 3-22.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 23, 192-197.
- Özcan, B. (2005). *Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özgenel, M., Canpolat, Ö. ve Ekşi, H. (2019). Ergenler için sosyal medya bağımlılığı ölçeği (ESMBÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*. 6(3), 629–662.

- Öztürk, S. ve Çoltu, S. (2015). Suriyeli mültecilerin türkiye ekonomisine etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(13), 188-198.
- Pan, J. Y. and Chan, C. L. W. (2007). Resilience: a new research area in positive psychology. *Psychologia*. 50(3), 164-176.
- Perruchoud, R ve Redpath – Cross, J. (2009). *Göç terimler sözlüğü*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü (IOM).
- Petersan, A. C. (1988). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 39 (1) , 583-607
- Preeti, M. (2009). Use of social networking in a linguistically and culturally rich India. *The International Information & Library Review*. 41(3), 129-136.
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American journal of orthopsychiatry*. 57(3), 316-331.
- Santrock, J. W. (2014). *Ergenlik*. (Çev. Ed. Diğdem Müge Siyez). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sarıkaya, A. (2015). *14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- Sayar, K. ve Dinç, M. (2013). *Psikolojiye giriş*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Sipahioğlu, Ö. (2008). *Farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Statista. (2019a). *Tumblr - Statistics & Facts*. <https://www.statista.com/topics/2463/tumblr/>. (17.07.2020)

Statista. (2019b). *Mobile messenger apps - Statistics & Facts*. <https://www.statista.com/topics/1523/mobile-messenger-apps/>. (19.07.2020)

Statista. (2020a). *Snapchat - Statistics & Facts*. <https://www.statista.com/topics/2882/snapchat/>. (18.07.2020).

Statista. (2020b). *Number of social network users worldwide from 2017 to 2025*. <https://www.statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/>. (17.07.2020).

Statista. (2020c). *Social network users in selected countries in 2020 and 2025*. <https://www.statista.com/statistics/278341/number-of-social-network-users-in-selected-countries/> (17.07.2020).

Statista. (2020ç). *Penetration of leading social networks in Turkey as of 3rd quarter 2019, by platform*. <https://www.statista.com/statistics/284503/turkey-social-network-penetration/>. (17.07.2020).

Statista.(2020d). *YouTube - Statistics & Facts*. <https://www.statista.com/topics/2019/youtube/>. (17.07.2020).

Statista. (2020e). *Instagram - Statistics & Facts*. <https://www.statista.com/topics/1882/instagram/>. (18.07.2020).

Statista. (2020f). *Facebook - Statistics & Facts*. <https://www.statista.com/topics/751/facebook/>. (19.07.2020).

Statista.(2020g). *Twitter - Statistics & Facts*. <https://www.statista.com/topics/737/twitter/>. (19.07.2020).

- Şahin, C. (2018). Social media addiction scale-student form: the reliability and validity study. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 17(1), 169-182.
- Şahin, T. ve Güçlü, M. (2019). *Sporda psikolojik dayanıklılık*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şeker, B. D. ve Aslan, A. (2015). Eğitim sürecinde mülteci çocuklar: sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*. 8(1), 86-105.
- Terzi, Ş. (2006). Kendini toplarlama ölçeğinin uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(26), 77-86.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(29), 1-11.
- Toker, H. (2016). *Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında facebook kullanımı: selçuk üniversitesi öğrencileri üzerine bir inceleme*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Selçuk üniversitesi, Konya.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2016). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?jsessionid=dHnBZjmQDMhz0Gs2dPWLzdnvFwx92hVyLRQtfvYHRn8VscTjGdB8!-811233451?id=21779>. (17.07.2020).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Yıllara, yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus ,genel nüfus sayımları*. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (01.08.2020)
- Ungar, M., (2011). The social ecology of resilience: Addressing contextual and cultural ambiguity of a nascent construct. *American Journal of Orthopsychiatry*. 81(1), 1-17.
- Ungar, M., Dumond, C. and Mcdonald, W. (2005). Risk, resilience and outdoor programmes for at-risk children. *Journal of Social Work*. 5(3), 319-338.

Ülgen, V. (2015). *12-18 yaş arası ergenlerde internet bağımlılığında sosyal karşılıklık ve yordayıcı faktörlerin değerlendirilmesi*. Yayınlanmış uzmanlık tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ülker Tümlü, G. ve Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Journal Of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 3(3), 205-2013.

Ünlü, Z. R. (2018). *Sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik dayanıklılık*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Yağbasanlar, O. (2018). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile dini yönelimleri ve öz şefkatleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yamane, T. (2010). *Temel Örneklem Yöntemleri*. (A. Esin, M. A. Bakır, C. Aydın ve E. Gürbüzsel, Çev.). İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş.

Yazgan İnanç, B., Kılıç Atıcı, M. ve Bilgin, M. (2019). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademik yayıncılık.

Yazıcı, B. (2018). *Naratif terapi temelli grupla psikolojik danışma programının ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine etkisi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Yeşilay. (2020). *Teknoloji bağımlılığı nedir?*. <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji-bagimliliği>. (20.07.2020).

Yiğit, B. (2019). *Mülteci gençlerin travma tepkileri: hayat ağacı uygulaması ve uygulamanın gençlerin kimlik ve roller alanındaki deneyimlerine etkisi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Turkish Studies*. 9(2), 1685-1705.

Young, K. S. (1996). Internet addiction: the emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & behavior*. 1(3), 237-244.

Youtube. (2020). *Basın için YouTube*. <https://www.youtube.com/intl/tr/about/press/>. (17.07.2020).

Werner, E. E. (1995). Resilience in development. *Current directions in psychological science*. 4(3), 81-84.

Wright, M., Masten, A. and Narayan, A. (2013). Resilience processes in development: Four waves of research on positive adaptation in the context of adversity. In S. Goldstein and R.B Brooks (Ed.) *Handbook of resilience in children* (pp. 15-37). New York:Springer.

EKLER

EK1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Değerli katılımcı,

Lütfen aşağıda bulunan soruları dikkatli bir şekilde okuyarak, eksiksiz ve samimiyetle cevaplamanızı rica ederiz. Bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacak ve bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz: ( )Kadın( )Erkek

2.Kaç yaşındasınız:

3. Anne ve babanızın doğum yeri: Suriye ( ) Türkiye ( )

*4. Suriye şıkkını işaretlediyseniz aşağıdaki soruları cevaplayınız

4.1. Kaç yıldır Türkiye’de yaşıyorsunuz:

4.2. Türkçe bilginiz sizce ne düzeyde : Kötü Orta iyi

4.3. Türkçe eğitimde zorlanıyor musunuz?:

Çok zorlanıyorum Biraz zorlanıyorum Zorlanmıyorum

4.4. Türk Okullarında kaç yıldır eğitim görüyorsunuz:

4.5 Aşağıdaki sorular sizin Türkçe dil seviyenizle ilgilidir. Verilen cümleleri okuduktan sonra size uygun olan cevabı işaretleyiniz.

Türkçeniz ne kadar iyi...

	Hiç	Az	Biraz/Orta	İyi	Çok iyi
1.Anlayabiliyorsunuz					
2.Konuşabiliyorsunuz					
3.Okuyabiliyorsunuz					
4.Yazabiliyorsunuz					

5. Türkiye’de Yaşadığınız şehir:

6. Kaçınıcı Sınıfsınız:

7. Okulunuzu yazınız:

8. Ailenizin yapısı:

anne ve baba sağ Anne sağ baba vefat etmiş Anne vefat etmiş baba sağ Anne ve baba vefat etmiş

9.Annenin eğitim düzeyi: ilkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek lisans Doktora

10.Babanın eğitim düzeyi:ilkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek lisans Doktora

11. Ekonomik durumunuz sizce nasıl? Düşük Orta Yüksek

12. Sosyal medya kullanıyor musunuz?

Evet Hayır

13.Eğer kullanıyorsanız günde toplamda sosyal medyalarda ne kadar vakit geçiriyorsunuz?

0-2 saat 2-4 saat 4-6 saat 6+

14.En çok kullandığınız sosyal medya hangisidir?

( ) İnstagram ( ) Facebook ( ) Twitter ( ) Youtube ( ) Whatsapp ( ) Diğer “yazınız.....”

15. Sosyal Medyayı hangi teknoloji aleti ile kullanıyorsunuz?

( ) Telefon ( ) Tablet ( ) Bilgisayar ( )Diğer (yazınız) ....

16. Kullandığınız Teknolojik alet size mi ait?

( )Evet ( )Hayır

EK2. Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Değerli katılımcı,

Aşağıda verilen ifadeleri son 1 yıldaki sosyal medya (MySpace, Facebook, Bebo, LinkedIn, Tumblr, Bloglar, Instagram, WhatsApp, Viber, Line, Tango, Snapchat, Wikipedia, Podcast Apple iTunes, Forumlar, YouTube, Twitter, vb.) kullanımınızı düşünerek işaretleyiniz.

	1.Hiçbir zaman	2.Nadiren	3.Bazen/ ara sıra	4.Çoğunlukla	5.Her Zaman
1) Sosyal medyayı kullanmadığımda sinirli, endişeli veya üzgün olurum.					
2) Aklımda sürekli sosyal medyada yaptığım veya yapacağım etkinlikler vardır					
3) Sosyal medyayı çok kullandığım için sinema, tiyatro, müzik, spor gibi diğer etkinliklere veya hobilerime zamanım kalmıyor.					
4) Sosyal medyada gezinirken “biraz daha” diyerek süreyi uzatırım.					
5) Sosyal medya iş, okul veya aile hayatımı olumsuz etkilemesine rağmen sosyal medyayı kullanmaya devam ediyorum.					
6) Sosyal medya kullanımımı kontrol etmeye, azaltmaya veya durdurmaya çalışırken					

zorlanıyorum.					
7) Kendimi mutlu hissetmek için sosyal medyayı daha fazla kullanırım.					
8) Sosyal medyada harcadığım zaman miktarını ailemden veya çevremdeki insanlardan gizlerim					
9) Sosyal medyada harcadığım süre yüzünden insanlarla (aile, arkadaş ve sosyal çevre) ilişkilerimde ciddi çatışmalar yaşarım.					

Ek3. Çocuk ve Genç Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Değerli Katılımcı;

Aşağıda okuduğunuz ifadelerde sizi kısmen tanımlayan ya da tanımlamayan ifadeler bulunmaktadır. Örneğin; başladığı işi bitirmeye çalışan birisi olduğunuzu düşünür müsünüz? Lütfen aşağıda belirtilen ifadelerin size hangi oranda uygun olduğunu ya da olmadığını belirtmek için size en yakın gördüğünüz rakamı aşağıdaki ifadenin yanına işaretleyiniz.

	1.Hiç Katılmıyorum	2. Biraz Katılmıyorum	3. Biraz Katılıyorum	4. Büyük Oranda katılıyorum	5. Tamamen Katılıyorum
1. Çevremdeki insanlar ile işbirliği yaparım					
2. İnsanlar eğlenceli olduğumu düşünür					
3. Güçlü yanlarımın farkındayım					
4. Manevi inançlarımdan güç alırım					

5. Toplumuma hizmet etmenin önemli olduğunu düşünürüm					
6. Arkadaşlarım tarafından desteklendiğimi hissederim					
7. Zor zamanlarımda arkadaşlarım yanımda olur					
8. Anne-Babam beni yeterince tanır					
9. Anne-Babam ile hislerim ve duygularım hakkında rahatça konuşurum					
10. Zor zamanlarımda ailem yanımda olur					
11. Ailemin yanında kendimi güvende hissederim					
12. Ailemin ailevi ve kültürel geleneklerinden keyif alırım					
13. Farklı sosyal durumlarda ve ortamlarda nasıl davranmam gerektiğini bilirim					
14. Gelecekte bana faydalı olacak becerileri (iş becerileri veya diğerleri için faydalı şeyler yapma becerileri gibi) geliştirme imkânım vardır					
15. Dini programlara/ibadetlere katılırım					

16. Toplumumun geleneklerinden keyif alırım					
17. Ülkemin vatandaşı olmaktan gurur duyarım					

